T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

ANABİLİM DALI

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BİSMARCK VE II. WİLHELM'İN KARAR ALICI OLARAK AVRUPA GÜÇ DENGESİNE ETKİSİNİN OYUN TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Ertuğrul Gazi KEFİNSİZ

200021219

Danışmanı: Prof. Dr. Oya Dağlar Macar

İstanbul, 2024

ETİK BEYAN SAYFASI

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Ertuğrul Gazi Kefinsiz

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanması sürecinde desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve bana ilham kaynağı olan kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Oya DAĞLAR MACAR'a sonsuz şükranlarımı sunarım. Bana inanarak göstermiş olduğu sabır ve destekleyici tutum için kendisine minnettarım.

Tez çalışması boyunca sabrı, anlayışı ve beni sürekli destekleyen tutumu ile bu süreçte bana manevi güç veren kıymetli eşim Nazlı Emine'nin desteği olmasa bu tezi hazırlamam mümkün olmazdı. Bana gösterdiği destek için sonsuz teşekkür ediyorum. Ayrıca, Eğitim hayatım boyunca sürekli yanımda olan sevgili anneme ve babama da bana verdikleri her türlü destek için teşekkürü borç bilirim.

Tez çalışması boyunca moral ve motivasyon desteğini esirgemeyen Öğr. Gör. İsmail KIRAÇ, Dr. Emin Ahmet KAPLAN ve Özel Avrasya Yüksek Öğretim Yurdu'nun sevgili öğrencilerine teşekkür ederim.

Ertuğrul Gazi KEFİNSİZ

ÖZET

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Alman dış politikasında Bismarck etkisi görülmüştür. "Kan ve Demir" politikasını "realpolitik" siyaseti ile geliştirerek Avrupa'da dengeyi sağlamaya çalışmıştır. II. Wilhelm imparator olduktan sonra Bismarck'ın aksine saldırgan ve yayılmacı bir politika benimsemiştir. II. Wilhelm'in benimsediği bu politika Avrupa güç dengesini etkilemiş ve Avrupa siyasetinde çatışmanın önünü aşmıştır. Bu çalışmanın amacı Alman dış politika yapıcılarının Avrupa güç dengesine etkilerinin karşılaştırılmasını amaçlamaktadır. Politikada karar alıcıların kararlarını etkileyen siyasi, ekonomik ve sosyal nedenleri olduğu gibi aldıkları kararların da sonuçları da söz konusudur. Bu araştırmada veri analizi ve karşılaştırmalı tarihsel analiz yöntemi kullanılarak ele alınan çalışma 1848-1891 yıllarının yöneticilerinin kararlarını ve sonuçlarının etkilerini incelemektedir. Bismarck ve II. Wilhelm'in karakterlerini, fikirlerini, maruz kaldıkları iç ve dış siyasi etkenleri göz önünde bulundurarak politik karar alışlarındaki farklar elde edilen bulgular ve literatür kapsamında tartışılarak oyun teorisi kapsamında analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bismarck, II. Wilhelm, oyun teorisi, Avrupa güç dengesi

ABSTRACT

Since the second half of the 19th century, Bismarck's influence was observed in German foreign policy. He tried to maintain balance in Europe by developing the 'Blood and Iron' policy with the 'realpolitik' policy. After Wilhelm II became emperor, unlike Bismarck, he adopted an aggressive and expansionist policy. This policy adopted by Wilhelm II affected the balance of power in Europe and paved the way for conflict in European politics. This study aims to compare the impact of German foreign policy makers on the European balance of power. In politics, decision-makers are influenced by political, economic, and social factors, and their decisions have consequences. Data analysis and comparative historical analysis methods are employed to examine the decisions of policymakers between 1848 and 1891 and the effects of these decisions. The study also examines the differences in the political decision-making of Bismarck and Wilhelm II, considering their personalities, ideas, and the various internal and external political factors that influenced them. This analysis is presented within the context of the research findings and the existing literature on the topic and these findings have been analysed within the framework of game theory.

Keywords*: *Bismarck, II. Wilhelm, game theory, balance of power in Europe

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 - Danimarka-Prusya Savaşı (1864)..... 78
Tablo 2- Avusturya-Prusya Savaşı (1866)..... 79
Tablo 3- Fransa-Prusya Savaşı (1870-1871)..... 80
Tablo 4- Birinci Üç İmparator Ligi..... 81
Tablo 5- İkinci Üç İmparator Ligi..... 82
Tablo 6- Bismarck ve II. Wilhelm'in Dış Politika Hamleleri Açısından Karşılaştırılması..... 83

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI ..... **İ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU ..... **İİ**

ÖZET ..... **İV**

ABSTRACT ..... **V**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **Vİ**

GİRİŞ **1**

1. DIŞ POLİTİKADA KARAR ALMA SÜRECİ **8**

1.1. Dış Politikanın Tanımı ve Kapsamı **8**

1.2. Dış Politikanın Analiz Düzeyleri **9**

1.3. Dış Politikada Karar Alıcıların Rolü **11**

1.4. Dış Politikada Karar Alıcıların Önemi **11**

1.5. Dış Politikada Karar Alma Sürecine İlişkin Örnekler **12**

1.6. Dış Politikada Karar Alıcıları Etkileyen Faktörler **13**

1.7. Dış Politika Alanında Karar Alma Modelleri **16**

1.8. Rasyonel Karar Alma Teorisi **17**

1.9. Bürokratik Politika Modeli **18**

1.10. Grup Karar Alma Teorileri **18**

1.11. Dış Politikada Teorik Yaklaşımlar **19**

2. 1815-1871 ARASI PRUSYA'NIN SİYASET SAHNESİNE ÇIKIŞI **33**

2.1. Bismarck'ın Siyasi Hayatı (1847-1862) **36**

2.2. Kuruluş Savaşları **38**

2.2.1. Prusya-Danimarka Savaşı 42

2.2.2. Avusturya- Prusya Savaşı 44

2.2.3. Fransa-Prusya Savaşı 47

2.3. Bismarck Dönemi (1872-1890) **51**

2.3.1. İç Politika 52

2.3.2. Dış Politika 59

2.4. Wilhelm Dönemi 64

2.4.1. Dış Politika 66

2.4.2. İç Politika 69

3. OYUN TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE 1962-1890 YILLARI ARASINDA ALMAN DEVLETLERİNİN AVRUPA GÜÇ DENGESİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ 72

3.1. Oyun Teorisi 72

3.1.1. Oyun Teorisinin Kavramları 74

3.1.2. Örnek Oyunlar 76

SONUÇ 85

KAYNAKÇA 89

GİRİŞ

19. yüzyıl literatürde iki farklı anlatı üzerine inşa edilmiştir. Bu anlatılar Büyük Güçler'in diplomasisi ve onların sömürgeci yayılmalarıdır. Tarihsel anlatıların merkezinde 1648 Westphalia, 1713 Utrecht, 1815 Viyana Kongresi gibi Avrupa tarih anlatısının hangi devletlerin Büyük Güç'ler kapsamında olacağına karar verilen antlaşmalar yer almaktadır. 1815 Viyana Kongresi, 19. yüzyıl boyunca Avrupa'da devletler arası dengeyi sağlamış, Büyük Güçler'i kendi aralarında sınırlamış, çıkan savaşları da zaman ve kapsam bakımından kısıtlamıştır. Zamanla ortaya çıkan yeni güçler bu dengeyi bozmaya çalışmış ya da kendi dengelerini kurmayı amaçlamışlardır. Bununla birlikte Avrupalı büyük güçler kendi içlerinde savaşlara son verip sömürge yarışına hız kazandırmak istemişlerse de dönem içerisinde bölgesel birçok çatışma yaşanmıştır. Dengeyi kendi lehlerinde yürütmeye çalışan Fransa ve Prusya 1815'te kurulan Metternich sistemini zora sokmaktadır. 1864'te Schleswig-Holstein üzerinden Danimarka-Prusya Savaşı, 1866'da Prusya-Avusturya Savaşı ve son olarak da 1870 Fransa-Prusya Savaşı Alman birliğinin kurulmasına giden yolu açmıştır. Birliğin kurulmasıyla Avrupa'da yeni bir güç dengesi oluşturulmuştur. Oluşan yeni güç dengesinin korunmasında ve sürdürülmesinde liderlerin etkilerinin neler olacağı tartışılacaktır.

Bunlarla birlikte, "Bismarck ve II. Wilhelm'in almış oldukları kararların Avrupa güç dengesine etkileri nedir?" ve bu kararların "Almanya'nın kendi dengesini oluşturmada etkileri nedir?" sorularına cevaplar aranacaktır. Bunlarla birlikte Bismarck'ın izlemiş olduğu denge politikasının sonuçları nedir, II. Wilhelm'in Kayzer olmasıyla birlikte dış politikadaki yön değişimi ve uluslararası sistemde Almanya'nın konumu ne olmuştur, uluslararası ilişkiler teorileri dış politika analizini nasıl algılamaktadır, neoklasik realizm çerçevesinde Bismarck ve II. Wilhelm'in almış oldukları dış politika kararları ne denli rasyoneldir gibi sorular sorularak dönemin tarihi verilerinin toplanması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, Bismarck ve II. Wilhelm dönemi, oyun teorisi çerçevesinde incelenecektir. Bismarck'ın realpolitik ve denge politikasının, Alman milli birliğine ve dış politikasına etkisi irdelenecektir. Aynı zamanda, II. Wilhelm'in uyguladığı politikaların, Almanya'nın uluslararası sistemdeki etkilerinin neler olduğu sorusuna cevap aranacaktır.

Bu çalışmada, 1848 Devrimleri'nden itibaren Alman şansölye Bismarck'ın Avrupa güç dengesinde kendini konumlandırışı, Alman Milli Birliği'nin sağlanmasından sonra dış politikası ve II. Wilhelm ile iç-dış politikadaki farklılıkları karşılaştırmalı tarihsel analiz ve oyun teorisi kullanarak gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma, 1848-1890 yıllarını kapsayan, literatürde yer alan Türkçe ve yabancı dillerde yakın-uzak tarihli birçok kitap ve makaleden elde edilen verilerin analiz edilmesi yöntemiyle oluşturulmuştur.

Bismarck ve II. Wilhelm dönemi (1862-1914) Alman Dış Politikası üzerine yapılan çalışmalar geniş bir literatüre sahiptir. Hususen Alman Milli Birliğinin sağlanması ve sürdürülmesi için verilen mücadeleleri içeren literatür çok daha zengindir. Araştırmaların kapsamı genel olarak Prusya'nın Bismarck liderliğinde Alman devletlerine öncülük ederek bir İmparatorluk kurarak Almanya'yı Avrupa güç dengesinde yeni bir aktör haline getirmesi üzerine geliştirilen "Nasıl?" sorularına aranan cevaplar üzerine şekillenmiştir. Literatürü incelediğimiz zaman Bismarck Dönemi dış politikasını kuruluş öncesi ve sonrası olarak değerlendirilmekte olduğu görülmektedir. Bismarck'ın 1862 yılından 1870 yılına kadar kuruluş, 1871 yılından 1890 yılına kadar kuruluş sonrası Bismarck Dönemi olarak değerlendirilmektedir. II. Wilhelm dönemi ise tahta çıktığı 1888 yılı ile başlamaktadır. Literatür bu süreç içinde uluslararası sitemi, siyasi tercihleri, kırılma anlarını, dış ve iç politika kararlarını arkasında bulunan parametreleri incelemektedir. Bunlarla birlikte iç politikadaki dönüşümler de bahsi geçen dönemi inceleyen araştırmalarda karşımıza çıkmaktadır.

Bu literatür incelemesinde Bismarck ve II. Wilhelm'in dış politikada karar alım yaklaşımları tartışılacaktır. Bununla birlikte konuya dair metodolojik yaklaşımlar ve teorik çerçeveler incelenerek Alman milli devletinin kuruluşu ve sonrasındaki süreç lider merkezli olacak şekilde aktarılacaktır. Aynı zamanda, mevcut literatürün eksiklikleri ve kısıtları belirlemeye çalışarak daha sonra yapılabilecek çalışma alanları için tavsiyelerin sunması amaçlanmaktadır. Bu konular çerçevesinde Literatürde var olan çalışmalar: "Kuruluş öncesi Bismarck dönemi, kuruluş sonrası Bismarck Dönemi ve II. Wilhelm Dönemi" başlıkları altında üç ana dönemi inceleyecektir.

Bismarck'ın "Hatıralar" kitabı kendi kaleminden çıktığı için temel bir kaynak olarak kabul edilmektedir. Kitapta Bismarck'ın kişisel hatıralarını ve stratejik düşünceleri bir araya gelmiştir. Bismarck, Almanya'nın milli birliğinin sağlanmasına giden süreçte oynadığı rolü ve Avrupa dengesi üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde anlatmaktadır. Kendi bakış açısıyla uluslararası diplomasi ve politika anlayışını ortaya koyan kitap Bismarck'ın nasıl bir devlet adamı olduğunu ve Avrupa siyasetini nasıl etkilediğini anlatmaktadır (Bismarck, 2022).

Bismarck'ın politikalarını ve karakterini geniş bir tarihsel bağlamda elen alan "Bismarck: Demir Şansolye" kitabı Prusya'nın nasıl Alman devletleri ile birleşerek Almanya'nın nasıl kurulduğunu ve Avrupa siyasetinde nasıl bir diplomasisi yürüttüğünü tartışmaktadır. Eberhald Kolb'un kaleme almış olduğu kitap Bismarck'ın realist iç ve politikalarını analiz etmektedir. Avrupa güç dengesine etkilerini detaylı bir şekilde analiz ederek Bismarck'ın "Demir Şansolye" lakabını nasıl kazandığını anlatmaktar (Kolb, 2021).

Bismarck'ın hayatını derinlemesine inceleyerek, siyasi becerilerini, özel hayatını ve diplomatik başarılarını anlatmaktadır. Kitap Bismarck'ın Prusya'yı etkin bir güç haline getirme çabasını anlatmaktadır. Bismarck'ın sadece stratejik hamlelerini değil aynı zamanda dönemin liderleriyle olan ilişkilerine de detaylıca yer verilmiştir (Steinberg, 2015).

John Breuilly, "Avusturya, Prusya ve Almanyanın Oluşumu (1806-1871)" isimli kitabında Alman devletlerinin birleşerek Almanya'nın inşa edilmesi sürecine odaklanmaktadır. Bismarck'ın liderliğini merkeze alarak tarihsel ve politik süreçleri, Avusturya ve Prusya arasındaki rekabeti ve Bismarck'ın diplomatik manevralarını açıklamaktadır. Bununla birlikte Bismarck'ın savaş ve diplomasiyi nasıl bir araç olarak kullandığına değinmektedir (Breully, 2022).

Bismarck'ın Alman imparatorluğunun kuruluşundaki rolünü inceleyen Katja Hoyer, "Kan ve Demir: Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918)" başlıklı eserinde Almanya'nın siyasi yapısı kurulurken nasıl bir denge politikası yürütüldüğünü ve bu yapının II.Wilhelm döneminde nasıl farklılaştığını ele almaktadır (Hoyer, History Extra, 2021).

Turgut Türk tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde, 1848-1871 yılları arasında yaşanan olaylar, Alman Birliği'nin oluşturulması ve Otto von Bismarck'ın rolü çok boyutlu jeostratejik, ideolojik ve mikro politik etkenler ışığında ve Kenneth Waltz'ın geliştirdiği üç düzeyli analiz metodolojisi çerçevesinde çözümlenmiştir. Dönemin Avrupa'sındaki jeostratejik dinamikler, Prusya ve Avusturya devletleri arasındaki ideolojik ve rejimsel farklılıklar ve Bismarck'ın uyguladığı stratejiler, Waltz'ın metodolojisinde üçüncü düzeyi oluşturan sistem düzeyinden başlanarak etraflıca incelenmiştir. Daha sonra, Prusya, Almanya ve Avusturya'nın dini eğilimleri ve kulturkampf politikası ikinci düzey olan devlet/rejim/ideoloji bağlamında ele alınmıştır.

Son düzey olan insan düzeyinde de Bismarck'ın o dönemki stratejik zorluklarla başa çıkarken yaptığı hamleler incelenmiştir (Türk, 2017).

İngiltere'nin ve The Sun gazetesinin Alman milli birliği üzerindeki etkilerinin rolü üzerine yapılan yüksek lisans çalışmasında Bismarck'ın bu birliği sağlamak amacıyla üç aşamalı bir plan oluşturduğu savunulmuştur. Başlangıçta, Schleswig-Holstein'i Danimarka'dan alma amacıyla hamleler yapmıştır. Danimarka'nın Kasım Anayasası'nı imzalaması da bu süreci hızlandırmıştır. Prusya ise Avusturya ile müttefik olarak Danimarka'ya karşı savaş ilan etmiştir. The Sun gazetesi, Prusya'nın Londra Protokolü'nü ihlal ettiği iddiasını dolaşıma sokmuşsa da daha sonra İngiltere, protokolde bir ihlal söz konusu olmadığını belirtmiştir. Danimarka, İngiltere'ye güvenerek savaşa girmiş olsa da İngiltere'nin savaşın uzamasını istememesi nedeniyle yapılan Londra Konferansları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. İngiltere Danimarka'yı yalnız bıraktığı için Danimarka, Almanya'dan barış talebinde bulunmak zorunda kalmıştır. The Sun gazetesi süreç içerisinde Almanya karşıtı bir tutum sergilemiştir (Ayhan, 2024).

Kenneth Waltz'ın Yapısal Realizmi perspektifi, devletlerin uluslararası alandaki hamlelerini ve güç dengelerini açıklamak için diğer bir çalışmada kullanılmıştır. Bu bağlamda, Yapısal Realizm ekseninde Berlin Konferansı'nın Afrika üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Afrika kıtasının kaderini büyük ölçüde değiştiren olaylardan biri, 1884'te gerçekleştirilen Berlin Konferansı'dır. Sanayi Devrimi sonrası Avrupa'daki ekonomik büyüme, Avrupa devletlerini yeni hammadde kaynakları arayışına itmiş ve Afrika'yı bu arayışın merkezine yerleştirmiştir. Berlin Konferansı ile, Avrupalı güçler arasında Afrika'nın paylaşımı üzerine süregelen mücadeleler ve bu mücadelelerin kıta üzerindeki etkileri incelenmiştir (Satıroğlu, 2023).

Gürkan Kocamaz'ın yüksek lisans tezinde, Berlin Konferansı'ndan önceki süreçte Avrupa'daki güçlerin Afrika kıtası üzerindeki politikaları, Osmanlı İmparatorluğu'nun konferansa yönelik tutumu ve Kongo'nun durumu ele alınmaktadır. XIX. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'nın Afrika'ya olan ilgisi artmış ve Belçika Kralı II. Leopold'un Afrika'daki keşifleri bu ilgiyi pekiştirmiştir. Kongo'nun paylaşımı üzerindeki anlaşmazlıklar, 15 Kasım 1884-26 Şubat 1885 tarihlerinde Berlin Konferansı'nın düzenlenmesine yol açmıştır. Alman Şansölyesi Otto von Bismarck'ın başkanlık ettiği bu konferansa 14 ülke katılmış ve Afrika'nın paylaşım esasları ile Kongo Havzası'ndaki ticaret düzenlemeleri görüşülmüştür. Berlin Konferansı, yeni sömürgeciliğin yasal

temellerinin atıldığı ve emperyalizmin prensiplerinin belirlendiği önemli bir toplantı olarak tarihsel bir öneme sahiptir (Kocamaz, 2015).

Bismarck'ın Osmanlı siyasetindeki rolü ve Avrupa'daki ilişkilerin Alman menfaatleri doğrultusunda nasıl şekillendiği, Aylin Erkaya Elçi tarafından hazırlanan tezin temel konularını oluşturmaktadır. 19. yüzyılın son çeyreği, Osmanlı tarihi için kritik bir dönemdir. Bu süreçte Avrupa siyasetinde de önemli değişimler yaşanmıştır. Bismarck'ın temel hedefi, savaşlarla kurduğu imparatorluğu barış yoluyla sağlamlaştırmak ve korumaktı. Avrupa'daki coğrafi zorluklara rağmen, bu amaç için çeşitli ittifaklar yapmış ve Avrupa'daki güç dengelerini gözeterek Osmanlı Devleti'nin de merkezde olduğu Şark Meselesi çerçevesinde stratejik hamleler yapmıştır (Elçi, 2022).

Aynı bağlamda farklı bir yüksek lisans tezinde Bismarck'ın Osmanlı-Alman ilişkilerindeki rolü ve Osmanlı'daki imajı üzerinde durulmuş, Prusya ve Osmanlı ilişkileri ile Bismarck'ın politikaları detaylı olarak incelenmiştir (Altıntaş, 2012).

Cansu Eser tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde, II. Dünya Savaşı'nın merkez üssü olan Berlin'deki Beelitz Sanatoryumu örneği üzerinden mimari varlığın savaş ve tahribat sonrası nasıl şekillendiği incelenmiştir. 1898 yılında sanatoryum olarak kurulan bu yapı, yüz yıl boyunca sağlık merkezi olarak kullanıldıktan sonra savaş sonrası dönemde yeniden işlev görmeye başlamıştır (Eser, 2020).

Osmanlı-Alman ilişkilerinin etraflıca incelendiği diğer bir yüksek lisans tezinde, Sultan II. Abdülhamid döneminde başlayan ilişkilerin, özellikle II. Wilhelm'in 1889 ve 1898 yıllarındaki ziyaretleriyle nasıl güçlendiğini ele alınmaktadır. II. Wilhelm'in Avrupa karşısında yalnız kalan Sultan II. Abdülhamid'e destek sağlaması ve bu ziyaretleri Osmanlı halkının, özellikle Müslümanların, gönlünü kazanmış ve iki ülke arasındaki siyasi, askeri ve ekonomik etkileşimi artırmıştır. Tezde ayrıca özellikle 1898 tarihli ziyaretin İstanbul ve Filistin ayağını, Osmanlı gazetelerindeki yansımalarına dayanarak çözümlenmektedir (Çelik, 2020).

Doktora düzeyinde yürütülen bir çalışmada, 1886-1894 yılları arasındaki Alman kimlik probleminin, Friedrich von Holstein, Eulenburg ve İmparator Wilhelm II'nin kariyerlerini nasıl etkilediği incelenmektedir. Almanya'nın birleşiminden önceki dönemde bu aktörlerin hem kişisel geçmişleriyle hem de modern ulus-devletin gerçekleriyle uzlaşmaya çalışmalarını zorlaştırmıştır. Holstein, politik gerçeklerle daha iyi uyum sağlayabilen bir isin olarak öne çıkarken, Eulenburg ve özellikle Wilhelm, daha az pragmatik hareket etmişlerdir. Bismarck'ın görevden alınması için ortaya konan

çabalara rağmen, eski Şansölye'ye saygı duymaya devam etmiştir. Caprivi'nin ılımlı politikalar izlemiş olsa da 1894'te görevden alınması ve Wilhelm'in kişisel rejiminde devam eden belirsiz politikalar, Almanya'nın Avrupa ile olan ilişkilerini kötüleştirdi ve Birinci Dünya Savaşı'na zemin hazırladı (Martin, 1990).

John Ryan McGehee tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde Tirpitz Planı'nın Almanya ile Britanya arasındaki diplomatik gerilimleri nasıl tırmandırdığı ve bu durumun I. Dünya Savaşı'na nasıl zemin hazırladığı ele alınmıştır. Ayrıca, Admiral Friedrich von Hollmann'ın önerdiği alternatif filo inşası planının, Almanya'nın deniz gücünü artırarak Britanya'ya karşı daha etkili bir savaş yürütme potansiyelini nasıl sağlayabileceği incelenmiştir. Bu bağlamda, Hollmann'ın planının Almanya'nın Weltpolitik hedeflerine nasıl katkıda bulunabileceği ve Tirpitz Planı'nın neden tercih edildiği irdelenmektedir (McGehee, 2020).

Peter William van der Meer tarafından kaleme alınan yüksek lisans tezinde, Almanya'nın izlediği dış politikanın 1870-1882 yılları arasında Avrupa'daki ilişkilerin üzerindeki etkisi ile Alman Şansölyesi Otto von Bismarck'ın kararlarını etkileyen yapısal etmenler incelenmektedir. Bismarck'ın, güçlü ancak savunmasız olan Alman İmparatorluğu'nun kuruluşunda karşılaştığı coğrafi ve diplomatik zorluklarla başa çıkma şekli, güttüğü esnek politikayla Almanya'nın güvenliğini nasıl sağladığını ve bu politikadan Bad Kissingen Memorandumu ile nasıl vazgeçildiği anlatılmaktadır. Bismarck'ın politikasının sonradan Avusturya-Macaristan ile sabit bir ittifaka evrilmesi, dönemin Almanya dış politika belgeleri ve önemli şahısların anıları ışığında detaylı bir şekilde incelenmektedir (Meer, 1998).

Görüldüğü gibi Bismarck ve II. Wilhelm'i konu edinen birçok tez kaleme alınmıştır. Bizim yapmış olduğumuz araştırmayı diğerlerinden farklı kılansa literatürde incelenmemiş olan oyun teorisi çerçevesinde ele almış olmasıdır. Bu tezin sınırlılığı Almanca literatüre erişimin kısıtlı olmasıdır. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda Almanca literatürden faydalanılması alana zenginlik katacaktır.

Literatüre katkı sağlamasını için yapılan bu çalışmanın birinci bölümünde, okuyucuya araştırmanın önemine dair bir çerçeve sunulmaktadır. Bu tez, dış politikada karar alma süreçlerini incelemekte ve bu süreçlerin tarihsel bağlamda nasıl şekillendiğini anlamaya çalışmaktadır. İlk bölümde, dış politikanın tanımı, kapsamı ve karar alma sürecinde rol oynayan faktörler detaylandırılmakta, karar alıcıların etkisi ve bu süreçteki teorik yaklaşımlar ele alınmaktadır.

İkinci bölümde, 1815-1871 yılları arasında Prusya'nın siyasi sahnedeki yükselişi incelenmektedir. Bu kısımda, Bismarck'ın siyasi hayatı ve Prusya'nın kuruluş savaşları (Danimarka, Avusturya ve Fransa ile olan savaşlar) üzerinde durulmakta, bu savaşların Prusya'nın uluslararası arenadaki konumunu nasıl etkilediği analiz edilmektedir. Bismarck dönemi ve sonrasındaki Wilhelm dönemi iç politikası ve dış politikası da bu bölümde ele alınarak, Prusya'nın güç dengesi üzerindeki etkileri açıklanmaktadır.

Üçüncü bölümde ise oyun teorisi perspektifinden 1962-1890 yılları arasında Alman devletlerinin Avrupa güç dengesine etkileri incelenmektedir. Oyun teorisinin temel kavramları ve örnek oyunlar aracılığıyla, bu dönemdeki stratejik etkileşimlerin nasıl şekillendiği ortaya konulmaktadır. Bu bölüm, Almanya'nın uluslararası ilişkilerdeki dinamiklerini anlamak için kritik bir bakış açısı sunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Bismarck ve II. Wilhelm'in Avrupa güç dengesi içerisinde almış oldukları iç ve dış politikaya ilişkin kararlarla Almanya'nın konumunu nasıl etkilediklerini oyun teorisi kapsamında tartışmaktır. Daha sonra, 1848'den 1890'lı yıllara kadar Almanya'nın iç-dış politik meseleleri ve Bismarck ile II. Wilhelm'in aldıkları kararları değerlendirecektir. Son bölümde ise neoklasik realizm bakış açısıyla dış politikayı birey düzeyinde ve oyun teorisi çerçevesinde analiz ederek Avrupa güç dengesine etkileri tartışılacaktır. Sonuç bölümünde ise elde edilen veriler, liderlerin uluslararası ilişkilerde almış oldukları kararlar genel manada değerlendirilecektir.

Bismarck ve II. Wilhelm'in almış oldukları kararların neticelerine bugünden baktığımızda uluslararası ilişkilerde dış politika analizi yaparken birey merkezli analizin karar alma sürecinde ne kadar önemli olduğu vurgulandığı gibi oyun teorisinin bu meseleleri açıklamadaki kullanışlılığı sorunları daha iyi anlamamızı mümkün kılmaktadır.

1. DIŞ POLİTİKADA KARAR ALMA SÜRECİ

1.1. Dış Politikanın Tanımı ve Kapsamı

Dış politika, devletlerin uluslararası ilişkilerde izlediği stratejiler ile bunların uygulanmasını içeren bir kavramdır. Kavram, devletlerin uluslararası alandaki faaliyetlerinin ve stratejilerinin toplamıdır. Diplomasi, ekonomik ilişkiler, güvenlik ve savunma politikaları, uluslararası hukuk, ideolojik ve kültürel yayılma, çevresel politikalar, insani yardım ve müdahale gibi alanları kapsar. Bu kavramın farklı yaklaşımlar temelinde farklı tanımları mevcuttur. Klasik tanım olarak (Beard, 1934) dış politikayı "*bir devletin diğer devletlerle olan ilişkilerini düzenleyen ve yönlendiren faaliyetler*" olarak tanımlamıştır. Realist yaklaşım çerçevesinde ise (Morgenthau, 1948) dış politika kavramını "*uluslararası arenada devletin güç mücadelesi*" olarak tanımlar. Bu yaklaşıma göre dış politika ulusal hükümetlerin çıkarları ile güç mücadeleleri üzerine kuruludur.

Keohane ve (Nye, 2011)'e göre ise dış politika "devletler ve diğer uluslararası aktörler arasındaki iş birliğini ve karşılıklı bağımlılığı arttırmayı hedefleyen stratejiler"dir. Bu tanım küresel kurum ve normların rolü ve önemini vurgulamaktadır. Tüm bu tanımlara göre dış politika çok boyutlu bir alandır. Farklı tanımlardaki her yaklaşım dış politika kavramını farklı teorilerden ve yöntemlerden faydalanarak açıklamaktadır.

Dış politikadaki temel hedef devletin güvenliğinin tesisi, halkın refah seviyesini yükseltmek, bölgesel ve global düzeyde daha güçlü bir konuma erişebilmektir. Dış politikayı devletin uluslarası arenada hayatta kalma ve rekabet etme refleksi olarak da tanımlamak mümkündür (Waltz K. , 1979, s. 99).

Dış politikanın kapsamı devletin jeopolitik konumu, iktisadi kabiliyeti, askeri kapasitesi, sahip olduğu kültür, din, içinden geldiği tarih, konjonktürel güç dengesi ve türevleri gibi unsurlarla şekillenmektedir. Devletlerin dış politikalarını şekillendiren en önemli faktörlerden birisi de iç politikadır. İç politik süreç sonucunda yaşanan hükümet değişiklikleri, ihtilaller, iktisadi krizler ve sosyolojik değişimler, karar alıcıların alacağı kararları doğrudan etkilemekte ya da karar alıcı kişi-zümreleri bütünüyle değiştirebilmektedir. (Waltz K. N., 1979) Bunun neticesinde iç politika her zaman dış

politikada belirleyici rol üstlenmektedir. Örneğin 1789 Fransız İhtilali sonrasında Fransa'da yaşanan kaotik dönem Napolyon gibi bir karar alıcının Fransız tahtına geçmesini sağlamıştır ki bu durum Fransa Dış Politikasını bütünüyle değiştirmiştir. Diğer taraftan yaşanan dış politik gelişmeler de iç politikayı etkileyebilmektedir. Buna örnek vermek gerekirse 3.Napolyon'un Sedan Savaşı'nı kaybedişi Fransa'yı 3. Cumhuriyete kavuşturdu. Sonuç olarak iç ve dış politika birbirini etkileyen dinamik bir süreçtir.

Dış politika kavramına uluslarası ilişkiler kaynaklarında farklı şekillerde tanımlamalar yapılmıştır. Kenneth Waltz, dış politikayı devletlerin uluslararası sistemin yapısından kaynaklı baskılara verdikleri stratejik tepkiler olarak tanımlamaktadır. (Waltz K. N., 1979) Buna karşın Hans Morgenthau, dış politikayı devletin uluslararası arenada ulusal menfaatlerini müdafaa etmeyi ve güçlendirmeyi istihdaf eden bir güç mücadelesi olarak tanımlar. Her iki tanım da devletin iç ve dış dinamiklerden etkilendiğini ve bu etki ile birlikte devletin dış politika ürettiğini ifade etmektedir (Morgenthau, 1948).

Henry Kissinger'a göre ise dış politika: devletin uluslarası ortamdaki menfaatlerini müdafaa etmek ve geliştirmek için izlediği uzun vadeli stratejilerdir ve bu stratejiler ile devletin güç dengelerini gözeterek krizleri önlemesi dış politika olarak tanımlanmaktadır (Kissinger H. , 1994).

Özetlemek gerekirse dış politika devletlerin, uluslarası aktörler ile nasıl bir ilişki kurduklarını, uluslarası arenada nasıl hareket ettiklerini, hangi araçlar kullandıkları ve nasıl hayatlarını devam ettirebildiklerini inceleyen birçok disiplini içinde ihtiva eden bir alandır. Bu alanda yapılan tahliller savaş-barış dönemlerinde devletlerin izlemiş oldukları politikaları anlamlandırabilmek, devletlerin stratejik önceliklerini kavrayabilmek ve bu bağlamda devletlerin içinde bulunduğu diplomatik teşebbüsleri çözümleyebilmek için oldukça önemlidir. Bu multidisipliner alanda analiz yapabilmek için; uluslarası ilişkiler, siyaset, iktisat, tarih ve sosyoloji gibi birçok disiplinden yararlanılmaktadır (Kissinger H. , 1994).

1.2. Dış Politikanın Analiz Düzeyleri

Dış politikada analiz düzeyleri uluslararası ilişkilerde devletlerin dış politika eğilimlerinin anlaşılması ve açıklanması amacıyla oluşturulan analitik yaklaşımlardır. Bu düzeyler; birey, devlet ve sistem olarak üç ana sütundan oluşur. Her düzey dış politikayı farklı açılardan değerlendirir.

Birey düzeyinde analiz: dış politikadaki karar alıcıların şahsi özelliklerine, inançlarına ve diğer bireysel özelliklerine vurgu yapar. Bu analiz, karar vericilerin, bireysel özelliklerinin ve kararlarının dış politika stratejileri üzerindeki etkisini inceler. Örneğin, otoriter karakterler daha fevri bir dış politikayı tercih edebilirken uzlaşmacı ve ılımlı kişilikler daha barışçıl çözümlere odaklanabilir (Hermann, 1980).

Devlet düzeyindeki analizler: iç politikaların devletlerin dış politikalarını ne şekilde biçimlendirdiğini inceler. Devletin yönetim şekli, anayasası, iktisadi durumu, sosyolojik yapısı, iç politikada etkin menfaat grupları önemli faktörlerdendir. Örneğin, otokritik yönetim biçimine sahip ülkeler dış politikada büyük riskler alabiliyorken, demokratik yönetim biçimlerinde dış politikada alınan kararlar genelde daha fazla denetimi ve denge mekanizmalarını gerektirebilir (Russett, 1993) bu durum parlamentonun güçlü olduğu ülkelerde dış politik olarak hızlı manevra kabiliyetini negatif yönde etkileyebilmektedir. (Waltz K. , 1979, s. 81)

Sistem düzeyindeki analizler ise genel anlamda küresel güç dengelerine, ittifaklara ve küresel normlara vurgu yapar. Bu analizde güç dengeleri, ittifaklar ve uluslararası kurallar ülkelerin dış politikalarının şekillenmesinde önemli rol oynar (Waltz K. N., 1979). Sistem düzeyinde yapılan dış politika analizi devletlerin birbirleri ile olan münasebetlerini ve işbu münasebetlerle gelişen uluslarası düzen ya da uluslarası anarşiyi anlamak amacıyla kullanılır. Bu analiz düzeyi, realist teori için sıkça kullanılagelmiştir. (Mearsheimer, 2014, s. 29-30)

Yukarıda tanımlanan üç dış politika analiz düzeyi de, dış politikayı geniş bir pencereden incelemeye olanak sağlar. Birey düzeyi karar alıcıların şahsi özelliklerini; devlet düzeyi, devletin iç dinamiklerini ve iç politik durumunu; sistem düzeyiyse uluslarası arenayı ve bu anarşik ortamdaki ilişkiler ağının devletler üzerindeki etkisini analiz eder. Tüm bu analiz düzeyleri birlikte kullanıldığında dış politik kararların nasıl

alındığı ve bu alınan kararların uluslarası ilişkileri nasıl şekillendirdiği sarih bir biçimde incelenebilmektedir.

1.3. Dış Politikada Karar Alıcıların Rolü

Dış politikada karar alıcılar, temel olarak ülkelerin ulusal çıkarlarına hizmet eden stratejiler oluşturmak ve uygulamaktan sorumludur. Bu aktörler (kişi ve kurumlar), karmaşık ve zorlu uluslararası ilişkiler ağları içerisinde çok ciddi ve kalıcı etkileri olabilecek kararlar alırlar. Karar alıcıların stratejik planlama, kriz yönetimi, diplomatik müzakere ve politika uygulama gibi temel rolleri bulunur. Karar alıcılar, belirlenmiş çeşitli ulusal hedeflere ulaşmak için kısa-orta ve uzun vadeli stratejiler formüle ederler. Bu, uluslararası gündemin değerlendirilmesini, fırsatların ve tehditlerin tespit edilmesini ve de ulusal çıkarları korumak açısından politikalar geliştirilmesidir (Hill, 2003, s. 47). Ayrıca, uluslararası krizlerin olduğu zamanlarda, karar alıcılar daha hızlı hareket etmek zorundadır. Krizleri etkili bir şekilde yönetme yetenekleri, çatışmaların tırmanmasını önleyebilir ve istikrarı koruyabilir (Allison & Zelikow, 1999, s. 123). Dahası, diplomatlar ve dış politika alanındaki diğer resmi yetkililer; diplomatik anlaşmazlıkları çözmek, diğer ülkelerle ittifaklar kurmak ve anlaşmalara varmak için müzakereler gerçekleştirir. Etkin müzakere becerileri, pozitif sonuçların elde edilmesi bakımından önemlidir (Berridge, 2015, s. 67). Son olarak, dış politikaların formüle edilmesinden sonraki süreçlerde karar vericiler bunların uygulanmasını denetler; ayrıca diplomatik, ekonomik ve askeri eylemlerin stratejik hedeflerle uyumlu olmasını sağlar (Hudson, 2005, s. 34).

1.4. Dış Politikada Karar Alıcıların Önemi

Karar alıcıların dış politikadaki etkisi göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Bu durum uzmanlık ve teknik bilgi, liderlik ve vizyon, kurumsal destek mekanizmaları, iç ve dış kısıtlar gibi birkaç faktörle açıklanabilir. Öncelikle, karar vericiler genel olarak uluslararası ilişkiler alanında uzmanlığa ve bilgiye sahiptirler. Bu bilgi ve uzmanlık becerisi, zorlu politik sorunları anlamak ve etkili politikalar oluşturmak için kilit bir öneme sahiptir (Nye, 2011, s. 89). Ayrıca, güçlü liderlik bir ülkenin dış politikasını

yönlendirmek için tamamen yeterli olmasa da gereklidir. Güçlü bir vizyona ve stratejik öngörüye sahip olan liderler, uluslararası alandaki zorlukların üstesinden gelme ve fırsatların değerlendirilmesi noktasında daha başarılı olurlar. Böylece, bu durum, söz konusu ülkenin küresel politik alandaki konumunu güçlendirir (Kissinger H. , 2014, s. 102). Dış politikadaki karar alıcılar, ayrıca, dışişleri bakanlıkları, düşünce kuruluşları ve istihbarat teşkilatları gibi kurum ve kuruluşlar tarafından da desteklenirler. Bu kurumlar, karar alıcılara dış politika seçimlerinde yardımcı olabilecek olan kilit bilgi ve analizleri sağlar (George, 1980, s. 51). Diğer taraftan, karar alıcılar iç siyasi baskılar ve uluslararası kısıtlar çerçevesinde hareket ederler. Bu baskıların dengelenmesi kararlılık, beceri ve etkin işleyen diplomasi gerektirir. Çünkü, alınan kararlar hem ulusal çıkarlarla hem de küresel gerçeklikle uyumlu nitelikte olmalıdır (Rosenau, 1966, s. 76).

1.5. Dış Politikada Karar Alma Sürecine İlişkin Örnekler

Dış politika karar alma sürecinin en çok incelenen örneklerinden biri, 1962'deki Küba Füze Krizi'dir. O dönemde, Başkan John F. Kennedy ve danışmanları, dünyayı nükleer savaşın eşiğine getiren hassas bir durumu yönetmek zorunda kaldılar. Bu kriz, detaylı ve dikkatli değerlendirme, istihbarat toplama çalışmaları ve diplomatik çabaların önemini göstermiştir (Allison & Zelikow, 1999, s. 137). Diğer bir iyi bilinen ve iddialı karar alma örneği ise ABD başkanı Nixon'ın Çin'e açılmasıdır. Dönemin ABD başkanı Richard Nixon'ın 1972'de Çin ile diplomatik ilişkiler kurma kararı, küresel politikaları yeniden şekillendiren stratejik bir hamleydi. Başkan Nixon ve Ulusal Güvenlik Danışmanı Henry Kissinger, diplomasiyi ve stratejik vizyonu kullanarak yeni bir küresel güç dengesi kurdular (Kissinger H. , 2014, s. 129). Diğer bir zorlu karar ise Irak Savaşı'dır. Dönemin ABD başkanı George W. Bush'un 2003 yılında Irak'ı işgal etme kararı, dış politika alanında karar alma sürecinin zorluklarını vurgular nitelikteydi. Bu kararın şekillenmesinde istihbarat hataları, siyasi baskılar ve stratejik yanlış hesaplamalar önemli rol oynadı (Ricks, 2006, s. 94). Karar alıcılar, bir ulusun dış politikasının şekillenmesinde, yönünün ve sonuçlarının oluşmasında önemli rol oynar. Uzmanlıkları, liderlikleri ve zorlu şartlarda kriz yönetimi becerileri ulusal güvenliğin ve ulusal çıkarların korunması açısından önemlidir. Bu, kişi ve kurumların önemini, dış politikada etkili liderlik, bilinçli karar alma ve stratejik vizyona olan gereksinimi vurgulamaktadır.

Kararları etkileyen unsurlar anlaşılırsa, uluslararası ilişkilerin karmaşıklığı ve zorlukları da daha iyi değerlendirilebilir.

1.6. Dış Politikada Karar Alıcıları Etkileyen Faktörler

Dış politika, bir ülkenin diğer devletler veya devlet dışı aktörlerle etkileşimine ilişkin stratejilerden oluşur. Ulusal güvenliğin ve refahın sürdürülmesi açısından kritik öneme sahiptir. Dış politikada karar alma süreçleri içsel ve dışsal birtakım faktörlerden etkilenebilir. Nitekim dış politikanın oluşturulması ve uygulanması genellikle uluslararası lobi faaliyetleri ve jeopolitik dinamikler gibi dışsal faktörler tarafından şekillendirilse de ülke dahilindeki içsel faktörler de dış politika kararlarını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Dış politikada karar alma süreçlerini etkileyen dahili (içsel) faktörlerin incelenmesinde politik liderlik, bürokratik kurumlar, kamuoyu ve yerel düzeydeki baskı (çıkar) gruplarının rollerinin değerlendirilmesi gereklidir. Aynı zamanda devletin iktisadi durumu ve halkın sosyolojik dinamikleri de önemli bir ölçüttür. İçsel faktörler devlet düzeyinde yapılan analizlerde detaylıca incelenmektedir. (Holsti, 1995, s. 141-142)

Politik liderler, dış politika alanında karar alma sürecinde merkezi bir role sahiptirler. Devlet başkanları, başbakanlar ve dışişleri bakanları gibi liderlerin şahsi inançları, liderlik biçimleri ve politik gündemleri, dış politikaları ve bunların sonuçlarını ciddi ölçüde şekillendirir. Liderlerin şahsi inançları ve ideolojileri, dış politika kararlarını güçlü bir şekilde etkileyebilir. Örneğin, ABD başkanlarından George W. Bush'un "demokrasiyi yayma inancı" (!), 2003 yılında Irak'ı işgal etme kararını etkilemiştir (Ricks, 2006, s. 23). Benzer şekilde, önceki ABD başkanlarından Barack Obama'nın diplomasiye önem vermesi ve ilişkilerin önemini vurgulaması, İran'la yapılan nükleer anlaşmadaki yaklaşımını şekillendirmiştir (Sanger, 2012, s. 315). Politik aktörlerin liderlik anlayışı da dış politikada karar alma süreçlerini ciddi ölçüde etkiler. Karizmatik liderler iddialı politikalar ileri sürebilirken, daha temkinli liderler ise kademeli bir değişikliği (evrimi) tercih edebilir. Örneğin, eski ABD başkanlarından Ronald Reagan'ın politik alandaki iddialı tarzı o dönem Sovyetler Birliği'ne karşı daha çatışmacı bir duruşa yol açmışken, diğer bir ABD başkanı olan Jimmy Carter'ın daha çekingen yaklaşımı ise daha çok insan hakları ve diplomasiyi vurgulamaktaydı (Ambrose, 1991, s. 412).

Dışişleri bakanlıkları, savunma bakanlıkları ve istihbarat teşkilatları gibi bürokratik kurumlar, dış politika sürecinde ayrılmaz bir rol oynar. Bu kurumlar gerekli bilgileri sağlar, politikaları uygular ve kurumsal tercihleri ve uzmanlıkları aracılığıyla politika kararlarının yönünü sıklıkla etkiler. Farklı kurumların kendine özgü tercihler ve öncelikleri vardır. Askeriye güvenlik endişelerini ön planda tutarken, dışişleri bakanlığı diplomatik çözümlere odaklanabilir. Bu kurumsal önyargılar, karar vericilere sunulan seçenekleri şekillendirebilir (Allison & Zelikow, 1999, s. 176). Bürokrasi, bilinçli karar alma için gerekli uzmanlık ve bilgiyi sağlar. Bu bilginin kalitesi ve çerçevesi, politika sonuçlarını önemli ölçüde etkileyebilir. Örneğin, ABD istihbarat topluluğunun Irak'taki kitle imha silahları hakkındaki değerlendirmeleri, 2003'te savaşa girme kararını büyük ölçüde etkilemiştir (Ricks, 2006, s. 56).

Kamuoyu, dış politika karar alıcılarını sınırlayabilir veya güçlendirebilir. Özellikle demokratik liderler, siyasi destek ve meşruiyeti sürdürmek için genellikle kamuoyu dikkate almak zorundadır. Politik liderler, seçim desteği sağlamak için dış politika kararlarını kamuoyuyla uyumlu hale getirebilirler. Örneğin, Vietnam Savaşı'na karşı olan kamuoyu dönemin ABD liderlerini çatışmayı sonlandırmaya yönlendirmiştir (Gelb, 1986, s. 245). Medya, kamuoyunu ve dış politikayı şekillendirmede önemli bir rol oynar. Medya belirli gündemleri öne çıkarabilir, politika tartışmalarını etkileyebilir ve liderlere harekete geçmeleri için baskı yapabilir (Baum & Potter, 2008, s. 67).

Sendikalar, savunuculuk grupları ve lobiler gibi baskı (çıkar) grupları dış politika kararları üzerinde önemli bir etki yaratabilirler. Bu gruplar genellikle belirli ekonomik veya ideolojik çıkarları temsil eder ve gündemlerini desteklemek için kaynakları harekete geçirebilirler. Ülkelerin ticaret politikalarını destekleyen iş adamları da dış politikayı şekillendirebilir. Orta Doğu'daki ABD dış politikasında petrol şirketlerinin etkisi iyi bilinen ve bir ölçüde belgelenmiş olan bir örnektir (Klare, 2001, s. 104). İdeolojik gruplar da belirli değerleri veya davaları destekleyerek dış politikaları şekillendirebilir. Örneğin, insan hakları örgütleri genelde insan haklarını destekleyen politikalar için lobi faaliyetlerinde bulunurlar (Keck & Sikkink, 1998, s. 37). Sonuç olarak; liderlik, bürokratik kurumlar, kamuoyu ve yerli çıkar grupları gibi içsel faktörler, dış politika karar alma sürecinde hayati bir rol oynamaktadır. Bunlar, karar alıcıların karşı karşıya olduğu seçenekleri ve sınırlamaları şekillendirir, dış politikanın yönünü ve başarısını etkiler. Bu içsel dinamiklerin anlaşılması dış politika kararlarının kapsamlı bir analizini yapmak için gereklidir.

Dış politikada karar alma süreci, çok çeşitli faktörlerden etkilenen çok yönlü bir süreçtir. Siyasi liderlik, bürokratik kurumlar ve kamuoyu gibi içsel faktörler önemli olsa da dışsal faktörler dış politikayı şekillendirmede kritik bir rol oynar. Bu dışsal etkiler arasında uluslararası baskılar, küresel ekonomik eğilimler, jeopolitik dinamikler ve diğer devletlerin ve devlet dışı aktörlerin eylemleri yer almaktadır.

Uluslararası baskılar dış politika kararlarını etkileyen en önemli dışsal faktörlerden biridir. Bu baskılar uluslararası örgütlerden, ittifaklardan ve diğer devletlerin eylemlerinden kaynaklanabilir. Birleşmiş Milletler (BM), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi örgütler, üye devletlerin dış politikaları üzerinde önemli bir etki yaratabilir. Örneğin, BM Güvenlik Konseyinin kararları devletleri uluslararası normlar ve kolektif kararlar doğrultusunda hareket etmeye zorlayabilir (Hurd, 2007, s. 138). Askeri ve ekonomik ittifaklar da dış politika kararlarını şekillendirir. Örneğin NATO, üyesi olan devletlerin kolektif güvenlik yükümlülüklerini dikkate almalarını zorlar ve bu da ülkelerin bireysel dış politika tercihlerini etkileyebilir (Walt, 1987, s. 52).

Küresel ekonomik atmosfer ticaret dinamikleri, finansal piyasalar ve ekonomik krizler de dahil olmak üzere, dış politikada karar alma sürecini önemli ölçüde etkiler. Devletler ekonomik istikrar ve büyümeyi sürdürmek için bu eğilimleri yönetmek zorundadır. Küresel ekonomik durum ticari ilişkileri, dış politikayı etkiler, çünkü ülkeler ekonomik çıkarlarını korumayı hedefler. Örneğin, Çin'in "Kuşak ve Yol Girişimi", proje katılımcısı birçok ülkenin ekonomi politikalarını ve dış politika kararlarını şekillendirmiştir (Ferdinand, 2016, s. 950). Ekonomik krizler, devletleri uluslararası finansal destek sağlamak veya ekonomilerini istikrara kavuşturmak için dış politikalarını değiştirmeye zorlayabilir. 2008 yılında yaşanan küresel kriz, ülkelerin ekonomik sorunları yönetmeye çalışırken önemli dış politika değişiklikleri yapmalarında da yol açmıştır (Tooze, 2018, s. 183).

Jeopolitik dinamikler, bölgesel çatışmalar, güç değişimleri ve stratejik çıkarlar da dahil olmak üzere, dış politika karar alma sürecinde kritik dışsal faktörlerdir. Bu dinamikler genellikle bir devletin stratejik önceliklerini ve eylemlerini belirler. Bölgesel çatışmalar, devletleri müdahale etmeye veya güvenlik tehditlerini yönetmek için dış politikalarını değiştirmeye zorlayabilir. Örneğin Suriye iç savaşı komşu ülkeler ve küresel güçlerin dış politikalarını önemli ölçüde etkilemiştir (Phillips, 2016, s. 200). Küresel güç yapısındaki değişiklikler, örneğin Çin'in yükselişi ve ABD hegemonyasının nispi düşüşü,

dış politika stratejilerini etkilemiştir. Devletler, ulusal çıkarlarını korumak ve sürdürmek için bu değişikliklere uyum sağlamak zorundadır (Ikenberry, 2008, s. 24).

Diğer devletlerin ve devlet dışı aktörlerin, çokuluslu şirketler, uluslararası STK'lar ve terör örgütleri dahil olmak üzere eylemleri de dış politika kararlarını şekillendirir. Devletler, ulusal çıkarlarını korumak ve uluslararası istikrarı sürdürmek için bu eylemlere yanıt vermelidir. İkili ilişkiler ve rekabetler dış politikayı önemli ölçüde etkiler. Örneğin, ABD-Rusya ilişkisi, küresel dış politika dinamiklerini, özellikle silah kontrolü ve bölgesel güvenlik gibi alanlarda şekillendirmeye devam etmektedir (Mearsheimer, 2014, s. 77). Devlet dışı aktörler, terör grupları ve uluslararası STK'lar gibi kamuoyunu şekillendirerek ve güvenlik sorunları yaratarak dış politikayı etkiler. Örneğin, IŞİD'in yükselişi, dünya çapındaki devletlerde önemli dış politika değişikliklerine sebep oldu (Cronin, 2015, s. 88). Sonuç olarak; uluslararası baskılar, küresel ekonomik ortam, jeopolitik faktörler ve diğer devletlerin ve aktörlerin eylemleri gibi dışsal faktörler dış politika kararlarını şekillendirmede rol oynar. Bu faktörler içsel dinamiklerle etkileşime girerek karmaşık bir karar alma süreci oluşturur.

1.7. Dış Politika Alanında Karar Alma Modelleri

Dış politikayı asıl şekillendiren süreç karar alıcıların bu süreçte oynadıkları rol ve tercih ettikleri politikalardır. Karar alma aşamasının bir süreç olarak ele alınması farklı alternatiflerin de var olabileceğini göstermekte bunun sonucu olarak bahsi geçen süreç alternatifler arasından yapılan tercih etme prosesidir. Karar vericilere göre üç karar alma metodu bulunmaktadır. Bunlar Rasyonel karar alma metodu, grup karar alma metodu ve bürokratik karar alma metotlarıdır (Gündoğdu, 2023). Bu izaha bakılarak, bir ya da daha fazla karar alıcı tarafından şekillendirilen dış politikanın objektif bir biçimde tahlil edilebilmesi ve yapılan analizin sıhhatli bir biçimde tasnifinin mümkün kılınması için bahsi geçen üç modelden de istifade edilmesi gerekmektedir. (Halperin, Clapp, & Kanter, 2006). Realist yaklaşımı savunanlar güç ve menfaat çerçevesinde devletleri analiz etmeye çalışmışlardır. Bu yaklaşıma göre devlet başlı başına bir özne olmakla birlikte dış politikasını diğer aktörlerden müstakil bir şekilde inşa etmektedir. (Efegil, Karar Verme , 2018) Bunun neticesi olarak karar alıcılar dış etkenlere uzak bir şekilde hedef ve menfaatleri çerçevesinde politikalar oluştururlar. Alınan kararların nasıl ve neden

alındığını analiz etmek her zaman kolay olmayabilir. Çünkü bu süreci etkileyen faktörler bulunmaktadır. Andrew Heywood'a göre ise dört temel karar alma modeli bulunmaktadır. Bu modeller: rasyonel aktör modeli, aşamalı model, bürokratik örgütlenme modeli, algı ve inanç sistemleri modelidir (Heywood, 2011).

1.8. Rasyonel Karar Alma Teorisi

Bu anlayışın kabulü ile soyut devlet algısı yerine kişileştirilen ve liderler ölçeğinde karar alan bir devlet şekli kabul edilmektedir. Rasyonel Karar Alma Modelinde söz konusu karar alıcı merci liderdir. Liderler devletin çıkarlarını gözeterek en uygun kararları alırlar. Bu model ulusal menfaatler değişmediği sürece karar alıcıların değişmesinin de alınan kararlar üzerinde büyük etki yaratmadığını savunmaktadır (Güleç, 2018). İnsan rasyonelliğini vurgulayan karar verme modelleri genellikle faydacılıktan türetilen ekonomik teoriler temel alınarak inşa edilmiştir. Anthony Downs (1957) ve diğer düşünürler tarafından geliştirilen bu teoriler genellikle fayda açısından hesaplanan, kişisel çıkarları gözeten, maddi tatmin arayışını vurgulayan bir insan doğası modeli olan "ekonomik insan" (homo-economicus) kavramına dayanmaktadır (Heywood, 2011) Bu sistemde karar alıcı, bir iş adamı gibi davranarak kar-zarar hesabı ile hareket eder. Bunun sonucu olarak karar alıcının kararları onun çıkarları doğrultusunda fayda maksimizasyonu çerçevesinde alınmış olur.

Rasyonel Karar Alma Metodu daha çok içinde bulunulan şartlar ve menfaatler doğrultusunda karar alıcının yani liderin idaresinde olan bir süreç olduğu için, bu karar alma metoduna "kara kutu" benzetmesi yapılmaktadır. Aynı bir kara kutu gibi düşünülebilir ve belki de günümüzde bu benzetmeyi modernize edip bir bilgisayar ya da bir yapay zekâ ile değiştirmeyi düşünebiliriz. Kara kutu ya da bilgisayar her ne oluşa olsun şüphesiz bunlara veri akışı sağlanır fakat bütün bu örneklerin iç kısmı (aslı/perde arkası) gözlemlenememektedir. Diğer taraftan, böyle bu karar alma modeline göre bir gözleme de gerek yoktur. Çünkü karar alıcı yani lider mümkün olan en iyi kararı zaten alacaktır. Bu karar sonucu lidere karşı olası bir reaksiyon aynen bir fizik kuralı gibi bir sonraki alınacak olan kararı etkileyen şartlardan biri ya da birkaçı olarak sonsuza dek sürecek olan tepkimedeki yerini alacaktır. Diğer bir bakış açısı ile bu sonsuz etki-tepki döngüleri bazen kısır süreçleri de beraberinde getirebilmektedir. Örneğin silahlanma

yarışları: Her devlet kendini savunmak için aldığı karar doğrultusunda izafi bir terim olan "yeterince" silaha ve yine "yeterince" kuvvete ihtiyaç duyar: Fakat hiçbir devlet ya da karar alıcı bir diğer devlet ya da karar alıcının söyleminde veya fiilinde ne kadar samimi olduğunu tam olarak öngöremez. Bu sebeple, kendi devletini müdafaa için o da bir diğerinden daha kuvvetli olma yolunu seçmek zorunda kalır. Bu sürekli tekrarlanan kısır süreç en barışçıl ihtimalle depolarda biriken silah yığınları ve halkın üzerine artarak yüklenen savunma harcamaları olarak tecelli edegelen bir kısır süreç halini almıştır (Neack, 2019).

1.9. Bürokratik Politika Modeli

Büyük örgütsel yapılarda ortak değer ve teamüllerin kararlar üzerinde etkisini vurgular. Her biri farklı değer ve menfaatleri savunan farklı kurum, bürokratlar, teknokratlar, diplomatlar ve diğer söz hakkı sahipleri itidalli şekilde karar alınmasını sağlarlar. Bu anlayış tek bir görüş ve tek bir menfaat etrafında karar alınması fikrini reddederek (Heywood, 2011) kendi görüş, önerilerini ve kendi aralarında geliştirdikleri fikirlerini lider ya da karar alıcıya sunarlar ve aralarında kabul gören alınmaya hazır kararı lider ya da karar alıcıya uygulanması yönünde telkin oluşturarak kararın alınmasını sağlarlar. Bu şekilde işleyen bürokratik karar alma metodu katmanlı ve çetrefilli bir süreçtir. Bu süreç büyük oranda kurumlar ve bürokratlar arasında çatışmaları içerir (Gündoğdu, 2023). Büyük örgütsel yapılarda örgütün var olmaya devam etme refleksi ve bir kararı uygulanamaz hale getirme yeteneğine sahip hantal yapısı ile karar alıcıyı etkisiz hale getirebilmektedir. Ancak, bu, bürokrasideki aktörlerin fikir uyuşmazlığı nedeni ile pazarlık ve müzakerelere zemin hazırlar ya da yanlış bir kararın alınmasının önüne geçebilir. (M.Hudson, 2016).

1.10. Grup Karar Alma Teorileri

Grup karar alma teorileri dış politika kararlarının hükümetler ve uluslararası kuruluşlar dahilinde nasıl alındığını anlamak açısından önemlidir. Bu teoriler, dış

politikadaki kararların bireyler yerine gruplar tarafından nasıl alındığını inceler be böylece, kolektif karar alma süreçlerindeki dinamikleri ve karmaşıklıkları açıklar.

Irving Janis'in geliştirdiği Grup Düşüncesi (Groupthink) teorisi, grup içindeki uyum ve birlikteliğin eleştirel müzakerenin önüne geçtiği durumlarda ortaya çıkar ve bu durum genellikle kötü kararlara yol açar. bu yaklaşımın temel özellikleri şunlardır: yenilmezlik yanılsaması (grup üyeleri başarısız olamayacaklarını düşünür), kolektif rasyonalizasyon (uyarılar ve olumsuz geri bildirimler göz ardı edilir), içsel ahlak inancı (grubun ahlaki üstünlüğüne inanılır), dış grupların stereotipleri (rakipler zayıf veya kötü olarak görülür), fikir ayrılığına baskı (üyeler uyum sağlamak için baskı görür), kendini sansürleme (üyeler farklı görüşlerini saklar), birlik yanılsaması (farklılık yokmuş gibi bir algı oluşturulur), akıl bekçileri (grubu olumsuz bilgiden korurlar) (Janis, 1982).

Grup düşüncesi yaklaşımı, Domuzlar Körfezi çıkarması ve Vietnam Savaşı gibi dış politika olaylarını analiz etmek için sıkça kullanılmıştır. Bu teori, ABD yönetimindeki karar alıcı grupların alternatif seçenekleri ve potansiyel riskleri eleştirel olarak değerlendiremediğini iddia etmektedir (Janis, 1982).

1.11. Dış Politikada Teorik Yaklaşımlar

1.11.1. Realizm

Devletlerarası siyasal arena diğer bir deyişle uluslararası anarşi ortamında hayatta kalma refleksi ile hareket eden devlet ve onun karar alıcıları bu anarşi ortamında sahip oldukları güçle hak ve menfaatlerini korumaya çalışırlar. Bunun neticesi olarak realist dış politika analizi ile karar vericiler kendi politikalarını tahkim edeceklerine inanırlar.

Realizm bireylerin, kuruluşların ve sistemlerin olduğu dünyada işleyişin nasıl devam ettiğiyle alakalı üç maddeye dayanan bir düşünce sistemi olarak tanımlanabilir; güç merkezli olma, bencillik ve grupçuluk. Siyasetin yapıtaşını güç kavramı teşkil eder. Güç *Holsti'ye göre ülkenin, elindeki olanak ve yetenekleri ödül, ceza, ikna ve zorlama gibi çeşitli stratejiler yoluyla kullanarak karşı tarafın davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda etkileme ve yönlendirme kapasitesidir*. (Özdemir, 2008)

Nye'a göre ise güç hava durumu gibidir (Özdemir H. , 2008). Özetle üzerinde çok çalışılan ancak çözümü kolay olmayan ve henüz sarih bir tanımlamaya kavuşamamış güç kavramı halen üzerinde çalışılmaya muhtaç ve bu kavramın her döneme uygun şekilde yeniden izahı yapılması bu alanda yapılacak olan tahlillere büyük yarar sağlayacaktır. Uluslararası ilişkiler perspektifinde önemi yadsınamayacak bir kavram olmasına rağmen güç konusunda yapılan çalışmalar bu kavramın anlamını açık bir şekilde ifade etmekte yetersiz kalmıştır. Esasen bu ifade kifayetsizliğinin sebebi oldukça karmaşık bir kavram teorik çalışmalarla izah ve anlaşılması çok güçtür. Konu hakkındaki açıklamalar basitleştikçe özünden uzaklaşmakta, daha gerçekçi olduğuna inanılan beyanlar ise daha karmaşık bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeple uluslararası ilişkiler disiplininin özünde yatan güç kavramı genel olarak basit şekilde açıklamalar getirilmekte, bu da ilerleyen safhalarda eksiklikler meydana getirmektedir.

Paleolitik dönemden bu yana insani ilişkilerde karşılıklı olarak uygulanan güç eşitsizliği ve iktisat biliminin de temelini oluşturan sınırlı kaynaklar-sınırsız ihtiyaçlar ve bu kaynakların idaresini elde bulundurma tasarrufu, gücün evrimsel sürecinin başladığı nokta olarak gösterilebilir. Bahsi geçen güç eşitsizlikleri, sosyal oluşumları ve ekonomik çarkları biçimlendirerek, yüzyıllar boyun toplumların ilerlemesinde kilit bir rol oynamıştır.

İkinci madde olan bencillik bireyin, daha yaygın olan kullanımıyla aktörün kendi menfaatinin siyasi yönelimini etkilediğini söyleyebiliriz. *İnsani olmama baskı altındaki insanilikten ibarettir*. Genel menfaat ile bireysel menfaat arasında gidip gelen çatışmada bencilliğin baskın olduğu kavram daima fedakârlıktır.

Son madde olan grupçuluk ise insanların birleşerek oluşturduğu yapılar boyunca ilişki kurduğunu, azami geçim seviyesinin üstünde olma amacıyla diğer bir ifadeyle hayatta kalabilmek için sağladığı ve gözettiği birliği ifade eder. Kaynakların sınırlı olması ve bencillik sorunu bu yapıyı, grupları, çatışabilir pozisyona getirmiştir. Bu grupları devletler olarak kabul edersek Realizm, devletlerin birbirleriyle iletişim içinde olduğu rastgele bir yapıyı hedef gösterebilir.

Realist teorilerin bu üç ilkeye dayandığını söylemek, insanlar arasındaki iletişimin bu üç kavram tarafından tayin edildiğini belirtmek ve merkezi bir otorite olmaması halinde çatışmanın temel olacağını söylemek yanlış olmaz. İlerleyen süreçte baş gösterecek kavramın anarşi olacağını ve savaşın temelinin bu kavram olduğunu söyleyebiliriz. "*Siyasi realizm uluslararası politikanın rekabetçi ve rekabetçi olmayan*

yönlerini vurgulayan bir görüş ifade eder ve savaşın başlıca sebeplerini uluslararası arenada kendi çıkarları ile ilgilenen devletler olarak güvenliklerini sağlamak, kendi ulusal çıkarları doğrultusunda hareket etmek ve güç olarak ifade eder" (Korab-Karpowicz, 2019, s. 138).

Yukarıda bahsi geçen teorik önermelerin ilki güç dengesi önermesidir. Temelinde anarşik olarak tanımlanan uluslararası sistemde bir devletin bir başkasını çıkarı için hedef alması yahut istediğini yaptırtma arzusu karşısında aşağıda kalan devletin koruma refleksini normal olarak değerlendirmiştir. Grupların yani devletlerin kendi kapasitesini oluşturma çalışmaları (iç dengeleme) yahut kurulan birlikler –ittifaklar- yoluyla anlaşma yapılan devletin imkânları doğrultusunda (dış dengeleme) ile gücün tek bir el tarafından idare edilmesini önleyebileceğini savunur. Yerinde bir örnek olarak Fransa ve İngiltere Kırım'da kendi varlıklarına karşı bir tehdit olarak algıladıkları için değil de kontrolden çıkması durumunda Rusların günün birinde tehdit haline gelebileceğini düşündüklerinden savaşa girdiğini söyleyebiliriz. (Wohlforth, 2016)

İkinci unsur olan güç değişikliği teorisi devletler hatta uluslararası sistemler boyunca kurulan düzenlerin yıkılıp sonunda nasıl savaşın ortaya çıktığı üzerinde durur. Bu daldaki araştırmacılara göre gücü elinde bulunduran baskın devletler liderliklerini muhafaza etmeyi sürdürür. Baskın olmayanlarsa hâkim güç karşısındaki değişken durumunu güçlendirebildiği seviyede rekabetini artırma temayülünü ve hevesini arttıracaktır. Uluslararası ilişkiler realistler tarafından öncelikle büyük güçler arasında hâkimiyet ve güvenlik mücadelesi olarak anlaşılır. Daha küçük ve daha zayıf güçler ikincil öneme sahiptir.

Tehdit dengesi teorisinin ise devletin elinde bulundurduğu total imkanlar, bir sonraki adımı belli olmayan herhangi bir devlet eliyle yapılabilecek olan saldırı ve coğrafya ile ilgili sezgiler üzerinden meydana geldiğini söyleyebiliriz. En önemli noktası ise devletlerin bu ataklarına karşı bir denge kuracağı öngörüsüdür.

Sonuncu teorimi hegemonyaya dayanan istikrar teorisi baskın devletlerin yine devletlerce kurulan uluslararası sistemin belli bir bölümünde üstünlük kurma çabası olduğunu ve anarşik olarak zikredilen sistemde bir hiyerarşi meydana geldiğini savunur. Cevap aradığı sorular arasında ise dünyaya yön veren iş birliklerinin nasıl oluştuğu, devletlerin adeta birbirine bağlandığı uluslararası düzenin nasıl ortaya çıktığı ve varlıklarını nasıl sürdürdüğü gibi maddeler vardır. Son olarak eklenilebilecek husus

teorilerin fikir babalarını bulundukları zaman diliminden ve mekândan beri düşünmenin yanlış olacağıdır.

Bu teorileri oluşturan soruları zikretmek Atinalı Tukidides'ten 21. yüzyılda ABD' de yaşayan J. Mearsheimer'i aynı teori geleneğinin parçaları haline getiren sebep uluslararası ilişkilere dair sordukları soruların ve cevaplarının aynı olmasının gösterdiği bağlayıcılık açısından mühimdir. Bu soruların temelinde uluslararası ilişkilerin tabiatına, meydana geldiği ortamın temel özelliklerine dair sorulardır. Uluslararası ilişkilerin tabiatını mücadele ve rekabet ile ifade etmemiz Tukidides'in Peloponez Savaşı adlı eserine *Peloponezliler ile Atinalılar arasında yakın bir zamanda patlayacağını düşündüğü savaşı alevlendiği andan itibaren yazarak başlaması* örneğini verebileceğimizdendir.

Yine Morgenthau'nun *uluslararası siyaset, tüm siyaset gibi gün için bir mücadeledir* ifadesi örneğimizi destekliyor. Son olarak Mearsheimer ise *potansiyel rakipler üzerinde hâkim konumunu sürdürmek isteyen geçici hükümran haricinde uluslararası sistemde statükocu hiçbir güç yoktur. Uluslararası sistemde daimî bir rekabet ve mücadele vardır* açıklamasıyla konuya açıklık getiriyor. Uluslararası ilişkilerin meydana geldiği ortamın temel özelliklerini incelediğimizde merkezi bir iktidarın yokluğundan bahsedebiliriz. Bu bulanık ortamı ilk defa Lowes Dickinson *anarşi* olarak tanımlamıştır. Bu olguyu Realist teori geleneğine ilk yerleştiren ise Thomas Hobbes'tur. Avrupa'nın büyük ve trajik tarihinde uluslararası anarşinin kesin kabulünü işaretleyen dönüm noktası 15. Yüzyılda egemen devletin ortaya çıkışıdır.

Realizmi üç ana başlık altında incelediğimizde (Klasik Realizm, Yapısal Realizm ve Neo Klasik Realizm) ilk sırada Klasik Realizm gelir. Tukidides'ten Soğuk Savaş'ın ortalarına kadar olan dönem bu başlık altında incelenir. Bu alanın temelinde uluslararası ilişkileri yönlendiren en mühim faktörün insanın doğası olduğu yatar. İnsan doğası, klasik siyasi realizm için bir başlangıç noktasıdır. Realistler insanları doğaları gereği egoist ve çıkarcı olarak görürler, öyle ki kişisel çıkarlar ahlaki ilkelerin önüne geçmiştir.

Devleti kavramsallaştıran Realist nazariye, 1. Dünya Savaşı sonrasında evriminin ilk basamağı olan ve devletin fiillerini insan tabiatı temelinde açıklayan Klasik Realizm Yaklaşımı'nı doğurmuştur. Klasik realistlere göre, güç elde etme isteği insan doğasının bir unsuru olduğu için devletler sürekli olarak güçlerini (ya da kapasitelerini) arttırmaya çalışırlar. Kısacası, klasik realistler, çatışmayı insan doğasına atfederler. Savaşlar, agresif devlet adamlarına ya da çıkar gruplarına, kendi çıkarları peşinden koşma imkânı tanıyan

ulusal sistemlerin eylemlerinin neticesi olarak görülür. Bu bakımdan 20. yüzyıl realistleri, devlet adamı olmanın prensipleri üzerine felsefi çıkarsamalar yaparlar ve Avrupa ulus-devletler sistemini analiz ederek, devletlerin dış politikalarına yönelik tümevarımcı çıkarsamalarda bulunurlar. (Waltz K. N., 1992) Bu analizle beraber iddia ettikleri sonuç, devletlerarası dokunan mekiğin yoğun bir mücadele ifade ettiğidir. Başka bir ifadeyle uluslararası politika, kendi menfaatleri adına koşuşturan, her türden ahlak-dışı eğilime müsait devletlerin mevcut olduğu bir ortamdır. Klasik Realistler savaş travması altında devletin doğası ve diğer devletler ile olan ilişkisini uluslararası anarşi bakış açısı ile tahlil edip bu zeminde devleti hayatta tutmak, menfaat ve güvenliği esas alındığı bir analiz metodu oluşturmuşlardır. (Rittberger, 199)

Güç dengesinin devleti yöneten zatlar tarafından kasti olarak sağlandığını ve bu dengenin bozulmasında yine 'baştakilerin' etkisi olduğunu savunan Realistler burada Savunmacı Realistler ve Saldırgan Realistler olarak ikiye ayrılır. Savunmacı Realistler ortak şartlarda anarşinin savaşa götürme ihtimalinin azalacağını ve millilik mefhumu daha güçlü olursa karşı tarafı emir altına almanın mümkün olmayacağını iddia ederler. Bu sayede güvenli olan devletlerden söz etmek kolaylaşacaktır. Nükleer silah ve savunma sanayinin gelişmesi bu alanda verilebilecek bir örnektir.

Son olarak K. Waltz'un *anarşik dünyada güvende olmanın zor olduğu* iddialarına karşın barış esaslı hareket eden bir dünya hayal edilebilir oldu. Karşı tarafta Saldırganlar ise anarşinin çıkmaza götüren yapısından söz ederler. Devletlerce yapılan anlaşmaları uygulamaya koyacak üst bir otorite olmaması durumunda barışçıl bir gelecekten emin olamadıklarını ifade ederler. Devletlerin adımları hep bir belirsizlik taşır. Şüphe ve çatışma ise esas olan mefhumlardır. Klasik Realistler ulusal politika ile uluslararası politikayı izole edilmiş ayrı disiplinler olarak değil de birbirine etki eden disiplinler olarak ele alır.

Tukidides, ilk defa neden sonuç ilişkisine bağlı, ilerleyen süreçte dengeleme, ittifak, strateji gibi kavramlar üzerinden detaylandırılacak olaylara istinaden açıklamalar yaptı. Etki ettiği her alanda devlet liderlerinin iradesini ve iradesinin etkilerini vurgulamıştır.

16. yüzyılda Rönesans'ın beşiği Floransa Şehir Devleti'nin bir diplomatı olan ve Lorenzo di Medici'ye sunduğu Prens eseriyle tanınan Machiavelli devletlerarasındaki rekabetin bir hukukla iki kuvvetle yapılacağını savunmuştur. Rekabet alanını siyasetle özdeşleştirmiş ve bu alanda hukukla hareket edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Realizm

açısından verdiği tavsiye siyasetin olması gereken temelde değil de olan temelde tatbik edilmesini ifade eder. İdeal olana göre değil de gerçek olana göre hareket eden yöneticidir. Genel ahlak anlayışı devletin yaşaması uğruna çiğnenebilir.

16. yüzyılın gelişen İngiltere'sinde genel siyaset teorisini ortaya koyduğu Leviathan eseri ile ve iç siyasette kraliyetçi tarafıyla bilinen, filozof Thomas Hobbes'un, "*Uluslararası ilişkilerin gerçekçi bir şekilde algılanması ve anlaşılması için bir temel oluşturduğu düşünülmektedir. Her ne kadar Hobbes, devletler arasındaki ilişkiler hakkında pek bir şey söylemese dahi, var olan fikirleri ve katkılarıyla Machiavelli ile birlikte akademik alanda "realist" olarak bilinmektedirler. Uluslararası ilişkiler teorisyenleri Thomas Hobbes'un fikirlerinden bazı çıkarımlarda bulunmuşlardır. İlki, Hobbes'un politika teorisinin uluslararası ilişkiler modeli oluşturması. İkincisi de uluslararası ilişkilerin aslında doğa ile insan arasındaki münasebetiyle benzeşmesi olmasıdır. Uluslararası ilişkiler disiplininde yapılan çalışmalarda, Hobbes'u hem mantıksal hem de tanımlayıcı anlamda kullanmışlardır"* (Yurdusev, 2007). Diğer bir yandan insanların arasında daima korku ve ölüm tehlikesi bulunduğunu ifade eder ve hayatı oldukça kötü bir biçimde tasvir eder. Bir miktar caydırıcı cezanın vereceği korkuyla insanları sözleşmelerini eşit derecede gözetmeye zorlayacak bir gücün gerekliliğinden bahseder (Ersoy, 2017). Realizmin en temel görüşü yani insan doğasının kötülüğü ve menfaatçiliğinin devletlerin hareketine yansıdığını savunur.

Prusya ordusunda generalliğe kadar yükselen Alman subayı Clausewitz, tamamlayamadığı eseri Savaş Üzerine isimli kitabında da "*savaşın siyaset haricinde müstakil bir alan olmadığını ve bütün savaşların politik içerikli"* olduğunu savunur. *Siyaset savaşın içinde teşekkül ettiği rahimdir* (Ersoy, 2017).

İngiliz tarihçi ve diplomat Edward Carr, Uluslararası İlişkiler alanında ilk tartışmanın meydana geldiği safhada Wilson'ın liberal idealizm teorisini ütopyacılık olarak gören ve klasik realizmin tabanını oluşturan kişi olarak zikredilebilir. Carr, devletler arasında çıkarların uyumundan ziyade çıkarların çatışmasının hâkim olduğu fikrinden hareketle idealistlerin tutumlarına karşı zıt tarafta yer almıştır. 20 Yılın Krizi: 1919 :1939 Uluslararası İlişkiler Çalışmasına Bir Giriş adlı eserinde İdealist- Liberalist tarafı *ütopyacı* olarak adlandırır ve dönemlerindeki uluslararası alanda barışı gözetme konusunda başarıya ulaşamayan siyasetlerine önemli eleştirilerde bulunmuştur ve tarihte en büyük yeri tutan Realist – İdealist tartışmasında Realizm tarafının önemli bir tarafı olmuştur (Ersoy, 2017). İlaveten Carr bu kitabında; iktidarın, ahlakın, hukukun ve

uluslararası ilişkilerde yaşanan değişimin doğası ve rolü ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Ayrıca bu kitapta geçmiş ile ayrı bir kopuşa işaret eden sistematik ve eleştirel bir dizi sorunun cevabı aranmıştır (Peter, 2009).

Uluslararası hukukta uzmanlaşan ve en önemli temsilci olarak zikredebileceğimiz Morgenthau Carr'ın realizme olan tüm katkılarına rağmen klasik realizmi kuramsal bir temele dayandıran asıl kişi olarak kabul edilebilir. 1904 yılında Almanya'da dünyaya gözlerini açan Morgenthau, 1937 yılında Yahudileri hedefleyen baskıların günden güne artmasıyla ABD'ye göç etmiş ve yaşamının geri kalanını burada devam ettirmiştir. Morgenthau, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki süreçte basılan Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi adlı eseriyle siyasi realizm olarak ifade ettiği kuramsal yaklaşımın şablonunu oluşturmuş ve bunları siyasi realizmin altı kolu başlığı altında bir araya getirmiştir. Güç mücadelesi, siyasi güç, milli güç güç dengesi, uluslararası ahlak ve uluslararası hukuk gibi konulara dair yaptığı açıklamalarını şekillendiren ana esasları siyasi realizmin altı ilkesi olarak saymıştır. Morgenthau bu altı ilkeyi şu şekilde ele almıştır:

1. Realizm, politikanın genel olarak toplum gibi, insanın doğasında kökleri olduğuna ve nesnel yasalarla yönetildiğine inanmaktadır. Toplumu iyileştirmek için öncelikle toplumun yaşadığı yasaları anlamak ve iyileştirmek gerekmektedir.

2. Siyasi realizmin, uluslararası politika çerçevesinde yolunu bulmasına yardımcı olan ana gösterge, iktidar açısından tanımlanan güç kavramıdır. Bu kavram, uluslararası politikaları anlamaya çalışan, sebep ile sonuç arasındaki bağlantıyı sağlayan bir köprü olarak görülmektedir. Siyaset, ekonomi, ahlak, estetik veya din gibi diğer alanlardan ayrı, özerk bir hareket alanı ve anlayışı olarak belirlemektedir. Güç kavramı olmadan, uluslararası ya da yerel bir siyaset teorisi olduğunu söylemek imkansızdır.

3. Realizm, iktidar olarak tanımlanan güç kavramının evrensel bağlamda geçerliliği olduğunu söyleyen nesnel kategori olup, bunu varsaymaktadır. Ancak realizm kavramı ilk sabitlendiğinde hepsinde aynı olacağı anlamına gelmemektedir. Güç, gerçekten politikanın özüdür ve zaman, mekân gibi koşullardan etkilenmemektedir.

4. Siyasi realizm, politik eylemin ahlak yönünden öneminin farkındadır. Aynı zamanda, ahlaki emir ile başarılı siyasi eylemin yeniden düzenlenmesi arasındaki kaçınılmaz uyuşmazlığının da farkındadır. Realizm her ne kadar ahlakın önemine dikkat çekse de bu kavram daha çok birey düzeyinde kalan bir yapıya sahiptir. Devletlerin politik alanda ahlak anlayışının evrensel olarak oluşturulamayacağı iddia edilmektedir.

5. Siyasi realizm, partiküler bir ulusun ahlaki amaçlarını, evreni yöneten ahlaki yasalarla tanımlamayı reddetmektedir. Ulusların ahlaki hukuka tabi olduğunu bilmek ayrı bir şey, bir yandan da uluslar arasındaki ilişkilerde neyin iyi ve kötünün kesin olduğunu bilmek gibi davranmak başka bir şeydir.

6. Siyasi realizm, siyasetin tıpkı hukuk ve ekonomide olduğu gibi özerk bir otonom yapıya dahil olduğunu iddia etmektedir (Hans Morgenthau, 1948).

Soğuk Savaş sonrası dünyaya ilişkin gerçekçi bir anlayışın temelleri olarak kabul edilen düşünceleri dile getirmiştir. Ayrıca otuz yılı aşkın bir süredir realizmi savunmuştur. Güç ve Barış Mücadelesi ile uluslararası ilişkilerde "çağdaş realizm" olarak adlandırılan realist teorinin temelini oluşturmuştur. Uluslararası ilişkilerin analizinde evrensel bir kriter olarak devlet çıkarlarını ve güç rekabetini belirleyen realizm, uzun yıllardır devletlerin uluslararası arenadaki davranışlarını ve uluslararası ilişkilerin bağımsız devletler arasında bir etkileşim sistemi olarak nasıl çalıştığını açıklayan egemen bir teori olarak kalmıştır. Hans Morgenthau'nun kitabı klasik realizm teorisine şekil vermiştir (Keaney, 2006).

Realizmin ikinci kanadı olan Yapısal Realizm ise uluslararası ilişkileri tayin eden en önemli etkenin uluslararası sistemin yapısının olduğunu savunur. Uluslararası ilişkileri belirleyen en önemli etkenin uluslararası sisteminin yapısı olduğu inancı vardır. Yapısal Realizm, anarşinin devlet ve devlet adamlarının planlarından beri olarak ortaya çıkardığı beklenilen ve doğal bir durum olduğu ifade edilebilir.

Dünyaca bilinen siyaset bilimci, Uluslararası sistem teorisi sentezinin sahibi ve tümdengelim yöntemini esas alan Waltz'ın öncelikli amacının mevcut teorilerdeki eksiklikleri düzelten uluslararası siyaset teorisi kurmak olduğu söylenilebilir. Ona göre teorinin tanımı mukayyet bir fiiliyat alanı veya alanına dair şekillendirilmiş bir portre ve bir grubun örgütlenmesinin arasındaki bağlantıların betimlenmesidir. Teoriyi indirgemeci ve sistemik olmak üzere ikiye ayırır. İndirgemeci teoriyi sistemin damarlarının hareketleri ve tutumu ile ilgili olduğunu belirtirken sistemik teorilerin sistemin içinde işleyen dinamiklerle ilgili olduğunu ifade eder. Uluslararası Siyaset Teorisi çalışmasında Realizm öncelikli olarak Uluslararası İlişkiler alanında teorinin bir adeti, geleneği olarak beyan edilmiştir.

Mearsheimer ise Büyük Güç Siyasetinin Trajedisinde yukarıda tanımını yaptığımız güç kavramının devletler için bir araç olduğunu savunur. En temel görüşü *devletlerin gücün yerine güvenlik azamileştiricileri* olduğudur. Saldırgan Realizm tarafında yer

aldığını belirtmek ve uluslararası sistemin mayasının anarşik olduğunu ifade ettiğini söylemek yanlış olmaz. Devletlerin birbirinden çekindiği ve tabiatı gereği saldırgan tavırlara sahip olduğunu savunur. Onun için güç bir devletin tüketimine uygun maddi kaynaklardan veya belirli sermayelerden fazlası değildir ve bir devletin etkin gücü sonuç olarak o devletin askeri gücü ve onların rakip devletlerin askeri gücü ile nasıl karşılaştırıldığıyla alakalıdır.

Neo Realizm bir teori olarak Kenneth Waltz'ın 1979'da yazmış olduğu *Theory of International Politics* isimli kitabında geçmektedir. Waltz uluslarası sistemin devletleri power-politic hareket biçimine mecbur bıraktığını anlatmakta ve bu yaklaşımını da uluslarası güç dağılımı kavramı ile kodlamaktadır. (Waltz K. , 1979)

Temel İlkeleri

1) Devletlerin Rasyonelliği:

Uluslarası sistem içerisinde devletler, rasyonel aktörler olarak kabul edilir ve ulusal çıkarlarını maksimize etmeye ve hayatlarının devamını sağlamaya çalışırlar. Bu bağlamda devletleri iktisat bilimin temelini oluşturan cost-benefit ilkesince karar verdikleri kabul edilir. Ayrıca bu yaklaşım karar vericilerin devletin politikalarına etkisini ikinci plana atarak bireysel serseriliğe karşın kolektif rasyonelliği savunur (Bauman, Rittberger, & Wagner, 1998).

2) Yapısal Anarşi:

Neo Realizm, uluslararası sistemin anarşik olduğunu savunur. Bu yaklaşım realizmin doğal kabulü olan uluslarası anarşinin bir sonucudur. Devletlerin dış politikalarında pek çok karmaşık hedefleri olsa da temel amaçları hayatta kalmaktır yani sık kullanılan tabir ile bekalarını sağlamalıdırlar. Bu, uluslar üstü merkezi bir otoritenin olmadığı ve devletlerin kendi güvenliklerini sağlamak zorunda oldukları anlamına gelir. Kendi güvenliğini ve devamlılığını sağlayan devlet ancak o zaman karmaşık politikalarını yapma yoluna gidebilir. (Efegil & Akdoğan, Neo Realism, 2023)

3) Güç Dengesi:

Devletler, hayatta kalmak için güçlerini maksimize etmeye çalışır ve bu da güç dengesi politikalarına yol açar. Çünkü uluslararası anarşi ortamında diğer devletlerden daha güçlü olan devlet, diğer devletlerin bekası ve özerkliği için

tehdit oluşturur. Bu sebeple devletler mutlak bir gücün oluşmaması için gücü dağıtma yönünde politika izlerler (Bauman, Rittberger, & Wagner, 1998). Bu davranışı Katolik bir din adamı olan Kardinal Richelio'dan Şansölye Bismarck'a kadar pek çok karar vericide görmek mümkündür.

1.11.2. İdealizm

Uluslararası meselelerde genel olarak idealizm, pratik olmadığı düşünülen herhangi bir fikir, hedef veya uygulamaya uygulanan bir terimdir. Dolayısıyla nükleer silahların ortadan kaldırılması, gizli diplomasinin yerine açık diplomasinin ikame edilmesi, uluslararası güvenliğin BM'ye emanet edilmesi, AB modelinde bir Afrika Birliği oluşturulması ya da yoksulluk ve adaletsizliğin küresel ölçekte ortadan kaldırılması idealistlik olarak değerlendirilir. (Dowding, 2011)

Realistlerin insan tabiatını kötü olarak tanımlayan açıklamalarına karşı olumlu düşüncelere sahip olan İdealistlerin zihninde dünyada daimî barışın tesis edilmesinin mümkün olduğu düşüncesi vardır. İnsanların kötü fiiliyatları, kendi menfaatlerini maksimum hale getirebilmek için bireyi faydacı birer araç olarak addeden çevresel şartlardan kaynaklanmaktadır. İnsanlar aslında çatışmadan ziyade iletişim ve yardımlaşmaya meyillidirler (Mix, 1998) ve temel olarak insanın ruhunun kötü olmadığına inanırlar.

Çoğu anlatıya göre idealistler, önyargıların üstesinden gelmek ve kötücül güçlerin entrikalarına karşı koymak için aklın gücünü vurgularlar. Eğitim ve demokrasinin yaygınlaşmasının -dış politikanın demokratik kontrolünün artırılması da dahil olmak üzere- dünya kamuoyunu güçlendireceğine ve hiçbir hükümetin karşı koyamayacağı bir güç haline getireceğine inanırlar. Savaşı, birkaç özel çıkar grubu ve temsili olmayan hükümetler dışında herkesin çıkarlarına aykırı, uluslararası politik bedenin bir hastalığı olarak görürler. Silah üreticileri ve tüccarları sık sık öfkelerinin hedefi olmuştur. (Dowding, 2011) Savaştan kaçınmanın yolunu ise çıkar için güçlü devletlerin zayıf devletleri baskı altında bulundurmaması, daimî orduların ilga edilmesi ve devletlerarası ilişkilerin güven esasına dayalı olarak yürütülmesinde görmüşlerdir.

Bu sebeple otoriter rejimlerin değil de demokrasi temelli rejimlerin hüküm sürmesi ve diplomasinin açık bir şekilde yürütülmesi, ek olarak uluslararası hukukun uluslararası meselelerde baskın olması İdealizm 'in gayeleri arasında zikredilebilir.

Uluslararası politikanın İdealizm yönünden biçimlendirilmesinde insanların sosyal kimliği ve yaygın değerleri, ahlak kuralları ve yerleşik kültür etkili faktörler olmuştur. Devletlerarasındaki ilişkilerde tarafların düşünce ve değerleri kilit kavramlar olarak kabul edilmiştir. Bu düşünce ve değerlerin korunması hususunda ise uluslararası örgütlerin varlığı yadsınamaz öneme sahiptir. İdealistlere göre, self-determinasyonun yaygın bir şekilde hayata geçirilmesi, çatışmaların çözümü için yeterli bir etken olmasa da gerekli bir etkendir. Çünkü self-determinasyon, demokratik kurumların bir ulus içerisinde yerleşmesinde ve gelişmesinde önemli bir fonksiyon icra eder. (Mayall, 1994) Kant'ın perspektifinden demokratik prensiplerle kendi bağımsızlığına ve yönetme hakkına sahip ulusların yaygınlaşmasıyla birlikte, daha güvenli ve istikrarlı bir uluslararası yapı ortaya çıkacaktır.

İdealistler, iktidarı sınırlandırabilecek, baskı mekanizması vazifesi görecek kurumlar olmadığı için (Geoffey Ponton, 1989) demokrasiyle yönetilmeyen ve siyasal katılım yelpazesinin çok dar olduğu rejimlerin, doğal olarak savaşa daha yatkın olduğunu savunuyorlardı. İdealistlerin demokratik rejim ve barış arasında kurdukları korelasyon, Realist yazımda hiç referans gösterilmemiştir. Devletin anarşik uluslararası ortamda diğerlerine bakış açısını belirleyen temel etken güvenliğini tesis etmek olduğu için, devletin sahip olduğu siyasal formasyonun önemi yoktur (Mowle, 2003) İdealistlere göre ise, savaşın önlenmesi ya da önlenemediği durumlarda en azından yinelenmemesi için seçilecek en uygun araç, barışçıl dayanışma ve geniş katılım prensibi esasları ile teşkil edilecek, uluslararası bir yapıdır. Tesis edilecek yapı ile hem kolektif bir güvenlik sistemi oluşturulacak hem de bu sistem sayesinde savaşlar daha çıkmadan önlenebilecektir. Realist yazımda dile getirilen uluslararasındaki ilişkilerin, Hobbesyen tarzda anarşik olarak adlandırılan çatışmacı ve yarışmacı doğası regüle edilecek ve savaş devletlerin başvurdukları bir araç olmaktan çıkarılacaktır (Charles W. Wittkoph, 1996). Bu gruptaki İdealistlerin savunmuş oldukları felsefe, hayata geçmekte gecikmedi.

Resmen 10 Ocak 1920'de Milletler Cemiyeti/Cemiyet-i Akvam kuruldu. Ancak Potter'in ifadesiyle Milletler Cemiyeti gibi bir yapılanma o dönemler için devletin otonom yapısına ve bağımsızlığına halel getirir gibi bir dürtü ile sadece siyasetçiler tarafından değil, birçok akademisyen tarafından da pek kabule şayan değildi (Potter,

1923:383). Hatta özellikle Marksist akademisyenler, o dönemde Milletler Cemiyeti'ni Batılı güçlerin amaçlarına ulaşmada kullandıkları emperyalist bir araç olarak bile görmüşlerdir.

Atlantik'in öteki yakasında ise, Amerikan liberal uluslararasıcılık geleneğinden gelen görüşlerin, o sıralarda bu grubun başını çeken Woodrow Wilson'ın Milletler Cemiyeti fikirleriyle kaynaşması sonucu ortaya çıkan ve daha sonraları idealistler olarak adlandırılacak olan bir grup düşünür de aynı sıralarda, uluslararası ilişkilerin diğer pek çok gözlemcisi gibi, milletler arasındaki çatışmayı en aza indirgeme, iş birliğini ise en üst seviyeye çıkartma ile meşgul olmaktaydılar. İdealistleri diğerlerinden ayıran, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler (Mayall, 1994) gibi uluslararası ilişkilerin resmi yönleriyle insan hakları gibi ahlak yönleri üzerinde odaklarını toplama eğilimleriydi. İdealistler, böylesine bir tahribatın yeniden meydana gelmemesi için nelerin yapılması gerektiğini bildiklerini iddia ederek bir adım öne çıktılar. Örgütlerin büyümesine ve güçlenmesine dayalı yeni bir dünya düzeni inşa edilmeliydi. Fakat II. Dünya Savaşı'nı öngörme ve engellemedeki başarısızlıkları İdealistlerin sonunu hazırladı.

Savaşın önlenebilmesi ve barışın tesis edilebilmesi için bütüncül bir uluslararası hukuk fikrinin yerleştirilmesi gerektiğini vurgulayan İdealistlere göre, legal bir yapının kurulması ile uluslararasındaki çatışmalar ve sorunlar arabuluculuk rolü ile çözümlenebilecek ve savaş engellenecektir. Her ne kadar uluslararası hukukun savaşların ve çatışmaların çıkmasını engelleyemediğine dair yoğun eleştiriler gelse de (Farnsworth, 1992) tesis edilecek hukukun içerisinde yer alacak yargılama mekanizması ve mekanizmanın mutabakatla kabulü, çözüme giden yolu hızlandıracaktı.

Sonuç olarak; İdealistler, uluslararasındaki politikanın realitelerini ele almaktan ziyade uluslararası politikayı (Schmidt, s. 2002) küresel anlamda iş birliği, uluslararası kurumlar, uluslararası hukuk ve yaygın bir şekilde benimsenmiş silahsızlanma antlaşmaları ile yeniden düzenlemenin mümkün olduğuna inanıyorlardı. Ayrıca İdealistler, İdealizmin normatif yapısı ve uluslararası sistemi incelemekten çok şekillendirmeyi amaçlayan misyonu (Bostanoğlu, 1999) ile bunu gerçekleştirebilmenin mümkün olduğunu vurgulamaktadırlar.

1.11.3. Neoklasik Realizm

Realist nazariye içinde baş gösteren yeni temayüller realizmin evriminin son noktası olan Neoklasik Realizm devletlerin her birinin dış politikasını anlamaya amaçlayan Uluslararası İlişkiler teorisidir. Neoklasik realizm, klasik realizmin neorealizmle bir sentezi olmakla birlikte, yapısalcı realizmin uluslarası anarşiye bakışına ve klasik realizmdeki devlet-toplum ilişkisine dayanır. (Taliaferro, 2012). Diğer bir deyişle bu yaklaşım sadece uluslarası sistemin baskılarıyla değil, aynı zamanda iç politik değişkenler ve karar alıcıların algıları gibi politikanın uluslararası, ulusal ve ulus altı faktörler ile de şekillendiğini savunur (Turan & Özkural Köroğlu, 2015).

Neoklasik Realizmin isim babası olan Gideon Rose "Neoklasik realizm, klasik realist düşüncenin bazı temellerini yeniden tanzim ederek, içsel ve dışsal değişkenleri sarih bir şekilde bir araya getirmektedir. Neoklasik siyaset bilimciler bir devletin dış politikasını belirleyen en önemli kriterin, o devletin uluslararası sistem içindeki konumu ve sistem içindeki izafi güç dağılımı olduğunu kabul ederler. Bu sebeple onlar realisttir. Bununla birlikte, bu yazarlar, güç kapasitelerinin dış politika üzerindeki tesirlerinden karmaşık olduğunu ileri sürerler. Zira sistemsel baskılar, aktör düzeyindeki müdahaleci değişken aracılığıyla anlamlandırılırlar. Bu yüzden bunlar neoklasiktir." (Rose, 1998) genel ile özel arasındaki dengesizliği yok etmeye çalıştığını söyleyerek başlayabiliriz. Birçok kavramla beraber uluslararası sistem konusunda da teorik düşünmenin önemine değinmişlerdir. Onlara göre Saldırgan ve Savunmacı Realizm gibi teorik yapılar her şartta doğru veya yanlış değildir (Ersoy, 2017).

Dış Politika analizinin çekirdeğinde yer alan ana düşünsel deneyleri tatbik etmeyi ve hayata geçirmeyi kolay hale getirdiler. En köklü görüşleri ise güç dengesinin devlet liderleri tarafından kasti olarak oluşturulduğu ve muhafaza edildiği ek olarak düzenin yıkılmasında da devlet liderlerinin kararlarının belirleyici olduğudur.

Temel İlkeleri:

1) Uluslarası Sistem ve İç Değişkenler

   Neoklasik realizm, devletlerin dış politikalarının uluslararası sistemin yapısal baskıları kadar, iç politik değişkenler ve karar vericilerin algıları gibi faktörlerden de etkilendiğini ileri sürer. Bu, devletlerin dış politikalarının sadece güç dengesi ve güvenlik kaygılarıyla değil, aynı zamanda iç politik baskılar ve karar vericilerin kararlarını etkileyen birçok etmenin de şekillendiği anlamına gelir. (Ertoy, 2019)

2) Karar Vericiler

Neoklasik realistler, liderlerin dış politika kararlarında önemli bir rol oynadığını vurgular. Liderlerin algıları, stratejik kültürleri ve kişisel özellikleri, devletlerin uluslararası arenadaki davranışlarını belirlemede kritik öneme sahiptir.

3) Ara Değişkenler

Neoklasik realizm, dış politika analizlerinde ara değişkenlerin (örneğin, stratejik kültür, lider algıları) önemini vurgular. Bu değişkenler, devletlerin uluslararası sistemdeki konumlarını ve dış politika tercihlerini anlamada anahtar rol oynar.

Neoklasik realizm, uluslararası ilişkilerde daha kapsamlı ve çok boyutlu bir analiz sunar. Bu yaklaşım, devletlerin dış politikalarını sadece uluslararası sistemin yapısal baskılarıyla değil, aynı zamanda iç politik dinamikler ve karar vericilerin algıları gibi faktörlerle de açıklamaya çalışır. Bu, dış politika analizlerinde daha derinlemesine ve esnek bir anlayış sağlar. Bu yaklaşım, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde, uluslararası sistemdeki değişiklikler ve devletlerin dış politika davranışlarını anlamada önemli bir araç olarak görülmektedir. (L.Schweller, 2004)

2. 1815-1871 ARASI PRUSYA'NIN SİYASET SAHNESİNE ÇIKIŞI

Bismarck Waterloo'da Napolyon'un mutlak mağlubiyet yaşadığı 1815 yılında doğmuştu. Otto Eduart Leupold von Bismarck, Ferdinand von Bismarck ve eşi Wilhelmine Mecken'in 4. oğulları ve bir Junker olarak dünyaya gelmiştir. Bismarck'ı anlayabilmek için doğduğu dönemin iç ve dış şartları iyi analiz edilmelidir. Ülkenin tarihi, kültürü ve sosyal hayatın bilinmesi gerektiği gibi Fransız Devrimi sonrasında yeniden kurulan dünyanın şartlarının da iyi anlaşılmış olması gerekmektedir. Modern devlet, milliyetçilik ve sanayileşme gibi kavramlar bu dönemi şekillendirmektedir (Steinberg, 2015, s. 17). Alman devletleri de gelişen bu kavramlardan fazlasıyla etkilenmiştir. Diğer Alman devletlerinde olduğu gibi Prusya da 18.yy'dan önce etnik bir kimliğe sahip değildir. Etnik bir kimliğe sahip olmağı gibi bölgede tamamen ortak konuşulan bir dil de yoktur. 18.yy. öncesi dönemde lehçe konuşan nüfus Almanca konuşan nüfustan fazladır. Ancak Prusya'ya etnik aidiyet bakımından bir şekil kazandıran 300 yıldan daha fazla bölgede hüküm süren Hohenzollern Hanedanıdır. Üç büyük Hohenzollern hükümdarı Prusya'nın ayakta kalarak 19.yy'a ulaşmasını sağlamıştır. Bu kişiler sırasıyla; 1640'tan 1688'e kadar hüküm süren Büyük Elektör, 1713'ten 1740'a kadar hüküm süren Kral I. Friederick William, 1740'tan 1786'ya kadar hüküm süren Kral I. Friederick William'ın oğlu Büyük Friederick'tir (Feuchtwanger, 2003, s. 14).

Ancak bu süreç Napolyon'un ordusu tarafından 1806 Jena Savaşı'nda Prusya'nın onur kırıcı bir şekilde yenilmesiyle beraber çöküş dönemine girmiştir. 1807 Tilsit Barışı'yla da Prusya Kralı'nın topraklarının yarısından fazlası ve nüfusu Fransa'ya devredilmiştir. Bununla birlikte Elbe Nehri'nin batısındaki tüm topraklar Fransa'ya geçmiştir. Prusya artık Fransa'nın neredeyse bir derebeyi konumuna düşmüştür. Kral Friedrich Wilhelm için kabul edilmesi zor olan bir yenilgi olmuştur. Wilhelm bu dönemde halkı tarafından şüpheci, yumuşak başlı ve karar almada da doğru adımlar atamayan bir lider olarak görülmektedir (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 16). Buna rağmen Prusya 1813'te Rusya ile askeri bir antlaşma imzalamıştır. Doğu Prusya Eyalet Meclisleri Napolyon'a karşı çıkarak asker artırımına gitmişlerdir. Bu durum her ne kadar Wilhelm'in görüşü olmasa da imkân (Feuchtwanger, 2003) bulduğunda o da Rusya ile ittifakın gerekliliğini dile getirmiştir. Bu doğrultuda 1813 yılında İngiltere, Rusya ve Prusya bir ittifak antlaşması imzalayarak Prusya'ya ciddi manada para ve askeri teçhizat temini gerçekleştirilmiştir (Breully, 2022,

s. 42). Kral Wilhelm 1813 yılında halka karşı yapmış olduğu büyük konuşmasında "anavatan" kavramı üzerinde durmuştur. Bölge, sınıf ve inanç fark etmeksizin Alman halkları gönüllü ordularla kendisine destek vermiştir. Fransa'nın Rusya'da mağlup olmasıyla birlikte Napolyon Birliklerini Almanya'dan atacağına dair umutları artmış ve her yerde Fransa'ya karşı ayaklanmalar başlamıştı. Savaş sonrası Prusya Avrupa'da söz sahibi olacaksa savaşta ciddi bir başarı gösterilmesi gerektiğinin farkındaydılar. Bunu da Fransa'nın uygulamaya sokmuş olduğu gibi zorunlu askerliği yürürlüğe koyarak gerçekleştireceklerdir. Leipzig Savaşı'nda Avrupa'da görülmemiş bir büyüklükte orduyla Fransa'ya karşı konulmuştur. Bu savaştaki askerlerin yaklaşık yüzde 12'si gönüllü birliklerden oluşmaktaydı. Bu birliklerin önemli ve ayırt edici bir özelliği vardır. Bu özellik siyah kumaş, kırmızı süslemeler ve altın renkli pirinç düğmelerden oluşan giysiler giyiyor olmalarıdır. Yani Almanya'yı temsil eden bu üç renk meydana çıkmıştır. 1815 yılı Avrupalı güçler tarafından ne kadar önemliyse Almanya için de bir güç dengesinin kurulmaya başlanması dolayısıyla o denli önemlidir. Almanca konuşan halklar bu yüzyıl boyunca yeni oluşan güç dengesinde kendilerine yer arayacaklardır (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 17-19).

1815 Viyana Kongresi ile şekillendirilen Avrupa güç dengesi, Napolyon Savaşları'nın ardından kıtada barış ve istikrarı sağlamak amacıyla kurulan bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa güç dengesi sistemi, büyük devletleri (Birleşik Krallık, Avusturya, Rusya, Prusya ve Fransa) arasında güç dağılımını dengede tutmayı hedeflemiş ve herhangi birisinin aşırı güç kazanmasını engellemek üzere kurgulanmıştır. "Meşruiyet" ve "müdahale" ilkeleri doğrultusunda oluşturulan ittifaklar, Avrupa diplomasisinde dengeyi sağlama ve olası çatışmaların önüne geçme işlevi görmüştür. Bu bağlamda Avrupa güç dengesi, uluslararası düzeni korumak adına sürdürülen stratejik bir denge mekanizması olarak işlev kazanmıştır (Kissinger H. , 1994, s. 81-87)

Bismarck da her Alman gibi Fransızlarla yapılan büyük mücadeleleri dinleyerek büyüyecektir (Hoyer, History Extra, 2021). 1815-1845 arası dönem Prusya için bir yapılanma dönemidir. Bu döneme "Restorasyon Dönemi" veya "Mart Öncesi Dönem" denmektedir. "Restorasyon Dönemi" denmesi Napolyon Savaşları öncesi düzenin yeniden getirilmesi olarak algılanmamalıdır. Restorasyon döneminden kastedilen küçük Alman devletlerinin birleşerek İmparatorluk olma süreci öncesinde milli bir bilincin yeniden doğmasıyla ulusçu düşüncelerin doğduğu dönemdir. "Mart Öncesi" Dönem denmesi ise 1948 devrim hareketlerinden önceki döneme vurgu yapmak için söylenmiştir.

Ancak bu dönemin tamamı için de devrimci hareketlere zemin hazırlayacak unsurların varlığından söz edilemez. Buna rağmen 1815 ve 1848 yılları gerek sosyal, siyasal ve ekonomik gerekse kültürel anlamda yeni bir yola girilen dönemdir (Fulbrook, 2024, s. 127-128). İlk olarak Yahudilere vatandaşlık verilmiş, özel vergiler kaldırılarak ikamet yerlerini seçebilmek hakkı tanınmıştır. Topyekûn bir değişimin eğitim sistemiyle birlikte olacağı düşünülerek hümanist bir eğitim bir modeli geliştirilmeye çalışılmıştır. Üniversite dönemi öncesinde öğrencilerin entelektüel zihni gelişmişliği eğitimin birincil hedefleri içerisindedir. Askeri reformlarla birlikte zorunlu askerliğin getirilmesi, kamu reformlarının yapılmasıyla birlikte askerlikte liyakatin aranması, feodal adetlerden soyutlanmış bir birlik bu dönemde hedeflenmiştir (Wienfort, 2020, s. 60-66).

1806 yılında Napolyon, fethetmiş olduğu toprakları Fransız İmparatorluğu bünyesinde Alman krallık ve prensliklerinden oluşan Ren Konfederasyonu adı altında yönetmiştir. Bu Konfederasyon'da Avusturya ve Prusya o dönemde bulunmamaktadır. 1815 Napolyon Savaşları'ndan sonra Fransa'nın mağlup edilmesiyle Fransa'nın Ren Konfederasyonu'nun tahakkümü altında olan, çok sayıdaki Alman prensliği Fransa'nın yenilmesiyle kendilerinden daha güçlü olan Prusya ve Avusturya'nın öncülüğünde Ren Konfederasyonu'ndan daha gevşek bir şekilde Alman Konfederasyonu (Deutscher Bund) olarak yeniden inşa edilmiştir. Bu dönemde Prusya Avusturya'nın birlik içerisindeki gücünü kabul etmiştir. Ancak görece küçük devletleri birlikte kontrol etmek istemektedir. 39 devletin yer aldığı ancak merkezileşmiş bir gücün olmadığı yapının tek federal organı meclistir. Bu meclis yasa oluşturmaktan ziyade diplomatların görüş alışverişi yaptığı bir kurumdur (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 22-23).

Teorik bir birleşme Alman Devletlerini bir araya getirmiş olsa da eşit olmayan devlet güçleri merkezileşmemiş yönetim anlayışı ve sistem içerisinde Prusya ile Avusturya'nın lider olabilmek için girmiş olduğu yarış konfederasyonun siyasi, ekonomik ve sosyal birlikteliği sağlamasını mümkün kılmamıştır. Konfederasyonun bütününde olmasa da Prusya da sanayi ve üretimin gelişip hızlanmasıyla birlikte sosyoekonomik alanda büyük değişimler söz konusu olmuştur. Yeni ekonomik düzen toplumsal yapıyı değiştirme yolunda köklü hareketlere yol açmıştır (Fulbrook, 2024, s. 136). Prusya'nın büyüyen ekonomisi içerisinde Alman Devletleri arasında iktisadi bir koordinasyonun sağlanması elzem olmuştur. Böyle bir koordinasyonun ve gümrük birliğinin kurulması, siyasal birliğin ilk adımı olarak görülüyor. Bu yüzden önce

ekonomik, sonra siyasi birlik olarak planlanıyor. Prusya Avusturya'dan bağımsız bir şekilde bu düşüncesinde öncülük ederek Alman Devletleri'nin sanayisini üretim ve pazar alanını koordine edeceği Zollverein adlı Gümrük Birliği'ni 1834 yılında hayata geçirmiştir. Ancak Avusturya'yı bu organizasyona dahil etmemiştir (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 28). Bu Gümrük Birliği küçük prenslikler tarafından ilk etapta gönül rahatlığıyla kabul edilmemiş olsa da Alman ulus devletinin inşasında mihenk taşı olmuştur. Alman Devletleri'nin Prusya nüfuzuna girmesinden korkan Avusturya bu Gümrük Birliği'ne her daim şüphe ile yaklaşmıştır (Breuilly, 2022, s. 64).

Ekonomik değişmelerle birlikte siyasi değişimler de söz konusu olmuştur. III. Friedrich Wilhelm ölmüş ve IV. Friedrich Wilhelm 7 Haziran 1840 tarihinde kral olmuştur. Yeni kralın cumhuriyet, demokrasi, anayasa ve ihtilal kavramlarına menfi yaklaşımı çevresi nezdinde bilinen bir durumdur. Buna rağmen tahta geçer geçmez siyasi af basın üzerinde esneklik gibi liberal yaklaşımlar sergilemiştir. Bunu fırsat bilen liberaller kral üzerine baskı yaparak yeni bir anayasayı kabul ettirmişlerdir. Fakat kral "anayasa" hazzetmediği için bu ismi kullanmak yerine eski bir söylem olan "patente" yani "beyanname" kavramını kullanmıştır (Armaoğlu, 2016, s. 159-160).

2.1. Bismarck'ın Siyasi Hayatı (1847-1862)

Tam adı Otto Eduard Leopold von Bismarck, 1 Nisan 1815 yılında Branderburg'da dünyaya gelmiştir. Liseyi Berlin'de okuduktan sonra Göttingen Üniversitesi'nde hukuk bölümüne başlamış ancak düzenli bir eğitim hayatı sürdürmeyerek okulu yarıda bırakmıştır. Boş zamanlarını avlanmak, ata binmek ve eskrim ile değerlendirmiştir. Kuvvetli iradesi, otoriter bir yapısı ve dövüşkenliği ile de bilinen Bismarck uzun boylu ve iri yapılıdır (Armaoğlu, 2016, s. 305). Ailesi askerliği seven, büyük topraklara sahip ve muhafazakardır. Büyük topraklara sahip aileler Prusya'da Junkers olarak adlandırılmaktadır. Junkersler'ın büyük çoğunluğu akrabalardan oluştuğu için birbirlerine kenetlenmiş bir yapıları vardır. Bu onların en temel özelliklerinden biridir (Steinberg, 2015, s. 13). Bununla birlikte Bismarck anne ve baba tarafından soylu ailelere mensuptur. Anne tarafından dedeleri II. Büyük Friedrich ve III. Büyük Friedrich'in özel

kalem müdürlüklerini yapmıştır. Ailenin diğer üyeleri de Prusya Dışişleri'nde saraya hizmette bulunmuşlardır (Bismarck, 2022, s. 53).

1835 yılında tamamladığı üniversite öğreniminden sonra Berlin yerel mahkemesinde stajyer avukat olarak çalışmıştır ancak bu işi kendine uygun bulmayıp idari alana geçerek Ren bölgesindeki bir valilikte çalışmaya başlamıştır. 1838 yılında da devlet memurluğundan istifa etmiştir. 1847'de Prusya Meclisi'ne üye olarak seçilmesi ile başlayan politik hayatına kadar ailesine ait çiftlikte idari işlere bakmıştır (Kolb, 2021, s. 16-25).

1848/1849 yıllarında Berlin'de yükselen devrim hareketlerinde çiftçiler, esnaf ve sanatkarların da aralarında bulunduğu yaklaşık iki yüz elli kişi öldürülmüştür. Devrimin tarafları artık kesinleşirken bir yanda ordu ve bürokrasisiyle kral dururken bir yanda da liberaller ve demokratlar konumlanmıştır (Wienfort, 2020, s. 73). Berlin'de yaşanan barikat savaşları Bismarck'ı hayli kaygılandırmıştır. Kralın can güvenliğinden şüphe duyan genç politikacı köyünden bir grup insan ile Kral'a destek için silahlanmışlardır (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 39). Kendisi anılarında bu olaydan, "*Karımla beraber köylüleri krala desteğe davet etmeye gittim. Kral için çatışmaya can atan köylüler vardı. Ancak yakın bir insanları galeyana getirdiğimi ve onları Berlin'e gitme fikrinden vazgeçireceğini söylemişti, kendisi Berlin'de olanları destekliyordu. Ona bunu yaparsa kendisini vurmak zorunda olduğumu belirttim. Yapamayacağımı söylediğindeyse şerefim ve namusum üzerine yemin ederim ki sizi vururum*. (Bismarck, 2022, s. 61-62)*"* şeklinde bahsetmiştir. Bismarck daha sonra siyasi hamlelerini geçekleştirmek için ziyaretlerine devem etmiştir. Kral'a karşı yapılan ayaklanmalarda sürekli bir karşı devrim söylemi ile Kral'a destek olmuştur. Bismarck'ın Prusya Monarşisini hırsla savunması Kral nezdinde bir minnet uyandırmıştır.

1848 yılında Alman eyaletlerinde başlayan ve Berlin'de barikat savaşlarına dönen devrim hareketleri sonrası Kral "anayasa" için güvence vermek zorunda kalmıştır. Sonrasında ise Prusya meclisi olan Landtag'ın toplanmasını taahhüt etmiştir. Bununla birlikte 1850'da Anayasa metni gözden geçirilmiştir (Kolb, 2021, s. 33). Belçika Anayasası baz alınarak oluşturulan yeni anayasa yenilikçi liberal bir anayasa olmaktan uzaktır. Yürütmenin Kral'da, yasamanın da iki ayrı mecliste olmasını öngörülmüştür. Birinci meclis üyeleri Kral tarafından atanırken ikinci meclis halk tarafından seçilecektir. Bismarck yine bu süreçte Kral'ın otoritesinin temini için elini taşın altına koymuştur.

Yapmış olduğu kulis hareketlerini, politikanın içinde bulunuşunu ve yaşadıklarını zevk ile yaptığını ve bundan büyük bir keyif aldığını her fırsatta da dile getirmiştir (Steinberg, 2015, s. 92). Vekillik görevine tutkuyla sarılan Bismarck'ın siyaseti bırakmak gibi bir niyeti yoktur. Kurulan yeni mecliste yerini almış, hararetli konuşmaları ile muhafazakarların sözcülüğünü üstlenmiştir. Dikkat çeken güçlü hitabeti, karizmatik duruşu ile dikkat çeken bir figür haline gelmiştir.

1848 devrim öncesi ve sonrasında daima insanlarla iletişim halinde olan Bismarck devrim sonrası krala verdiği desteğin ödülünü 1851 yılında Büyükelçi mertebesine yükseltilerek almıştır. Büyükelçi olan Bismarck'ın sözleri artık Prusya'nın sözleridir. Bismarck bundan sonraki mücadelesini Alman devletleri içinde Prusya'yı üstte, Avusturya'yı dışarıda tutmak üzere verecektir. Özellikle Zollverein gümrük birliği içerisine kesinlikle Avusturya'nın dahlinin olmamasını arzulamaktadır.

2.2. Kuruluş Savaşları

1815 Viyana Kongre'sinde kurulan Metternich sistemi yüz yılın ilk yarısına kadar nispeten istikrarlıdır. Avrupa güç dengesinde ciddi çatışmalar ve denge bozucu değişimler söz konusu olmamıştır. Buna rağmen Prusya'nın Avrupa'daki güç dengesini değiştirmesi için 10 yıl yeterli olmuştur. Prusya'ya karşı denge oluşturamayan büyük güçler Avrupa siyasetinin dönüşümünü yaşayarak fark etmişlerdir (Goddard, 2009, s. 110-142).

1848 Devrim hareketlerinden 1871'e kadar Avrupa Diplomasisi üç konu etrafında şekillenmektedir. Bunlardan ilki Kırım Savaşı'dır, diğeri İtalya'nın milli birliğini sağlaması ve son olarak da Alman Birliğinin kurulması olmuştur. Tabii bunlardan etki bakımından birinci sırada Alman Birliği'nin kurulması gelmektedir. Almanya'nın Avrupa siyasetinde boy göstermeye başlaması kıta için tarihi bir dönüm noktasıdır. İki yüz yıldır kıta diplomasisinde bir fiil aktif ve denge politikasında kendisine yer etmeye çalışması kendi şahsına münhasır bir ağırlık katmıştır. Ancak bu söz sahibi olması için yeterli değildir. Bunu sağlayabilmek için de Avrupalı büyük güçlerin desteği ile milli birliğini kuran İtalya'nın aksine Büyük Güçlerle savaşarak Metternich sistemini tehdit etmiş ve yeni bir denge kurulmasını zorlamıştır. Yani Almanya'nın inşası Bismarck'ın da dediği gibi "kan ve kılıçla" varlığını ispat etmiştir (Armaoğlu, 2016, s. 304). Kan ve kılıç

Bismarck'ın gerek iç gerekse 1871 öncesi dış politikasında izlediği yolun uzlaşmacı, liberal söylemlere dayanan ve diplomasiyle olmayacağının ifadesidir. Bismarck, Prusya'nın siyasi varlığını "kan ve kılıç" yani Avrupa kıtasındaki büyük devletlere karşı savaş ve mücadeleyle sürdüreceğini ifade etmektedir.

Prusya'da gerçekleştirilmek istenen 1848 Devrim Hareketi her ne kadar başarısız olmuş olsa da liberal ihtilalciler tamamıyla başarısız olmamıştır. Prusya bir meclise ve anayasaya kavuşmuştur (Breully, 2022, s. 118). Bu meclis içinde muhafazakâr, liberal görüşlü siyasi partileri barındırmaktadır. Yasa ve bütçe oluşturmada hükümetin görüşlerini etkilemiş olsalar da yürütme yetkisi dış politikada karar alma ve ordunun kontrolü gibi çok daha önemli siyasi kararlar kralın yetkisindedir (Wienfort, 2020, s. 79).

Kral yetkilerinin farkında olsa da devrim ruhunun var olduğunun farkında olup Prusya'nın ve iktidarının gücünü korumak için liberallerle de her türlü iş birliğine açıktır (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024).

1848 Devrimlerinden sonra Alman Milli Birliği'nin inşası yolunda orta sınıfın ekonomik ve sosyal gelişmesi merkeze alınarak Prusya otokrasisi ve militarizmi de gelişmiştir (Jones, 2017, s. 128).

1850 yılından sonra Prusya'nın ekonomik açıdan ciddi bir mesafe kat ettiği gözlemlenmiştir. 1850'den 1870'e kadar demiryolu ağı üç katına kadar çıkarken kömür demir ve tekstil sanayisine de bu durum olumlu yönde yansımıştır. 1855 ile 1870 arasında GSMH neredeyse üç kat artmıştı. 1850'lerin sonunda ekonomik durgunluk yaşansa da Avusturya'daki kadar vahim bir durum söz konusu değildir. Bu dönemde Avusturya Prusya'nın tam zıddı ekonomik bir durum yaşamıştır. Prusya ve Avusturya arasında yaşanan ekonomik makas açıklığı Alman Birliği'ne liderlik mücadelesinde Prusya'nın lehine işlemiştir (Fulbrook, 2024, s. 146).

Prusya'nın bu şekilde avantajlı konuma gelmesinin arkasında birkaç neden vardır. Bu nedenlerden birincisi olan 1815 Viyana Kongresi sonrasında Polonya illerinin tazminatı olarak kömür ve demir üreten Silezya ve Poznan bölgelerinin Prusya'ya bırakılması Prusya'yı bölgenin zengin doğal kaynaklarına sahip bir devlet haline getirmiştir. İkinci husus ise 1834 sonrası Prusya'nın Gümrük Birliği aracılığıyla Alman halklarıyla yapmış olduğu ticaret Prusya'nın ekonomisine katkı sağlamıştır. Aynı zamanda bu ticaret diğer Alman devletlerinin Avusturya'yla olan ticaretini azaltmıştır (Lee, 2014, s. 104).

1850-1860 arasında ekonomik gelişmelerin hız kazandığı Prusya'da siyasi gelişmeler ve çalkantılar da fazlaca yer almıştır.

Wilhelm Ekim 1958 yılından itibaren hasta kardeşinin yerine naip olarak tahta geçmiştir. Kardeşinin vefatıyla beraber 2 Ocak 1861 yılında da Prusya tahtına çıkmıştır. Naip olduğu zamanlarda liberaller için büyük umutların beslendiği bir dönem olmuştur. Liberaller bu dönemden liberalizmin "yeni çağ"ı olarak iddia etse de Wilhelm tahta geçtikten sonra muhafazakâr ve göreceli daha ılımlı liberalleri hükümette toplamıştır (Britannica, 2024).

Hükümeti oluşturan muhafazakâr ve liberal gruplar tarafsız kaldıkları 1853 Kırım Savaşı'nda askeri gücün ne kadar önemli olduğunu görmüşlerdir. Buna rağmen parlamentoda bu durumunda farkında olmayan çok fazla vekil vardır. Özellikle de liberaller hükümetten bu konuda çok daha farklı düşünmektedirler. Kral askerlik süresinin uzatılması, komutanların yetki ve söz haklarının artırılması bunun yanı sıra meclisin de yetkisinin düşürülmesini öngörmektedir. Ordunun genişletilmesi için yapılan bütçe görüşmesine meclisteki liberaller tarafından kati bir suretle karşı çıkmışlardır. Meclis ve hükümet arasındaki bu çatışma Bismarck'ın Prusya siyasi arenasına lider olarak girmesine vesile olmuştur (Wienfort, 2020, s. 80).

Hükümet ve meclisin açmaza girmiş olduğu siyasi kriz 1862 yılında Wilhelm tarafından Bismarck'ın şansölye olarak atanmasıyla çözüme kavuşmuştur (Lee, 2014, s. 105).

Bismarck atandıktan sonra yasama ve yürütmenin ortak karar alamadığı durumlarda uzlaşmacı olarak rol üstlenmiştir. Hükümete verilecek olan bütçenin arttırılması tarafında görüş beyan ederken "Anlaşmazlık durumunda hükümetin düşmesi gerekmektedir." maddesinin kaldırılmasına taraftar olmuştur. Bismarck atandıktan sonra ilk hedefi dış politikada alacağı kararlardan ziyade muhafazakâr hükümet ve liberal çoğunluğun olduğu meclis arasında uzlaşmayı sağladığı gibi kraliyet idaresinin üstünlüğünü göstermeyi hedeflemektedir (Breully, 2022, s. 122-123).

Bismarck'ın şansölye olmasını sağlayan ve karşı karşıya kaldığı dönemin en büyük sorunu Prusya kara ordusunun 1815'ten bu yana ortalama 150.000 askerde sabit kalmış olmasıdır. Bu durum Avrupa diplomasisinde Prusya'nın güçlenmesini engellemektedir. Çünkü Rusya'nın 7, Fransa'nın 2 kat daha büyük askeri gücü söz konusudur (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 44).

Wilhelm ordusundan şüphe duymak istememektedir. Bunun için o dönem savaş bakanı olan Kont Albrecht von Roon ile askeri reform hareketi başlatmışlardır. Bu reforma göre ordu büyütülecek, zorunlu askerlik 3 yıla çıkarılacak ve en önemlisi 1800'lü yılların başında kurulan gönüllü ordusu kaldırılacaktır. Bismarck şansölye olana kadar bu maddeleri meclisten geçirememiştir (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 45).

Bismarck liberalizmi entelektüel bir hayal dünyası olarak ifade etmektedir. Bismarck hedefe giden her yolda ahlaki doğrular ve yanlışlar her ne olursa olsun *realpolitik* pragmatizmden sapmamayı kendisine bir düstur olarak benimsemiş ve tarihe realpolitikçiliğin bir örneği olarak geçmiştir (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 46-47).

Bismarck, barış isteniliyorsa savaşa hazır olunması gerektiği düşüncesini benimseyerek ordunun 150.000'den 220.000'e çıkarılması gerektiğini, parlamento destek vermese dahi bunu gerçekleştireceğini meşhur kan ve demir adlı konuşmasında *"Almanya, Prusya'nın liberalizmiyle değil gücüyle ilgilidir (...) Günün sorunlarına tartışmalar ve çoğunluk kararları değil (...) kan ve demir çare olacaktır."* (Lee, 2014, s. 101) şeklinde ifade etmiştir. Bu bağlamda "*Kan ve Demir"* Almanya'nın birleşmesinde kilit bir kavram olmuştur.

Bismarck'ın alametifarikası çıkarları doğrultusunda gerektiğinde düşmanlarıyla birlikte dost gibi hareket edebilmesidir. İç politikada gerek liberallerle gerek de muhafazakarlarla birlikte hareket etmiştir. 1862 yılında Başbakanlık ve Dış İşleri Bakanlığını birlikte yürüttüğü görevinde de dost ve düşmanlarının kendi stratejik çıkarlarına göre belirlemiştir. Bismarck herhangi siyasi bir etik kaygı gütmemiştir. Bismarck'ın ortaya koymuş olduğu bu politika fiili "*realpolitik*"tir. Bismarck'ın bu politikası Almanya'nın birleşmesi için önemli bir adım olmuştur. Bismarck Almanya'nın birleşmesi için gereken her ne ise gözü kara bir şekilde onu yapmaktan geri durmayacağını göstermiştir. Yukarıda da bahsedildiği gibi bu dönemde Avrupa diplomasisini meşgul eden üç sorundan en önemlisi Alman milli birliğinin sağlanmasıdır. Almanya milli birliğinin sağlanabilmesi için 1864 yılında Avusturya ile Danimarka'ya 1866 yılında Avusturya'ya ve 1871 yılında ise Fransa ile savaşmıştır (Wienfort, 2020, s. 81). Bu savaşlara da Kuruluş veya Birleşme Savaşları denmiştir (Jones, 2017, s. 129).

2.2.1. Prusya-Danimarka Savaşı

Danimarka ile Prusya 1863 yılında Schleswig, Holstein ve Lauenburg dukalıklarını kapsayan Elbe dukalıkları sorunundan dolayı anlaşmazlık içindedirler. Bu dukalıklar Danimarka Kralı'nın şahsına ait olsa da nüfusun çoğunluğunu Almanlar oluşturmaktadır. Alman Birliği için bölgenin hakimiyetini kontrol altına almak isteyen Bismarck bu dukalıklara ciddi bir alaka göstermiş ve bu durum İngiltere ve İsveç'i rahatsız etmiştir. Bu iki ülke Baltık Denizi'nde güçlenmiş bir Prusya'yı görmek istememektedirler (Bennett, 2022, s. 192). İngiltere için Almanya'nın kontrol edilmesi ancak Danimarka üzerinden mümkündür. Bundan dolayı İngiltere, Prusya'yı desteklememiştir. İngiltere'nin ittifak içinde olmaması Prusya'yı yeni arayışlara sevk etmiştir. Prusya ilk olarak Fransa ile iş birliği yapmayı düşünse de Ren kıyılarına oluşabilecek talebinden dolayı Fransa ile yakınlaşma gerçekleşmemiştir. Burada Bismarck'ın aklını karıştıran ve Danimarka ile olası bir savaşta nasıl davranacağını kestiremediği Rusya vardır (Oran, 2015, s. 217-220)

1863 yılının başında Avusturya Alman konfederasyonu içerisinde Prusya'nın alanını hayli daraltmak üzere hamlelerde bulunmuştur. Bismarck Avusturya'nın yapmış olduğu hamlelere karşı koymak Prusya'nın Alman konfederasyonundaki ağırlığını arttırmak ve Alman milli birliğinin sağlanması için gerekli gördüğü ilk adım olan Danimarka'nın Alman konfederasyonundan atılmasıdır. Bunu da Bismarck Schleswig ve Holstein dukalıklarını Danimarka'nın elinden alarak yapmayı planlamaktadır (Jones, 2017, s. 147).

Bismarck Polonya ayaklanmasını fırsat bilip akıllıca stratejik adımlar atmıştır. Bunlardan ilki Rusya ile münasebetlerini geliştirmek olmuştur. Prusya'nın Danimarka ile gireceği olası bir savaşta Rusya destek vermeyecek olsa bile savaşa karşı çıkmaması gerekmektedir.

1830 ve 1848 yıllarında Avrupa'da yaşanan liberal devrimlerde söz konusu olan talepler, Kırım Savaşı sonrası Rusya'nın iç işlerine de yansımıştır. Bahsi geçen taleplerin en belirgini zorunlu askerlikten muaf olmaktır. Polonya'da 1860'lı yıllarda orduya katılmak istemeyen gençler, Rusya'ya karşı ayaklanıp Varşova'nın ormanlık alanlarına kaçarak ufak çaplı çatışmalarda başarılı olsalar da Rusya'nın büyük bir ordu sevk etmesiyle bastırılmışlardır (Britannica, 2024). Bismarck bu ayaklanmayı, Alman milli birliğine muhalefet edeceğini düşündüğü Fransa'nın dengelenmesi için bir fırsat olarak

görüp Rusya ile bir iş birliği antlaşması imzalamıştır ve bu şekilde Fransa-Rusya yakınlaşmasını önlemiştir. İngiltere milliyetçilik hareketlerinin başarıyla sonuçlanmış, bağımsız bir Polonya'nın varlığını istememekteydi. Çünkü böyle bir durumun oluşması demek Polonya'nın Fransa boyunduruğu altına girmesi demek olacaktı ki bu da İngiltere'nin stratejik çıkarlarına ters düşmektedir (Weber, 1963, s. 125-126). Aynı Prusya gibi İngiltere de Polonya krizinden faydalanarak Fransa-Rusya arası ilişkileri bozmak istemektedir. Avusturya ise Milliyetçilik hareketlerinin kendi çok uluslu imparatorluk yapısına zarar vereceğini düşündüğü için Polonya'nın bağımsızlığına karşı çıkmaktadır.

Fransız İmparatoru III. Napolyon Polonya'ya olası bir destek vermesi durumunda Rusya ile gelişen ilişkilerinin zarar göreceğinden ve İngiltere ile Avusturya'nın da bu durumu kolladıklarının farkındaydı. Ancak Fransız kamuoyu Polonya ayaklanmalarının başladığı günden itibaren ciddi bir destek vermiş, gönüllü bir şekilde Polonya'ya gidişler başlamıştır. İç politika da köşeye sıkışan III. Napolyon ulusunun taleplerine sessiz kalmamış İngiltere ve Avusturya' ile Polonya'ya bazı hakların verilmesini talep etmiştir. Prusya ise bu durumu fırsat bilip Rusya ile Polonyalı milliyetçilere destek vermeyeceği üzere bir iş birliği anlaşması imzalamıştır.

İngiltere ve Fransa Avusturya ile Polonyalılar için genel af, lehçenin resmi dil olması, 1815 Anayasasının uygulanması ve Polonyalılar için hak ve hürriyetler talep ettiler. Rusya bunların hiçbirisini kabul etmemiştir. Fransa ise diğer iki devletten daha fazla talepkâr olmuş Avusturya ve İngiltere'nin istediğini yaparak Rusya ile arasının açılmasına fırsat vermiştir. Rusya'nın Başbakanı Gorçakof bu taleplerin hiçbirinin karşılanmayacağını sert bir üslupla dile getirmiştir. Bu da Fransa ile ilişkilerin gerilemesine sebep olmuştur.

1948 Liberal Milliyetçi devrim ayaklanmalarında Danimarka'ya karşı bu dukalıklarda toplumsal ayaklanmalar söz konusu olmuştur. Bu durumdan istifade etmek isteyen Prusya bu toprakları kendi bünyesine katmak istemiş olsa da Büyük Güçler bu durum karşı çıkmışlardır. 1852 yılında Londra'da yaptıkları antlaşma ile bu dukalıkların Danimarka'ya ait olduklarını aynı zamanda da dukalıkların Alman Konfederasyonu üyesi oldukları kabul edilmiştir (Armaoğlu, 2016, s. 310).

Buna bağlı olarak İngiltere, bağımsızlık ve milliyetçilik akımlarının etkisi altında kalarak milliyetçi bir Polonya'nın, Fransız kontrolünde olmasını istemediği için bu ayaklanmayı desteklememiştir. Diğer yandan, Avusturya ise bağımsız bir Polonya'nın

tampon bölge olarak Rusya ile arasında olmasından memnun olmuşsa da kendi içinde bulunan farklı milletlerin de aynı taleple ayaklanmasından çekinmiştir. Buna karşın Fransa ve İngiltere'yle birlikte hareket ederek Polonya'nın taleplerinin karşılanmasını istemiştir. Bu sırada Prusya ve Danimarka arasındaki kriz derinleşmektedir (Kertesz, 1966).

Alman milli birliğinin oluşması ve Prusya'nın Danimarka üzerinden Kuzey Denizi'ne açılması, yeni kurulacak devletin deniz gücü için çok büyük bir önem taşıyordu. 1863 yılında Danimarka Kralı VII. Frederick'in yerine IX. Christian Kral olmuş ve yeni bir anayasayı onaylamıştır (Vaibhav, 2017, s. 1184).

Bu anayasayı Almanların çoğunlukta yaşadığı Schleswig'de de uygulamaya koyunca Germen Konfederasyonu bu duruma karşı çıkmış ve Elbe Dukalıklarına prens atamıştır. Atamayı onaylamayan Danimarka, Prusya ile karşı karşıya gelmiştir. Danimarka prens atanmasını kabul etmemiş Prusya ile 1852 Londra Anlaşması'ndan doğan bir kriz patlak vermiştir. Danimarka milliyetçilikleri dukalıkları doğrudan Danimarka'ya bağlanmasını isterken Prusya bu dukalıklardan bir Alman Devleti oluşmasını talep etmektedir (Breuılly, 2022, s. 126). Prusya'nın olası bir zaferde Germen Birliği içinde parlayacağını bilen Avusturya, Prusya'yı yalnız bırakmak istememiş ve Konfederasyonla beraber hareket etmiştir. 1864 yılında Prusya ve Avusturya, Danimarka'ya savaş ilan etmiştir. İngiltere, Fransa ve Rusya'nın desteğini alamayan Danimarka bu iki devlete karşı daha fazla direnç göstermemiştir. 30 Ekim 1864 tarihinde yapılan Viyana Barışı ile Holstein, Lavenburg ve Schleswig, Avusturya ile Prusya'nın kontrolü altına girmiştir (Brems, 1979, s. 438). Kiel'in Prusya'nın kontrolüne geçmesi ilerde oluşacak devlet donanmasının temellerinin atılması anlamına gelmektedir. Gastein Anlaşması savaşa son vermekle birlikte Prusya-Avusturya arasındaki barışa son veren bir anlaşma olmuştur (Armaoğlu, 2016, s. 306-310)

1964'te Prusya ve Avusturya elbirliği ile Danimarka'nın mağlup edilmesi üzerine yapılan tartışmalar yeni bir savaşın habercisi olmuştur.

2.2.2. Avusturya- Prusya Savaşı

Bismarck Gastein Barış Antlaşmasını Avusturya ile başlayacak bir savaşın habercisi olduğunu farkındaydı. Antlaşmadan sonra Danimarka ile savaştan önce yaptığı

gibi diplomatik temaslarını yoğunlaştırmaya başlamıştır. Bismarck olası bir Avusturya savaşında İngiltere ve Rusya'nın kendisine karşı savaşmayacağını düşünmekteydi. Çünkü İngiltere'nin savaşa girmesi savaşın kıtaya yayılma sebep olabilirdi. Rusya ise Prusya'ya karşı bir minnet içerisinde olmasından dolayı Bismarck Rusya'nın savaşa dahil olmayacağını düşünmektedir. Bismarck'ın emin olamadığı tek bir devlet vardı, bu devlet III. Napolyon'un Fransa'sıdır. Bismarck'ın kuşkusu Napolyon'un Ren Kıyılarını talep etmesidir. Bismarck karşı hamle olarak da İtalya'yı kendi yanına alarak Avusturya'ya karşı İtalya'nın savaşa girmesini düşünmektedir. İtalya'ya teklif olarak da Avusturya'nın elinde bulundurduğu Venedik'i sunmayı planlamıştır. Ancak bu planını gerçekleştirebilmek için Fransa'yı ikna etmesi gerekmektedir (Shaw, 1951, s. 274).

Çünkü İtalya'nın Milli Birlik Davasına destek veren ve İtalya üzerinde nüfuz olan III. Napolyon'un desteğini alması gerekmektedir. Bu noktada Bismarck'ın karşısında iki denklemli bir problem söz konusudur. Bu denklemlerden biri Fransa'yı savaşa dahil etmeyerek tarafsızlığa itmek ikincisi ise İtalya'yı yanına çekmektir (Armaoğlu, 2016, s. 313).

Bismarck III. Napolyon ile yapmış olduğu özel bir görüşmede Avusturya ile yapılacak savaşın milli bir dava olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanı sıra Venedik'in İtalya'ya geçmesini III. Napolyon'un da desteklediğini görmüştür. Bismarck Berlin'e III. Napolyon'un tarafsız kalacağından emin olarak dönmüştür. Fransa'nın bu savaşta tarafsız kalmasında kendi çıkarı söz konusudur. Prusya Rusya ve Avusturya'nın doğuda muhafazakâr bir birlik oluşturmasından çekinen III. Napolyon Prusya ve Avusturya ilişkilerinin bozulmasından rahatsız olmayacaktır (Gall, 2021 , s. 240-270). Bunun yanı sıra İtalya savaşta Venedik'i alırsa Roma'nın acısını unutacak ve Fransa'ya karşı kırgınlığı giderilecektir. Üçüncü çıkarı ise Prusya ve İtalya ancak birlikte oldukları taktirde Avusturya ile savaşabilecek kadar eşit güçte olmaktadırlar. Güçleri birbirine denk devletlerin çatışması savaşın uzaması anlamına gelmektedir. Böyle bir savaşta tarafların hepsinin güçsüz düşeceği umulur. Bu sayede Fransa Ren üzerinde bulunan hesaplarına daha hızlı ulaşabilecektir. Fransa'nın desteğini alan Prusya İtalya ile görüşmelerini gerçekleştirerek 8 Nisan 1860 yılında Prusya- İtalya İttifak Antlaşmasını imzalamıştır (Kolb, 2021, s. 79).

İttifak çalışmalarını tamamlamış olan Prusya 1866 yılında Avusturya'ya savaş ilan etmiştir. Germen Konfederasyonunda bulunan devletler ikiye ayrılmıştır. Kuzey Devletleri Prusya'yı desteklerken Güney Devletleri Avusturya'yı desteklemiştir. Durum

böyle olunca Bismarck Konfederasyonu sonlandırmıştır (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 52).

Avusturya'nın 850.000 Prusya'nın ise 350.000 kişilik orduları bulunmaktadır. Tüm devletler Avusturya zaferini mutlak görürken Prusya ordusunun cephe hattında göstermiş olduğu kabiliyet dengeleri değiştirmiştir. Prusya Güney Devletleri hızlı bir şekilde kontrol altına alarak üstünlüğü ele geçirmiştir. Avusturya takviye birliklerinin gecikmesiyle Sadowa'da gerçekleştirilen muharebede yenilmiş ve savaşı kaybetmiştir. Avusturya kralı Francois-Joseph, III. Napolyon'un aracı olarak barış görüşmelerinde aracı olmasını talep etmiştir. Karşılığında ise Venedik'in İtalya'ya bırakılmak üzere Fransa'ya verileceğini söylemiştir. Avusturya'nın yenilgiyi kabul etmesi üzerine Prusya kralı ve Prusyalı komutanlar Avusturya kralını talebini kabul etmeyerek Avusturya'nın ezici bir yenilgi almasını istemektedirler (Vaibhav, 2017, s. 1184).

Ancak Bismarck hepsinden farklı düşünerek bu fikri desteklememiştir. Çünkü aklındaki Alman Birliğinin sağlanması için Fransa ile yapacağı savaşı düşünmektedir. Fransa Savaşı'nda onuru kırılmamış bir Avusturya'nın desteğine ihtiyaç duyacaktır. Destek söz konusu olmasa dahi Fransa ile aynı safta Prusya'ya saldırmaması gerekmektedir. Bismarck bu hususta Avusturya kralına söylediklerine anılarına şu şekilde dökmüştür: "*Avusturya'yı fazla rencide etmekten, bu memlekette sürekli bir kin ve intikam arzusu bırakmaktan kaçınmalıyız. Tersine, bugünkü düşmanlarımızla tekrar dost olmak imkanını muhafaza etmemiz lazımdır. Herhalde Avusturya devletini Avrupa satranç tahtasında bir satranç taşı olarak görmemiz ve bu devletle iyi münasebetlerin yenilenmesini bizim için daima mümkün bir halde tutulması gereken maharetli bir manevra şeklinde telakki etmemiz zaruridir. Avusturya ağır zararlara uğrarsa Fransa'nın veya herhangi bir düşmanımızın müttefiki olacak ve Rusya aleyhindeki menfaatlerini bile, Prusya'dan intikam almak emeliyle feda edecektir."* (Bismarck, 2022, s. 47)

Fransa için Sadowa bir hezeyan olmuştur. Savaşın beklenenden kısa sürmesi ve Prusya galibiyeti ile bitmesi hesapları değiştirmiştir. Fransız Kraliçe, hükümet ve ordu paniklemiştir. Ren bölgesine saldırarak ele geçirilmesini talep etmişlerdir. III. Napolyon savaşmak yerine diplomasi ile bir çözüm yolu arayarak barış görüşmelerinde hayal satmaya devam etmiştir. Avusturya'nın Prusya'ya yenilmesi üzerine 23 Ağustos 1866'da imzalanan Barış Antlaşmasına göre:

1. Avusturya'nın Alman Konfederasyonundaki varlığına son verilecektir.
2. Alman Konfederasyonu Main Nehri'nin böleceği şekilde Kuzey ve Güney olarak ikiye ayrılacaktır. Prusya Kuzey'de kalan Alman Devletlerine başkanlık edecektir.
3. Avusturya ve Prusya'nın birlikte savaşarak elde ettikleri Schleswig ve Holstein Prusya'ya bırakılacaktır.
4. Venedik İtalya'ya devredilmek üzere Fransa'ya bırakılacaktır.

Avusturya galibiyetinden sonra Kuzey Alman Devletleri 15 Aralık 1866'dan 16 Nisan 1866'ya kadar Berlin'de yaptığı görüşmelerde Kuzey Almanya konfederasyonunu bir başka söylemle Kuzey Almanya Birliği'nin anayasasını kabul etmişlerdir. Bu anayasa metnine göre (Armaoğlu, 2016, s. 313-320):

1. Prusya kralı Federasyonun başkanlığını yürütmekten sorumludur.
2. Konfederasyona dahil olan devletler iç egemenliklerinde bağımsız olurken dış politikada karar alıcı olarak Prusya kralına tabii olacaklardır.
3. Konfederasyon iki meclisten oluşacaktır. Birincisi Reichstag: Konfederasyona dahil devlet halklarının temsil edildiği meclistir. İkincisi Bundesrath: Konfederasyona üye devletlerin atadığı temsilcilerden oluşmaktadır (Armaoğlu, 2016, s. 313-320).

2.2.3. Fransa-Prusya Savaşı

Paris 1866'ya kadar "Avrupa başkenti" olarak kabul görmektedir. İngilizler geniş donanması ile denizlere hâkim olurken Fransız kara ordusu Avrupa kıtasına hükmetmektedir. Fransa 19.yy'da sadece Avrupa kıtasına hükmetmekle kalmamıştır. Kırım Savaşı'nda Rusları Balkanlar'dan İtalya Savaşı'nda Avusturyalıları Milano'dan çıkarmışlardır. Bununla kalmayıp aynı dönemde Meksika'yı işgal etmiş ve Afrika kıtasındaki kolonilerini de büyütmüşlerdir. Fransa'nın Avrupa'da bu kadar büyümesinin önünü açan faktör ise birleşmiş bir Almanya'nın olmamasıdır. Fransız hükümetlerinin son 200 yıldır Avrupa kıtasında Alman Devletleri'nin birleşmemesini istemesinin sebebi de budur. Almanya'nın birleşmesi nüfus, sanayi ve zenginlik bakımından Avrupa'da yeni

bir gücün doğması anlamına gelmektedir. Bu da Avrupa güç dengesini ciddi manada değiştirecektir. (Wawro, Warfare and Society in Europe, 1792- 1914, 1999, s. 100)

Bismarck Almaca konuşan tüm devletleri birleştirerek bir Alman Ulus Devleti çatısı altında toplamak niyetindedir. 1866 Avusturya- Prusya Savaşı'nda Prusya'ya karşı savaşmış olan tüm Güney Devletleri Prusya ile ittifaka bu amaç doğrultusunda dahil olmuşlardır. Bu ittifakta Güney Alman Devletleri ve Prusya arasında karşılıklı bir zorunluluk söz konusudur. Avrupa kıtasında oluşan bu yeni güç 1815 Viyana Kongresi ile kurulan Avrupa güç dengesini istikrarsızlaştırmıştır (Vaibhav, 2017, s. 1184).

1966'da Avusturya'nın yenilmesiyle beraber Fransa ile Prusya arasında bir savaşın kaçınılmaz olduğu malumun ilanıdır. Avrupa güç dengesinde oluşan bu değişiklikte Fransa yeniden konumlanmak istemiştir. Prusya Avusturya Savaşı'nda tarafsız kalarak Ren Nehri'nin sol yakasını istemiştir. Bu duruma sıcak bakmayan Bismarck Fransızlara Avrupa'da yeni bir gücün doğduğunu hissettirmiştir. Bu Fransa'nın ve Fransız toplumunun sinir uçlarına dokunarak Fransa'yı provoke ederek Prusya ile bir savaşın içine çekmiştir (Howard, 2005, s. 31-32). Bununla birlikte Fransa, Avusturya- Prusya Savaş'ında savaşta neden tarafsız kaldığını kamuoyuna anlatmakta zorlanmıştır. Bismarck ile yaptığı görüşmelerde üstü kapalı da olsa Avusturya ile olan savaşta tarafsız kalmasının karşılığı olarak Ren kıyılarının verilmesini ifade etmiştir. Bu kıyıların Fransa'ya devredilmesini Berlin Büyükelçisi aracılığıyla Bismarck'a bildirmiştir. Bismarck bu talebe hayli sinirlenmiş olsa da isteğin yazılı olarak yapılmasını talep etmiştir. Büyükelçi Benedetti'nin yazılı olarak verdiği talebi Bismarck Rusya'ya ileterek Fransa'nın toprak peşinde olduğunu ifade etmiştir. Bununla beraber 1856 Paris Antlaşması'ndan çekileceğini ve Rusya'ya destek olacağını ifade etmiştir (Armaoğlu, 2016, s. 319). Bununla da yetinmeyerek bu talep belgesini Fransız gazetelerinde yayınlatarak İngiltere ve Güney Alman Devletleri'nin dikkatini Fransa üzerine çekmiştir. Fransa'nın yayılmacı tavrından çekinen Güney Alman Devletleri Katolik olmalarına rağmen Protestan Prusya'yla birlikte hareket etme kararı almışlardır (Armaoğlu, 2016, s. 320).

Güney Alman Devletleri'nin kendi rızası ile Kuzey Alman Devletleriyle iş birliği yapması Bismarck'ın elini güçlendirmiştir. Artık Fransa ile çıkacak savaş için Bismarck'ın küçük bir kıvılcıma ihtiyacı vardır (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 55). Bismarck'ın beklediği

bu kıvılcım beklenmedik bir şekilde İspanya tahtına kimin geçeceğine dair bir sorunla ortaya çıkmıştır (Fulbrook, 2024, s. 152).

1870 yılında Leopold İspanya tahtına adaylığını açıklamıştır. Fransızlar İspanya tahtına bir Hohenzollern prensinin geçmesine karşı çıkmıştır. Çünkü prens Prusya kraliyet ailesine uzaktan da olsa akrabalık bağları ile bağlıdır. Bu durum İngiltere ve Avusturya'yı da yeterince huzursuz etmiştir. Çünkü Prusya İspanya arasında kurulacak hanedan ilişkileri Avrupalı devletleri yeterince kaygılandırmaktadır (Bismarck, 2022, s. 92).

Fransa da aynı kaygı ile göstermiş olduğu tepkide acemice davranarak krizi tırmandırmıştır. Fransa Prusya'dan adayın çekilmesini talep etmiş ve kısa sürede aday çekilmiştir. Ancak ne yazık ki Prusya'dan bu adaylık mevzusunu tekrar gündeme getirilmeyeceğine dair garanti talep edilmiştir. Prusya'nın bu krizde başarısız olarak görülmesi hedeflenmiştir. Bu duruna kayıtsız kalmak istemeyen Bismarck Prusya'nın rencide edildiğini düşünmüştür. Bu lekeyi ancak bir savaşın temizleyebileceğini düşünmüştür. Bu esnada Ems'te bulunan Kral I. Wilhelm'den kendisine bir telgraf gelmiştir (Lee, 2014, s. 121).

Wilhelm bütün olup biteni bu telgrafta anlatmıştır. Bu durumu fırsat bilen Bismarck metni 20 kelimelik bir mektup halinde basına sızdırmıştır. Metinde "Fransa elçisi Prusya kralına saygısızlıkta bulunmuş ve kral da elçiyi kovmuştur." Şeklinde yer alan bu ifade tüm Fransa kamuoyunu ayağa kaldırmıştır. Kamuoyunun baskısına karşı koyamayan III. Napolyon Prusya'ya 17 Temmuz'da savaş ilan etmiştir (Armaoğlu, 2016, s. 327).

Avrupa güç dengesindeki etkisi azalmış olan Napolyon, İspanya tahtına kimin geçeceğine dair tartışma ortamı oluşturmuştur. Napolyon, Prusya Kralından hiçbir Hohonzellern'in (Prusya hanedanı) İspanya tahtına geçmeyeceğine dair garanti talep etmiştir. Kral tarafından kabul edilen bu talep Bismarck'a Avrupa diplomasisinde realpolitik olarak bir kazanç sağlamazken Bismarck için Fransa'nın ülke kamuoyunda zor duruma düşmesinde kullanışlı bir araç hâline gelmiştir. İspanya tahtına kimin geçeceği üzerine yapılan tartışmalarda Fransız kamuoyu Napolyon'a baskı yaparak Prusya'ya savaş ilan etmesine yol açmıştır (Oran, 2015, s. 220-222).

Bismarck, Avusturya ve Danimarka ile yaptığı savaşlar sonrasında diplomasi masasında daha otoriter bir tutum sergilemiştir. Prusya Avrupalı güçler için artık ikincil bir ortaktan ziyade gerçek bir müttefiktir. Mart 1968'de Bismarck Rusya'nın Fransa'ya karşı Prusya ile iş birliği yapacağının sözünü almıştır. Eğer Fransa Prusya'ya saldırırsa

II. Alexander, Avusturya sınırına 100.000 asker yerleştirecek ve Avusturya'yı meşgul edecektir. Kral I. Wilhelm de aynı sözü Avusturya'nın doğuda Rusya'ya saldırması durumunda Ren Nehri'ne ordular yerleştireceğini söyleyerek vermiştir (Wetzel, 2012, s. 33-34).

Napolyon İtalya ve Avusturya ile ittifak görüşmeleri yapmış olsa da olumlu bir sonuç elde edememiştir. Kaçınılmaz olan bu savaşta Fransa yenilmiş, III. Napolyon Sedan'da esir düşmüştür. Bu büyük hezimet Fransız kamuoyunda büyük bir tepkiyle karşılanmış, halk 4 Eylül günü meclisi basarak II. Cumhuriyet'i feshetmiştir. Fransa'nın yaşamış olduğu bu yenilgiyle birlikte Wilhelm 1871'de Alman İmparatoru olarak Versailles Sarayı'nın Aynalı odasında taç giymiştir (Vaibhav, 2017, s. 1184).

Fransa için zor olanı ise yine aynı yıl imzalanan Frankfurt Barışı ile omuzlarına büyük bir borç yükü binmiş olmasıdır. Bununla birlikte Fransa'nın işgal edilmemesi için beş milyar frank savaş tazminatı ödenmesi ve anlaşmanın en kritik maddesi olan Alsace ve Lorraine'in Almanya'ya teslim edilmesi kararlaştırılmıştır (Jones, 2017, s. 160-165).

Otto von Bismarck Prusya'nın Alman Devletleri ile Almanya'nın birleşme sürecini sağlamış yürütmüş ve başarıyla sonuçlandırmış en önemli devlet adamlarından birisidir. Bismarck, gençliğinden birleşmeye kadar büyük bir Almanya'nın hayali ile yaşamış ve bu doğrultuda bir dizi planı incelikle yürütmüş, savaşlar yapmış, dostluklar ve düşmanlıklar inşa etmiştir. Almanya'nın milli birliğini sağlaması için İlk olarak Prusya-Danimarka Savaşı (1864) sonra Avusturya-Prusya Savaşı (1866) ve son olarak da Fransa-Prusya Savaşı (1870-1871)'nı gerçekleştirmiştir. Bu dönemde sadece savaşarak değil çok başarılı bir diplomatik süreci de beraberinde yürüterek Avrupa'nın en güçlü devletlerinden birisini kurmayı başarmıştır.

Prusya'nın Alman milli birliğini sağlama yolunda giriştiği ilk savaş olan Prusya-Danimarka savaşında Avusturya ile hareket edilmiş ve Prusya'nın askeri gücü ve diplomatik becerisi ilk defa Avrupa siyaset sahnesinde denenmiştir. Bismarck birlikte Danimarka'yı yendiği ittifak ortağı Avusturya'yı birleşme sürecinde geçmesi gereken önemli bir engel olarak görmekteydi, Alman devletleri üzerindeki nüfuzunu kırmak ve Avrupa siyasetindeki gücünü azaltmak için Avusturya'yı tahrik ederek savaşın içine çekmiştir. Prusya bu savaşın sonucunda da alman devletleri üstünde baskın güç olma ve milli birliğin sağlanmasındaki öncü rolünü üstlenmiştir. Birliğin sağlanması için artık önünde tek bir engel kalmıştır o da Fransa'nın ezici bir şekilde Prusya'ya yenilmesidir. Bismarck Alman devletlerinin birlikte hareket etmesi için gerekli olan "öteki"nin Fransa

olduğunu biliyordu. Tüm devletleri birlikte hareket etmeye teşvik edecek bir Fransa-Prusya savaşını Fransa'yı kışkırtarak hazırlamıştır. Fransa-Prusya savaşı üzerinde durulması gereken bir savaştır. Çünkü bu savaşta Fransa ezici bir yenilgi almıştır. Sonuçları itibariyle Avrupa siyasetinin gelecek yetmiş yılını etkilemiştir.

Fransa 19 Temmuz 1870 yılında Prusya'ya savaş ilan etmiştir. Savaşı ilan ederken çok hızlı bir galibiyeti planlamaktaydı fakat Prusya'nın modernleşen ordusu, yeni inşa edilen demiryolları orduların sevklerini hızlandırmıştır. Bununla birlikte Prusya'nın diplomatik hamleleri Fransa'yı olumsuz manada etkilemiştir. Savaş daha çok Weissenburg ve Wörth bölgelerinde geçmiştir. Prusya'nın topçu birlikleri ve modern tüfekleri savaşın kaderini değiştirmiştir. Ancak esas savaşın sonucunu belirleyen muharebe Sedan'da gerçekleşmiştir. Sedan'da Fransızları kuşatan Almanlar Çok büyük bir zafer alarak III. Napolyon'u esir almışlardır. Sedan yenilgisinden sonra Fransa'da II. Cumhuriyet feshedilmiş III. Cumhuriyet ilan edilmiştir ancak savaşta devam etmiştir. Paris Sedan mağlubiyetinden sonra kuşatılmış ve düşürülmüştür. Paris'in düşmesi savaşın sonunu getirmiştir. Ancak Fransa'nın bu kadar büyük bir yenilgi alması hem iç siyasetinde hem de Avrupa siyasetinde farklı sonuçları olmuştur. 10 Mayıs 1871'de Frankfurt antlaşması ile sonlanan savaş Alsace ve Lorraine bölgelerini Almanya'ya bırakarak büyük bir savaş tazminatı ödemeye zorlamıştır. Savaş sonunda Versailles Sarayı'nda Almanya İmparatorluğunun ilan edilmesi Fransa için ezici bir sonuç olmuştur. Bununla birlikte Fransa'da sivil toplum çökmüş ülkede iç karışıklıklar ekonomik ve sosyal bir yıkım söz konusu olmuştur.

Bismarck yapmış olduğu bu savaşlar ve diplomatik hamleler ile Avrupa güç dengesini Almanya lehine çevirmiş ve modern devletler sistemine yeni bir aktör olarak dahil olmuştur. Pragmatik ve realpolitik hamleleri onu unutulmaz bir devlet adamı olarak tarihe geçirmiştir.

2.3. Bismarck Dönemi (1872-1890)

Bismarck 1870-1871 Fransız- Alman Savaşı'nı ezici bir üstünlükle kazanmıştır. Prusya Fransızlardan çok daha iyi bir şekilde askeri örgütlenmesini sağlamış, yeni silah ve savaş anlayışıyla kendisine diz çökertmeye çalışan Fransa'yı mağlup etmiştir. Avrupa kıtasına son 200 yıldır hükmeden Fransız kara ordusu iki ay içerisinde Prusya'ya mağlup

olmuştur. Fransız 3. Cumhuriyeti tarihe bir kara leke olarak geçecek barış antlaşmasını imzalamak zorunda kalmıştır. Prusya'ya karşı büyük bir savaş tazminatı ödemesi kararlaştırılmış, Alsace-Lorraine'i Alman İmparatorluğu'na bırakılmış ve Fransa iki yıl boyunca işgal altında kalmıştır. Prusya Kralı I. Wilhelm Versailles'da imparator ilan edilmiştir (Davies, 2011, s. 914-915). Bismarck da şansölye ilan edilmiştir. Versailles çok uzun yıllar iki devlet arasında birbirleriyle yapacakları mücadelede adeta bir sembol haline gelecektir.

1871'de yeni anayasanın ilanı ile Bismarck'ın Prusya siyasi tarihindeki ikinci dönemi yeni başlıyordu. Şimdiye kadar Avrupa siyasetine yön vermiş ve yeni bir güç dengesi inşa etmiştir. 1866'da da söylediği gibi yeniden "Hepsini yendim!" demektedir. Bundan sonra yenmesi gereken yeni bir Avrupa düzeni ve iç politikada yeni oyuncular boy göstermiştir. Dış politikada Doğu Sorunu olarak gelişen Rus yayılmacılığı ve Osmanlı'nın çöküşe geçmesi, Balkanlardaki milliyetçilik hareketleri Bismarck'ın yeni mücadele alanı olacaktır. İç politikada ise liberaller, muhafazakârlar, siyasi reform hareketleri rekabetçi bir ortam oluşturacaktır (Kolb, 2021, s. 101).

Bismarck 1871'de elde etmiş olduğu büyük başarıyı muhafaza edebilmek için iç ve dış tehditleri kendi lehine çevirecek stratejiler geliştirmek zorundadır (Steinberg, 2015, s. 375).

2.3.1. İç Politika

Bismarck 21 Mart 1871 tarihinde şansölye olarak atanmış ve sonrasında Almanya'yı modern devletler sınıfına yükseltmek için aklındaki hedefleri yerine getirme çabasına girmiştir. Birleşme savaşlarının sonrasında 1870'li yıllar, modern Alman devlet tarihinin önemli addedebileceğimiz dönüm noktalarından biri olmuştur. Bu dönemde dikkat çeken önemli konulardan biri Alman siyasetinin ülke ekonomisine ve çevre ülkelerdeki siyasî gelişmelere paralel seyretmemesidir. Bu durum birleşme sürecinde oluşan güçlü siyasî kurumların beklentisi ile tezatlık oluşturmuştur. Ancak bununla birlikte ulusal birliğin sağlanması, parlamenter hükümet sistemi ve laikleşme süreci, modern Alman siyasî karakterini de oluşturmaya başlamıştır. Aynı zamanda 1870'li yıllarda "Kulturkampf" veya "Kültür Çatışması" şeklinde tanımlanan bir kavram ortaya çıkmıştır (Hatfield, 1981, s. 464-468).

"Kulturkampf" olarak da ifade edilen "Kültür Çatışması" kavramı Prusya Devleti'nin Katolik Kilisesine yönelik politikasıdır. Bu politika 1871'de başlamış olup 1878'e kadar şiddetlenmiş ve 1878'den 1887'ye kadar etkisi azalarak devam etmiştir. Toplamda 16 yıl süren bu çatışma Protestan ve Katolikleri karşı karşıya getirmiştir (Ross, Enforcing the Kulturkampf in the Bismarckian State and the Limits of Coercion in Imperial Germany, 1984, s. 457).

Alman İmparatorluğu 1871 yılında Bismarck öncülüğünde kurulduğunda yeni ulusun ortak dininin ne olacağı konusunda ihtilaflar söz konusudur. Almanya birleşirken dahil olan Güney Devletleri Katolik, Kuzey devletleri ise Protestan olarak birliğe dahil olmuşlardır. Bu birleşme kilise ile devlet arasındaki ilişkinin mahiyetini tartışmaya açmıştır (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 83-90). Liberal politikacı Rudolf Wirchow'un "Kültür için Savaş" sloganını Protestan ve Katolik çatışmasının başlangıcı olarak ifade etmek mümkündür. Çünkü Kilisenin toplum ve siyaset üzerindeki etkisi Bismarck'ı ciddi manada rahatsız etmekteydi. Bu etkiyi kırmak isteyen Bismarck ilk olarak Kültür Bakanlığında bulunan Katolik bölümünü ve devlet okullarında yer alan Katolik eğitimini bir yasa ile birlikte kaldırmıştır. Bununla beraber 1875 yılında "Ekmek Sepeti Yasası" ile Katolik Kilisesine yapılan devlet yardımlarında azalmaya gidilmiştir (Kobal, 2000, s. 58-60). Bu yasalar ile din adamların eğitimleri üzerinde devlet otoritesinin ağırlığı arttırılmıştır. Bununla birlikte din adamlarının atanması ve görevden alınması il valilerine tebliğ edilmiştir. Sadece bunlarla kalmamış, itaatkâr olmayan piskopos ve papazların tutuklanmasına kadar varacak derecede sert uygulamalar söz konusu olmuştur. Mesela, 1975 yılının ilk çeyreğinde 240'tan fazla din adamı hapsedilmiş veya idari para cezasına çarptırılmıştır, binden fazla klişe kapalı kalmıştır. Sedan günü gibi daha çok Protestanların katıldığı milli bayram ve kutlamalarda Katolik kiliselerinin boş kalması dikkat çekmiştir. Kulturkampf esasında devlet eliyle yürütülerek ve imparatorluğun tüm eyaletlerinde Katoliklik ve çok daha önemli olarak Papalığın otoritesinin kırılması üzere programlanmıştır (Williamson, 2013, s. 77-78). Çünkü birinci Vatikan Konseyi 1870 yılında Papalık Yanılmazlık doktrini yayınladılar ve yeni kurulan Alman devletinde yaşayan Katolikleri etkileri altına almak istemişlerdir. İçişlerine karışıldığını düşünen Bismarck var gücüyle Katoliklere karşı koymaya çalışmıştır (Abrams, 2006, s. 15). Çünkü bu durumun iki siyasi sonucu olabilirdi. İlk olarak Protestan merkezli kurulan imparatorluğun Doğu sınırındaki Katolikler milliyetçi düşüncelerle hareket edebilirlerdir. İkinci olarak da Protestan

liberaller bireyin özgürlüğüne ve temel klasik liberal değerlere inanmaktaydılar ve Katoliklerin gerici, Almanya'nın ilerlemesi yolunda bir engel olarak karşısında duruğunu düşünmekteydiler. Bu durumu da fırsat bilip mecliste liberallerinde desteğini almak için Bismarck Katolikleri hedef göstermiştir (Abrams, 2006, s. 16).

Sadece içişlerine karışıldığını düşünmenin bir refleksi değiş Kulturkampf aynı zamanda bir dış politika aracı olarak da kullanılabilirdi. Yukarıda Vatikan'ın tehdit unsuru olduğunu ve güvenlikleştirme politikası kapsamında Kulturkampf'ın uygulandığını bahsetmiştik. Bismarck Papalık İtalya ve Fransa ilişkilerinde Papalık merkezli bir çatışma alanı yaratmak istemiştir. Bundan dolayı Kulturkampf'ı Sadece bir Katolik-Protestan düşmanlığının sonucu olarak görmek yanıltıcı olacaktır. Çünkü Bismarck kendisinin din düşmanı olmadığını ve Papa ile dini bir lider olarak sorunu olmadığını defaatle dile getirmiştir. Hatta Papa IX. Pius'u İtalya'da bir sorun yaşaması durumunda Almanya'ya gelebileceğini söylemiştir. Bütün bunlarla beraber Bismarck da Napolyon gibi kilisenin ancak devlet kontrolünde amacına daha iyi hizmet edeceğini düşünmektedir (Arlinghaus, 1942, s. 345). Fransa monarşisinin yeniden kurulmasına engel olmak ve Rusya, Avusturya ve İtalya ile münasebetleri mümkün olduğunca ilerletmek istemiştir. 1863 yılında Polonya'da gerçekleşen ayaklanmadan sonra Rusya Polonya Katolik kilisesine karşı şiddetli bir mücadele içine girmiştir. Kulturkampf sadece Almanya içindeki Katolikleri bastırmakla kalmayacak Polonya Katolikliğini de hedefe alıp Rusya ile bir yakınlaşma sağlayacak ve Rusya'yı da Fransa'dan uzaklaştıracaktır. İtalya 1870 sonrasında Papalık ile bazı sorunlar yaşamış ve ilişkileri bozulmuştur. Kulturkampf İtalya'yı da Almanya'nın yanına çekecektir. Avusturya'ya gelecek olursak diğer ülkelerden farklı olarak sadece Katolik Fransa'dan uzaklaştırmakla kalmayacak Polonya ile de yakın ilişkiler kurmasını engelleyecektir. Tüm bunlar Bismarck'ın Kulturkampf'tan elde etmeyi umduğu kazanımlardır (Arlinghaus, 1942, s. 345-346).

Bismarck'ın kültür savaşlarını ne kadar ciddiye aldığını 1875 yılında Merkez Partisinin liberal başkanı Ludwig Windthorst'a ithafen söylemiş olduğu "*Nefret, yaşam için aşk kadar teşvik edicidir. Yaşamımı iki şey sürdürüyor ve zenginleştiriyor; aşk ve nefret. Biri karım, diğeri Windthorst*." cümlesinden liberallere ve onların düşüncelerine ne kadar karşı olduğunu anlamak mümkündür (Ross, Critic of the Bismarckian Constitution: Ludwig Windthorst and the Relationship between Church and State in Imperial Germany, 1979, s. 483-484).

Bismarck'ın bütün bu çabalarına rağmen Kulturkampf nihayetinde başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Çünkü Almanya'nın henüz yetkin olmayan kurumları ve yönetimsel uygulamalar kültür savaşı için yeterince etkin olamamıştır. Din ulusal kimliğin her zaman bir adım gerisinde kalmıştır (Weichlein, 2001, s. 341).

2.3.1.1. 1871 Sonrası Ekonomik Gelişmeler

19. yy. Avrupa için sanayileşme ve nüfus artışının yüzyılı olmuştur. Bu gelişmeler ekonomik büyümeyi de beraberinde getirmiştir. Prusya da diğer Avrupa ülkeleri gibi 19.yy'ın son çeyreğinde ciddi bir ekonomik atılım sergilemiştir. 1875 yılında ülkenin nüfusu 25 milyondur. Yüz yılın sonuna gelindiğinde ise nüfus 35 milyonu aşacaktır. Özellikle Batı bölgesinde yaşayanlar yani sanayi bölgesine yerleşenler köyde yaşayan nüfusa oranla çok daha fazladırlar. Ruhr ve Ren Bölgesi imparatorluk Almanya'sının sanayi ve endüstri merkezi olarak ortaya çıkmıştır. Bu bölgede bulunan madenlerin bu duruma etkisi çok fazladır. Sanayi için gerekli olan madenlerin bulunduğu topraklar daha çok 1871 Fransa Savaşı'ndan sonra tazminat olarak alınan bölgelerdir (Wienfort, 2020, s. 90-91).

1871 Alman Birliği'nin sağlanmasıyla beraber ekonomik atılım için de yeni şirketler, demiryolu inşaatları ve büyük iskân/imar projeleri yerini almıştır. 1871'de Fransa mağlup olup ağır bir savaş tazminatıyla cezalandırılmıştır. Ancak savaş sonrası dönemde çok hızlı bir şekilde tazminatı ödemiştir. Bu sayede yeni kurulan Alman imparatorluğuna büyük bir para girdisi söz konusu olmuştur. Bir anda yaşanan hızlı büyüme 1873 yılında duraksamış olsa da kısa bir süre zarfında bu krizden çıkılmıştır (Guinnane, 2002, s. 102). Duraklama döneminden liberal politikalar terk edilip korumacı devlet sosyalizmine geçilerek çıkılmıştır.

Bu dönemde ithal edilen ucuz tahıl ve hammadde kalemlerinin oluşturduğu haksız rekabet üreticilerin ve çiftçilerin tepkilerine neden olmuştur. Serbest ekonomiden rahatsız olan sanayicilerin ve toprak sahiplerinin de baskısıyla 1879 yılında korumacı ekonomiye geçilmiştir. Aslen muhafazakâr bir Junker olan Bismarck temelde kendisine yakın olan iş kollarının çıkarlarını gözeterek onların memnuniyetini sağlamıştır (Fulbrook, 2024, s. 155-156).

Bunlarla birlikte liberallerin de gönlünü hoş tutmak isteyen Bismarck ekonomide yapısal reformlar gerçekleştirmiştir. İmparatorluk bankasını faaliyete geçirmiş ve madeni para, şirketler hukuku gibi yasalar hayata geçirilmiştir. Para ve Bankacılık Yasası sayesinde Almanya'nın yedi farklı para bölgesi ve her bir eyaletin sahip olduğu merkez bankası merkeziyetçi bir yapıya geçiş yapmıştır. İktisadi kontrol tek bir elden, imparatorluğun merkezinden sağlanacaktır (Kolb, 2021, s. 108-109).

Serbest ticaretin terk edilmesi ve korumacı bir ekonomik modele geçmek imparatorluk ekonomisine fayda sağlamıştır. Junkerlerin korunmasının faydası toplumun geneline yansımıştır. Ancak sanayi ve çiftçi kesiminin güçlenen sermaye sınıfı içinde olması toplum üzerinde hakimiyet ve tahakkümü kuvvetlendirmiştir. Artık bir tarım ve sanayi aristokrasisinden bahsetmek mümkündür. Bu aristokratik birlikteliğe "çelik ve çavdar"ın ittifakı denmiştir (Lee, 2014, s. 132).

Bismarck Alman ulusunun görevinin üretim ve ticaret sayesinde toplumu müreffeh bir yapıya ulaştıracağına inanmaktadır. Bismarck'ın ekonomik başarısı sanayide büyük adımlar atılmalı öngörüsüyle örtüşmektedir. 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde Almanya dünyanın en büyük dördüncü imalat ülkesi olmuştur. Ekonomik refah, sanayileşme Almanya'nın büyük stratejisi için sadece bir araçtır. Bismarck güçlü bir ekonomi ile Avrupa kıtasının büyük gücü olmayı istemektedir (Hutto, 2014, s. 11).

2.3.1.2. Anti-Sosyalist Yasa

Amerikalı gazeteci ve sosyal reform aktivisti John Swinton 1880 yılında Fransa ve İngiltere'de bir aydan fazla kalarak çeşitli temaslarda bulunmuştur. Swinton'un yapmış olduğu röportajlardan en dikkat çekici olanı 6 Eylül 1880 tarihinde New York Sun gazetesinde çıkan Marx ile olan makalesidir. Marx bu söyleşide sosyalizm için "mücadele"den vazgeçilmeden sürdürülmesini ifade etmiştir (The Sun, 1880). Daha sonra Marx birlikte yapmış oldukları söyleşi için Swinton'a teşekkür mektubu iletmiştir. Aynı mektupta Demir Şansölye Bismarck'ın Alman Sosyalistlerinin etkisini kırmak için çıkarmış olduğu Anti-Sosyalist yasa nedeniyle dostlarının yaşamış olduğu zorluklardan bahsetmiştir. Sosyalistlere yönelik baskı ve saldırıların ülkenin tüm eyaletlerinde hissedilmeye başladığına değinmiştir. Ancak her şeye rağmen gazete mülakatında da

bahsettiği gibi "Sosyalist mücadele için katlanılması gereken çile, maddi ve manevi her tür fedakârlık" her ne ise yapılması gerektiğini de iletmiştir. Sosyalistlerin medyada görünürlüğünün artması için de Swinton'dan desteğinin esirgememesi üzerine ricacı olmuştur.

1871 sonrası büyük bir ekonomik gelişme yaşanmıştır. Yaşam standartları sermaye grubu için yükselmiş, toplumun bir kısmını da görece olumlu olarak etkilemiştir. Ancak bu büyümenin değerleri kapitalist bir şekilde olduğu için yeni zenginler ile o zenginliğin üretilmesi için emek sarf eden işçi sınıfı arasında bir tartışma çıkmıştır. Bu tartışmanın temelinde fabrikada çalışan işçinin yasal hak ve özgürlükleri özlük hakları yeterince sağlanmadığı gibi sarf ettikleri emek karşılığında aldıkları ücretle de uyuşmadığı üzerinedir. Bu durumdan rahatsız olan işçiler organize olarak taleplerini hükümet kanadına dile getirmek istemişlerdir (Hobsbawm, 2019, s. 200-220).

Kuzey Almanya Federasyonu'nda 1863 yılında Ferdinand Lassalle Genel Alman İşçi Birliği (ADAV) ve 1869 yılında Wilhelm Liebknecht ve yakın arkadaşı August Babel ile Sosyal Demokrat İşçi Partisi (SDAP)'ı kurmuşlardır. Bu partiler 1871 yılında gerçekleştirilen seçimlerde sadece iki sandalye ile mecliste temsil edilmişlerdir. Siyasi bir ağırlıkları olmamasına rağmen Bismarck parti liderleri ile bazen görüşmeler gerçekleştirmiştir. Genelde liberalleri bir şeye ikna etmek istediğinde korkutmak için bu görüşmeleri yapmıştır (Steinberg, 2015, s. 336-338).

Sosyalist ayrılıkçı hareket grupları Almanya'nın bazı bölgelerinde 1870-1871 Fransız Komünü'nden etkilenerek ayaklanmak istemiş olsalar da halk tarafından birleşik bir Almanya'nın varlığına tehdit olarak görülmüşlerdir. Toplum nazarında destek bulamamışlardır.

1870 sonrasında nüfusun sanayileşmiş bölgelere göçü ve fabrikalarda çalışmaya başlamasıyla ciddi bir işçi sınıfı oluşmuştur. İşçilerin çalışma standartlarının yükseltilmemiş olması bu kesimde rahatsızlığa neden olmuştur. Kötüleşen çalışma şartları, düşük ücretle ortaya çıkan fakirlik ve sefalet üzerine bir de sosyal güvenliğin eksikliği eklenince hayat Almanlar için dayanılmaz bir hal almıştır. Durum böyle olunca 1875 yılında SDAP ve ADAV siyasi partileri ittifak ederek birleşmişlerdir. Birleşen bu parti daha sonra SPD ismini alacak olan Alman Sosyal Demokrat Partisi olmuştur (Blackbourn, 2003, s. 312-320).

1873 yılında Bismarck işçi sınıfının zor kullanılarak bastırılamayacağını fark etmiştir. Ancak buna da bir çözüm bulamamıştır. Bismarck'ın arayıp da bulamadığı fırsat 1878 yılında ayağına gelmiştir.

Kayzer Wilhelm Berlin'de halkı selamlarken Sosyal Demokrat Derneği eski üyesi Emile Max isminde bir suikastçı Kayzer'e doğru iki el ateş etmiştir. Kayzer saldırıdan yara almadan kurtulmuştur. Saldırganın SPD ile olan eski ilişkisinden dolayı Bismarck anti-sosyalist yasaları meclisten geçireceğini düşünmüştür. Ancak ulusal liberaller saldırının bireysel bir girişim olduğunu ve bu suikastın temel özgürlüklere yapılan bir baskı ve saldırının gerekçesi olamayacağını ifade ederek yasayı reddetmişlerdir. Yasa ilk sunulduğunda reddedilmiş olsa da Kayzer ikinci bir suikasta uğramış ve bu sefer ağır yaralanmıştır. Bismarck bu olayın üzerine nasıl bir *realpolitikçi* olduğunu göstererek Wilhelm'in durumunu sormadan meclisi feshetmeyi düşünmüştür. Liberalleri ikinci suikastın suç ortağı olarak ithaf edip meclisi yeniden seçime götürmüştür. SPD ve ulusal liberaller bu seçimde toplamda 29 temsilci kaybetmişlerdir. Bunun üzerine toplum desteğini daha fazla kaybetmek istemeyen liberaller 1878 yılında Bismarck'ın anti-sosyalist yasa tasarısına "evet" oyu kullanmışlardır (Steinberg, 2015, s. 405-410).

Anti-sosyalist yasa tasarısı 1890'da kaldırılıncaya kadar SPD kapatılmış bütün sosyalist örgütler siyasetten menedilmiştir. Sendikalar kapatılmış, miting ve toplantılar yasaklanmıştır. 1500'den fazla sosyalist tutuklanırken birçoğu da Avrupa'nın farklı ülkelerine kaçmak durumunda kalmıştır. Ancak kapatılan SPD üyelerinin bağımsız siyaset yapmasını engelleyen bir önlem alınmamıştır. Siyasetlerine bireysel devam eden August Babel ve Wilhelm Liebknecht kamuoyu oluşturmaya devam etmişlerdir. Başarılı da olmuşlardır (Sperber, 2005).

Bismarck sosyalistlerin taleplerinin karşısında duramayacağını anlamış ve "devlet sosyalizmi" söylemiyle işçi sınıfının gerginliğini alarak onları muhalif cepheden ayırmaya çalışmıştır.

Bismarck 1883 yılında toplumsal çöküşü engelleyecek reform önlemlerini uygulamaya koymuştur. En dikkat çeken reform ise işçi sigortasına getirilen yeniliktir. İşveren tarafından ödemesi yapılan sağlık ve iş güvenliği koşullarının iyileştirilmesini öngören yasa yürürlüğe girmiştir. Bununla birlikte emeklilik maaşı uygulaması hayata geçmiştir (Blackbourn, 2003, s. 354-360).

Sosyal reformlarda yapılan ilerici adımlar da yine bu dönemde yapılan önemli çalışmalardan biridir. Pazar günleri çalışmanın kaldırılması, kaza sigortalarının

yaygınlaştırılması ve sosyal konut programlarının kapsamının genişletilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar tam anlamıyla fayda sağlamamış olsa da Almanya'nın sosyal devlet olması yolunda etkili olmuştur (Kitschelt, 1993, s. 322).

2.3.2. Dış Politika

1815 sonrasında Avrupa'da kurulmuş olan güç dengesinin belirleyici etkeni devletlerin güçleridir. 1815'ten sonra da güç toprak büyüklüğü ile doğru orantılı olarak düşünülmektedir. 1871 sonrasında Almanya'nın milli birliğini sağlayarak Avrupa'da yeni bir aktör olarak doğmasıyla güç dengesi değişmiş beraber gücün de tanımı değişmiştir. Güç dengesi artık uluslararası sistem içinde birbirine ittifaklar ile bağlı devletlerin siyasi, askeri ve ekonomik dengenin sağlanması olmuştur (Oran, 2015, s. 246).

Otto von Bismarck, birleşme için Danimarka, Avusturya ve Fransa ile mücadele etmiş. Her bir savaş öncesi farklı stratejiler ve ittifaklar inşa etmiştir. Sonunda Almanların uzun zamandır hayalini kurduğu imparatorluğun kurulmasında büyük bir rol üstlenmiştir.

1871 yılında Fransa'ya ağır bir yenilgi aldırmıştır. Ancak her şeye rağmen Fransa'nın onurunun kırılmasını istememektedir. Çünkü onuru kırılmış bir Fransa intikam için daha hırslı davranacaktır. Bu da Avrupa kıtasında kurulmuş yeni dengeyi tehdit edecektir. Bismarck, Fransa ile bir gün yeniden savaşılması gerektiğinin farkındadır. Ancak dış politikasını barışın devamlılığını üzerine kurmuştur. Önleyici bir savaş daha istemediğini defaatle dile getirmiştir.

2.3.2.1. Birinci Üç İmparator Ligi

Bismarck'a göre 1871 sonrası Avrupa'da dengeyi tehdit eden ve kriz çıkarması muhtemel iki unsur mevcuttur. İlki, intikam duyguları ile yaşayan Fransa'dır. Bir diğeri ise Güney Doğu Avrupa'da Rusya-Avusturya çekişmesidir.

Bismarck, Fransa'nın tek başına Almanya ile mücadele edemeyeceğinin farkındadır. Fransa, ancak bir başka ülke ile ittifak halinde Almanya'yla savaşmaya cesaret edebilecektir. Bu durumun farkında olan Bismarck, kıta içinde Fransa'yı yalnızlaştırma çabası içine girmiştir. Bismarck'a göre Fransa'nın bir Cumhuriyet olması kendisi için koz

olarak kullanabileceği bir husustur. Çünkü Rusya ve Avusturya birer Monarşidir. Bu Monarşiler imparatorluklarına Cumhuriyet fikrinin siyaseten sorun çıkaracağını düşünerek Fransa ile ittifak kurmayacaklardır (Kolb, 2021, s. 104-105).

Bismarck bundan sonraki süreçte Fransa'nın yalnız bırakılması üzerine bir dış politika anlayışı güdecektir. Bu doğrultuda diğer kıta ülkeleri ile ittifaklar yapacaktır. Bu döneme de İttifaklar Dönemi denecektir. Burada Bismarck'ın karşısına çıkan soru ise hangi ülkelerle kuracağı bir ittifak Alman İmparatorluğunun çıkarlarını koruyacaktır?

Bismarck, İngiltere'yi ittifaka dahil etmeyi pek düşünmemiştir. Çünkü İngiltere'nin Almanya için fark yaratacak kadar gelişmiş değildir. Bununla birlikte İngiltere'nin o dönemde iç siyasetinde yaşanan krizler gündemini hayli meşgul etmektedir (Oran, 2015, s. 339).

Bismarck'ın ittifak teklif edebileceği bir diğer Kıta Ülkesi ise kısa süre önce Milli Birliğini gerçekleştirmiş İtalya'dır. Ancak bu dönemde İtalya'nın Fransa ile ilişkileri üst düzeyde iyi seyretmektedir. Hal böyle olunca Fransa'ya karşı Almanya ile birleşmek İtalya için karlı bir davranış olmayacaktır. Bundan da önemlisi İtalya, Almanya için Fransa'ya karşı ittifak yapılabilecek büyüklükte bir müttefik değildir (Armaoğlu, 2016, s. 339).

Bismarck için ittifak kurulabilecek en makul devlet Rusya'dır. Ancak Rusya ile münasebetleri de 1871 öncesi gibi değildir. Alma devletlerinin birleşerek büyük bir Alman İmparatorluğu kurmalarını Rusya, memnuniyetsizlikle karşılaşmıştır. Bununla birlikte Rus Başbakan Gorçakof, dış politikada Bismarck'ı güvenilmez bulduğu için Alman-Rus münasebetlerinin dostluk havasında olmasını istememektedir. Gorçakof daha çok Fransa ile yakın ilişkilerin kurularak büyüyen Almanya'nın dengelenmesini savunmuştur. Bismarck kendi anılarında da Gorçakof'un gerek Alman-Rus münasebetlerinin gelişmesinde gerek de olası bir savaşta karşılarına çıkabileceğini belirtmiştir (Bismarck, 2022, s. 229-230).

Avrupa'da şartlar bu şekildeyken Bismarck hem doğal düşmanı hem de doğal müttefiki olan Avusturya'yı iş birliğine davet etmeyi düşünmektedir. Bismarck bu günleri düşünerek 1866 Sadowa Savaşı'nda Avusturya'yı mağlup ederken gurularını kırmamıştır. I. Wilhelm, Viyana'ya kadar girip Avusturya'dan toprak dahi almak istemişse de Bismarck Avusturya'nın ileride ittifak kurulacak bir Devlet olarak kalmasını arzulamıştır. 1871 yılından sonra Almanya ile Avusturya ilişkileri olumlu manada ilerleme göstermiştir. I. Wilhelm ve Avusturya İmparatoru Francois-Joseph yakın ilişkiler

kurmuşlardır. Bu dönemde karşılıklı ziyaretler gerçekleştirirmiştir. Bununla birlikte Avusturya Başbakanlık koltuğunda oturan Şansölye Deberst, 1866'nın intikamının alınması gerektiğini savunmaktadır. Ancak bu makamında fazla kalıcı olmamıştır. Yerini Bismarck'ın da ilişkilerinin iyi olduğu Jules Andrassy getirilmiştir (Armaoğlu, 2016, s. 341).

Almanya ve Avusturya'nın bu denli yakınlaşması Rus Çarı II. Alexander'in dikkatini çekmiştir. Bu iki devletin yakınlaşmasının Rusya için somut bir zararı söz konusu değildir. Fakat Çar, bu ilişkinin içinde olup kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirmeyi istemiştir. Bu doğrultuda da he iki devletle görüşmelere başlamıştır.

1872 yılında üç devletin Başbakan ve Dışişleri Bakanları Bismarck, Andrassy ve Gorçakof görüşürken yine üç devletin İmparatorları da Berlin'de bir araya gelmişlerdir. İmparator I. Wilhelm, Francois-Joseph ve Rus Çarı II. Alexander "Üçlü İttifak" veya "Üç İmparator Ligi"nin ilk safhasını başlatmışlardır (Armaoğlu, 2016, s. 340-341).
Üçlü İttifak kapsamında yapılan görüşmeler, sözlü beyanlarla gerçekleştirilmiş olup yazılı bir doküman üzerinde kayıt altına alınmamıştır. Bu görüşmelerde genel olarak:

1. Devletler, Avrupa Siyasi Haritasının mevcut durumunu kabul etmişlerdir.
2. Avrupa Barışını tehlikeye atacak herhangi bir durumda birlikte hareket edilecektir.
3. Güney Doğu Avrupa ve Osmanlı topraklarında oluşabilecek sorunlarda çözüm yolu birlikte aranacaktır.
4. Liberal devrimci hareketlere karşı mevcut statüko savunulacaktır.
5. Bu üç devletin birbiriyle sözlü olarak yaptığı ahitleşme harici başka bir devletle antlaşma yapılmayacaktır (Armaoğlu, 2016, s. 341-342; Oran, 2015, s. 251).

Almanya, Rusya ve Avusturya'nın birlikte hareket edecek olması Paris Sarayı'nda panikle karşılanmıştır. Lakin Bismarck, Rusya'ya güvenmeyerek Fransa ile ileriki bir zamanda Fransa ile yakınlaşacağını tahmin etmektedir. Aynı zamanda Asya'da İngiltere ile mücadele eden Rusya, Avrupa kıtasında da İngiltere ile savaşa tutuşursa Almanya'nın da Rusya ile savaşa gireceği ihtimali doğmaktadır. Bu durum Bismarck için avantajlı değildir.

1875-1878 yılları arasında yaşanan Balkan krizi ile Üçlü İttifak çatırdamaya başlamıştır. Avrupa siyasetinde de farklı nedenlerden dolayı yeni krizler doğmuştur.

Avrupa'da mevcut dengeyi tehdit eden ilk unsur Fransa'nın yeniden ayağa kalkıyor olmasıdır. Fransa 1871 savaşında yaşadığı mağlubiyet sonrası beş bin Frank savaş tazminatı ile cezalandırılmıştır. Bismarck, bu tazminatın kısa bir sürede ödenemeyeceğini düşünerek Fransa'ya karşı baskının şiddetini arttırmıştır. Fakat Fransa iki yıl gibi kısa bir süre içerisinde Almanya'ya olan borcunu ödemiştir. Bismarck, Fransa'nın savaş borcunu ödeyemeyeceğini ve bu yüzden, Fransa'nın iç siyasette istikrarsızlıkla karşı karşıya kalacağını düşünmüştür. Dolayısıyla, iç sorunlarla uğraşmaktan dolayı bu tür bir dış politika hamlesine enerji ve kaynak ayıramayacağından ötürü Fransa'nın Almanya ile yeniden bir mücadeleye girişme olasılığının olmadığını öngörmüştür. Fakat bu durum Bismarck'ın beklediği gibi olmamıştır (Ülman, 2002, s. 50-53).

III. Napolyon'un devrilmesi ve yeni anayasa ile III. Cumhuriyet'in ilan edilmesi Fransız iç istikrarsızlığını sona erdirmiştir. İç politikada sorunlarını çözen Fransa ordusuna yeni bir tabur ekleyerek toplam tabur sayısını dörde çıkarmıştır. Bismarck bunun bir savaş hazırlığı olduğunu anlamıştır (Armaoğlu, 2016, s. 345-346).

Berlin Antlaşması esnasında Bismarck'ın sürekli Avusturya'dan taraf takınması Rus Çarını fazlasıyla öfkelendirmiştir. Bunun üzerine Çar, Polonya'ya askeri birlik sevk etmiştir. Berlin Antlaşması'ndan sonra Üç İmparator Lig'i dağılmıştır (Wawro, The Franco-Prussian War: The German Conquest of France in 1870-1871, 2003, s. 402-415).

2.3.3. İkinci Üç İmparator Ligi (1881)

1880'li yılların başında Almanya, Avusturya ile ilişkilerini Rusya'nın önüne koymuş olsa da Rusya'dan vazgeçmesi mümkün değildir. Çünkü Bismarck, daima Fransa'nın bir intikam savaşı başlatacağı kaygısıyla yaşmaktadır. Hal böyle olunca Bismarck, Rusya ile münasebetleri tekrardan 1878 Berlin Antlaşması öncesi seviyeye getirmeyi planlamıştır. Bismarck, Rusya ile ilişkilerini geliştirmeyi düşünürken onu tedirgin eden bir husus vardır. O da Avusturya'nın durumudur. Bismarck 1879 yılında Avusturya ile yapmış olduğu antlaşmanın bir savunma antlaşması olduğunu saldırı olmadığını ve olası bir Avusturya saldırısında Rusya'nın karşısında yer almayacağını belirtmiştir. Rusya balkanlarda çıkacak Rusya-Avusturya çatışmasından çekindiği kadar Rusya-İngiltere çatışmasından da çekilmekte ve bir noktada konumlanmaya çalışmaktadır. Rusya ve İngiltere Asya kıtası üzerinden çatıştığı gibi özellikle

Osmanlı'nın toprak paylaşımı üzerinden de çatışmaktadır. 1878 Berlin Antlaşması sonrasında İngiltere Osmanlı üzerindeki desteğini çekmiş ve Osmanlıyı Rusya'ya karşı açık bir hedef haline getirmiştir. İngiltere Rusya'ya karşı Osmanlı içindeki azınlıkları desteklemiş onların milli bir devlet kurmasını arzulamıştır. Ermeni sorununu da bundan dolayı destek vermiştir. İngiltere bunları Rusya'ya karşı birer hamle olarak yapmıştır. Rusya'yı tedirgin eden en önemli durumsa 1878 Berlin Antlaşması'nda boğazlara yeni bir yorumun tanımlanması olmuştur. Bu yeni yoruma göre İngiltere, Osmanlı Devleti ile anlaşarak boğazlardan savaş gemisi geçirebilecektir. Bismarck böyle bir durumda Rusya'nın yalnız başına kaldığını düşünerek 1872'de kurulan İmparator Ligi'nin ikincisini yeniden hayata geçirilmesini teklif etmiştir.

İkincisi kurulan ittifakta ilkinden farklı olarak yazılı ve özenle hazırlanmış bir metin söz konusudur. 1881 Berlin'de imzalanan Antlaşmada görüşmeler gizli bir şekilde sürdürülmüştür. Yazılı maddelerden görüşülen maddeler içinde ilk olarak dördüncü bir devletin antlaşmaya taraf herhangi bir devlete saldırması durumunda tarafsız kalınarak tarafların sakinleşmesi sağlanacaktır. İkinci olarak Osmanlı, Rusya ve Avusturya'nın Balkanlardaki geriliminin de düşürülmesi için Avusturya'nın 1878 Berlin antlaşmasında kazandığı haklara saygı duyulacaktır. Bir diğer madde, boğazları kapsamaktadır. Boğazların kapalı tutulması ve hiçbir devletin savaş gemisinin geçmemesi taahhüt edilmiştir. Dördüncü olarak Bismarck buradan yaptığı ittifakla Osmanlı Devleti'nin mevcut varlığını Rusya ve Avusturya'ya kendi çıkarları doğrultusunda paylaştırmada hiçbir sorun görmemiştir. Nasıl Birinci İmparatorluk Ligi Balkan kriziyle son bulmuşsa aynı şekilde ikincisi de balkanlarda çıkan bir krizle sonlanmıştır.

2.3.4. Üçlü İttifak (1882)

Mayıs 1882 yılında Almanya, Avusturya ve İtalya arasında imzalanan bir ittifak antlaşmasıdır. Almanya'nın bu ittifaka girmekteki amacı Fransa'yı İtalya ile dengelemektir. İtalya'nın amacı Almanya ve Avusturya'nın desteğiyle Fransa'nın tahakkümü altında kalmamaktır. Avusturya'nın çıkarıysa Rusya ve Fransa karşısında İtalya'nın tarafsızlığını ve Almanya'nın desteğiyle güç toplamaktır.

Bu antlaşma maddelerine göre:

1- Antlaşmaya imza atan devletler dördüncü bir devletle birbirlerine yönelik ittifak antlaşmalarına katılmayacaklardır.
2- Fransa, Almanya ve İtalya'ya bu devletlerin kışkırtması söz konusu olmadan saldırırsa bu iki devlet birbirine yardım edecektir.
3- Üçlü ittifaka taraf olan devletlerden birisi Rusya Fransa veya üçüncü bir büyük devletin saldırısına uğrarsa diğer iki devlette savunmaya yardım edeceklerdir (Taylor, 1954, s. 300-320).

Bununla birlikte, üçlü ittifak antlaşması beş yıllık olup her beş yılda bir yenilenecektir. Şunu da eklemekte fayda vardır ki üçlü ittifak antlaşması Bismarck'ın bireysel girişiminden ziyade Fransa'ya karşı takındığı dış politika tutumunun bir neticesidir. İtalya'nın bu ittifaka girmesindeki en büyük neden 1881 yılında Fransa'nın Tunus işgaline olan öfkesidir. İtalya milli birliğini kurduktan sonra Tunus üzerinden sömürgecilik yarışına girerek Avrupa devletleri ile rekabet etmek istemektedir. Ancak Fransa'nın Tunus'u işgali İtalya'nın elini bağlamış ve yalnızlaştırmıştır. İtalya'da büyük iki devletle ittifak yaparak Avrupa devletler sistemi içerisinde konumunu yükseltmek istemiştir. Bir başka amacıysa büyük devletlerle birlikte sömürge arayışında yer alabilmektir. Ancak İtalya bu amacına ittifak içerisinde ulaşamamış ve beş yıl sonra taraflardan sömürgecilik için imtiyaz istemiştir. İtalya'nın bu tutumu Bismarck'ı ciddi manada rahatsız etmiştir. Bismarck her ne kadar İtalya'nın bu tutumundan rahatsız olmuş olsa da bu esnada Fransa'nın saldırgan ve intikamcı tavırları aynı zamanda Rusya ve Almanya arasında balkanlarda yeni bir krizin filizlenmesi üçlü ittifakı dağıtma riskini aldırmamıştır. Bundan dolayı da Avusturya Adriyatik kıyılarında, Almanya ise kuzey Afrika'da İtalya'ya bazı haklar tanımıştır.

Üçlü ittifak 1887, 1891, 1896 ve 1902 yıllarında tekrardan yenilenmiştir. Almanya ve Avusturya bu yenilenmelerin hepsinde İtalya'ya yeni haklar tanısa da İtalya'yı memnun edememişlerdir. Almanya ve Avusturya'nın tüm iyi niyetine rağmen İtalya önce İngiltere sonra da Fransa'nın tarafında yer almıştır.

2.4. Wilhelm Dönemi

II. Wilhelm 1859 yılında dünyaya gelmiştir. Doğumu esnasında yaşanan komplikasyonlardan dolayı sol kolu diğerine göre daha kısaydı. Çocukluk yıllarından

itibaren bu engelini bir kompleks hâline getirmiş ve bu durumu bastırmak için farklı davranışlar sergilemiştir. Sürekli üniforma giyer, kolunun kısa olduğunu hissettirmemek adına da eli sürekli sol tarafından asla eksik etmediği kılıcının kabzasındadır. Hissetmiş olduğu eziklik duygusu hayatının her döneminde yakasını bırakmayıp imparatorluğu esnasında da devam etmiş, sosyal ve siyasî ilişkilerine de yansımıştır. Hiç kimseye güvenmeyen Wilhelm, Bismarck'ın kurmuş olduğu barış dengesini emperyal hedeflerle değiştirmekte kararlıydı (Özal, 2018). 1888 yılında Kayzer unvanını almış olan II. Wilhelm, "*Weltpolitik*" yani dünya üzerinde Alman egemenliğini kurma ve sömürgeciliğini yayma politikasını gütmüştür (Orhan, 2018). II. Wilhelm'in bu politikasını daha çok ekonomik bağlamda değerlendirenlerin sayısı bir hayli fazladır. Sanayileşme fikriyle birlikte Almanya'nın İngiltere'yi geride bırakma ve donanmasını güçlendirme planı da bu *Weltpolitik*'in bir yansımasıdır (Mommsen, 1973).

II. Wilhelm babasından ve büyükbabasından çok farklıydı. Bundan dolayı da iç ve dış politikada genç imparator ile Bismarck arasında bazı fikir ayrılıkları yaşanmaktaydı. Örnek olarak Bismarck iç politikada daha muhafazakâr, parlamenter rejimlere karşı mesafeli ve sosyalistlere karşıydı. II. Wilhelm'de parlamenter sistemlere karşı olsa da iç politika da daha liberal bir tavır sergiliyor; Bismarck'ın sosyalistlere karşı politikalarını sert buluyordu (Armaoğlu, 2016, s. 281-284).

Dış politikada yine Şansölye ile farklı düşünen imparator, Avusturya'yı kendisinden uzaklaştırmaya sıcak bakmıyor, Rusya ile aynı mesafede tutuyordu. Balkanları da bu iki devlete ortak pay ederek ikisiyle de sorun yaşamaktan kaçınıyordu. Bununla birlikte İngiltere'yle, Rusya'dan daha yakın ilişkiler kurarak denge oluşturmak istiyor fakat İngiltere buna sıcak bakmıyordu. Bismarck da İngiltere ile daha iyi ilişkiler içinde olmayı destekliyor ama Fransa ile ilişkileri ittifak kuracak kadar gergin olmadığı için ısrarcı olmuyordu (Andrews, 1965). İç ve dış politikada yaşanan fikir ayrılıkları Bismarck'ın istifasını kaçınılmaz kılıyor.

Bismarck 1871 sonrasında Alman dış politikasını Avrupa kıtası ile sınırlı bir dış politika olarak belirlemiştir. Dış politika stratejisi maksimum kontrol ve komşularla çatışmama üzerine kurulmuştur. Alman dış politikasını komşularıyla dengeli bir şekilde kıtsa içinde tutan Bismarck Avrupa kıtasının dışında Almanya için bir macera aramamıştır. Bismarck'ın keskin bir şekilde Avrupa içerisinde kalmak istediği dış politikası bazı sorunları beraberinde getirmiştir. Kıtanın diğer büyük güçleri Fransa ve İngiltere sömürgecilik yarışıyla ciddi manada güçlenirken Bismarck'ın ittifaklarla

kurmaya çalıştığı kollektif barış sistemi uzun ömürlü olamayacaktır çünkü Avrupa'da güce dayalı bir hegemonyanın varlığı söz konusudur. Özellikle 1878 Berlin Antlaşmasından sonra Bismarck diğer Avrupa ülkelerinin başta Afrika olmak üzere sömürge çalışmalarına karşı çıkmamıştır ancak kendisi de sömürgecilik üzerine herhangi bir faaliyette bulunmamıştır. Burada Bismarck için olumlu olan bir durum bu hususta sömürgecilik için kıta dışına çıkan İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Afrika ve Asya'da çarpışması olmuştur. Olumsuz sonucu ise emperyalizmin bir uzantısı olan deniz gücünün gelişmesini engellemiş, hammadde ve uluslararası pazardan mahrum kalmasına sebep olmuştur (Rich, 1991, s. 243-250). Bismarck kendi dönemi boyunca Almanya'nın güvenliğini kıtada sağlamayı düşünmüş ve deniz donanmasının gerekliliğini fazla sorgulamamıştır.

Kıtada İngiliz ve Rus hegemonyası arttıkça Bismarck'ın ittifak sistemi 1880'lerin sonuna doğru bir çıkmaza girmiştir. Bununla birlikte yine aynı yılda I. Wilhelm'in 90 yaşında ölmesiyle Avrupa'daki dengeleri daha karışık hale getirmiştir. Yerine geçen oğlu III. Friedrich kanser hastası olmasından dolayı sadece 90 gün tahtta kalabilmiştir bu da Almanya'nın iç ve dış siyasetinde bir değişiklik yapması için yeterli olmamıştır. Onun da yerine II. Wilhelm imparator olarak geçmiştir. Wilhelm hedefleri, hayalleri olan çağdaş ve bir o kadar da militarist yayılmacı düşüncelere sahip 29 yaşında genç bir hükümdar olarak tahta oturmuştur (Sander, 2015, s. 258). Wilhelm, Almanları heybetli yıllarına döndürecek imparatorun kendisi olduğuna herkesi inandırmak istediği gibi Almanların kendisine şüphesiz bir güven duyarak arkasında duracağına ve büyük Alman ulusu ideallerinde halkın kendisinin yanında olacağına inanmıştır. Fakat bu düşüncelerin Bismarck'ın iç ve dış politikasındaki hedefleriyle bağdaşmadığının farkında değildir.

2.4.1. Dış Politika

Wilhelm Bismarck'ın kurmuş olduğu Almanya'nın gerekliliklerini iyi anlamış ve yeni Almanya'nın yeni, ilerici, bilincini kazanmış kuşağındandır. Almanya'nın gücü ve konumunun farkında olan II. Wilhelm, Bismarck'ın sadece Avrupa kıtasına sıkışmış iç ve dış politikasını kabul etmemektedir. Çatışmadan uzak ve tamamen barışçıl bir dış politikayı Almanya'nı geleceği için uygun görmemektedir. Yeni imparator, dedesi I. Wilhelm'den farklı olarak iç ve dış politikada karar alıcılı olarak yetkiyi tek başına

Bismarck'a bırakmamıştır. II. Wilhelm'in dış politika anlayışı çatışma ve yayılma üzerine kuruludur. Avrupa'da çatışmayı göze aldığı gibi, sömürgecilik merkezli bir dış politikayla da dünyanın farklı bölgelerinde mücadele edilmesi gerektiği kanaatindedir. II. Wilhelm Avusturya ile ittifak kurularak Rusya'nın yanlarına çekilebileceğini düşünmektedir (Gülboy, 2019, s. 75-80).

Tarafsız kalan bir İngiltere'nin kıta için Alman dış politikasına tehlike arz etmediğini ancak Rusya ile yakınlaşması söz konusu olursa, Rusya'ya karşı yapılacak önleyici bir savaşla Rusya'nın etkisiz hale getirilebileceğini düşünmektedir. Bismarck ise II. Wilhelm'den farklı olarak Avusturya ve Rusya'nın dış politikada eşit derecede ağırlık sahibi olması gerektiğini savunmuştur. II. Wilhelm'i önleyici bir savaş fikrine iten Almanya'nın askeri elitleridir. Genel kurmay başkanı Alfred von Waldersee (1832-1904) genç imparatoru fikirleriyle ciddi manada etkilemektedir, bununla birlikte Waldersee ekonomik ve askeri yönden gelişen Rusya'nın ancak önleyici bir savaşla durdurulması kanaatindedir. Sadece zaferle sonuçlanan bir savaşla değil Rusya'nın tamamen yok edilmesi gerekmektedir. Ancak Almanya'nın bu şekilde güvende olabileceğini düşünmektedir. Bismarck her ne kadar imparator ve genel kurmay başkanına karşı çıksa da her ikisi de Bismarck'ı dinlememişlerdir. Bismarck İngiltere ile olabildiğince az sürtüşerek ve temas ederek dış politikasını sürdürmüştür. Özellikle sömürgecilik sahalarında karşı karşıya gelmek istememiştir. II. Wilhelm ise aynı Bismarck'ın Rusya'ya karşı takındığı tavırla İngiltere ile yakın münasebetler kurma eğilimindedir ve bunu da Rusya'ya alternatif bir dış politika olarak düşünmektedir. Ancak İngiltere Almanya ile ittifak yapacak kadar hevesli değildi çünkü Fransa ile olan ilişkilerinde bir gerginlik bulunmamaktadır. Wilhelm dış politikasını "weltpolitik" ismini verdiği Dünya İmparatorluğu fikri üstüne kurmuştur. II. Wilhelm yeni imparator olduğu dönemde Almanya ekonomik olarak bir atılım göstermiştir. Alma sanayi ve endüstrisinin hızla gelişmesi yeni hammadde arayışını doğurmuştur. Üretici çevreleri imparatorluk üstünde bir baskı kurarak hammadde erişimine devletin desteğiyle ulaşmak istemişlerdir. II. Wilhelm'de kendi fikrine göre çağın gerekliliklerine ayak uydurarak özellikle Osmanlı bakiyesi topraklarda nüfuzunu arttırma yönünde bir dış politika geliştirmiştir. Bu doğrultuda 1888 yılında Alman Bankası, Osmanlı devletinden daha sonra Berlin-Bağdat hattı olacak olan Haydarpaşa-İzmit demiryollarının işletme haklarını üstlenmiştir. Bununla sınırlı kalmayıp II. Wilhelm 1889 yılında Osmanlıya bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Osmanlı kadim düşmanı Rusya'ya karşı bir ittifak arayışı içerisindedir

lakin Almanya Bismarck'ın kurmuş olduğu dış politika anlayışına ters bir yönde hareket etmektedir. II. Wilhelm bir yandan İngiltere ile ilişkilerini geliştirmek isterken, bir yandan da sömürgecilik yarışına sömürge merkezli dış politikasıyla kendi işlerini zora sokmaktadır. Bununla birlikte de Rusya'ya karşı izlediği dış politikada şansölye Bismarck'ı kaygılandırmaktadır. Bu ve benzeri sebeplerden dolayı Bismarck ile II. Wilhelm ciddi fikir ayrılıkları içerisinde çatışmalar yaşamışlardır (Gülboy, 2019, s. 82-85).

Dış politikada yine Şansölye ile farklı düşünen imparator, Avusturya'yı kendisinden uzaklaştırmaya sıcak bakmıyor, Rusya ile aynı mesafede tutuyordu. Balkanları da bu iki devlete ortak pay ederek ikisiyle de sorun yaşamaktan kaçınıyordu. Bununla birlikte İngiltere'yle, Rusya'dan daha yakın ilişkiler kurarak denge oluşturmak istiyor fakat İngiltere buna sıcak bakmıyordu. Bismarck da İngiltere ile daha iyi ilişkiler içinde olmayı destekliyor ama Fransa ile ilişkileri ittifak kuracak kadar gergin olmadığı için ısrarcı olmuyordu (Andrews, 1965). İç ve dış politikada yaşanan fikir ayrılıkları Bismarck'ın istifasını kaçınılmaz kılıyor. II. Wilhelm, Bismarck'ın istifasını talep ettikten sonra Bismarck'ın yerine General Caprivi'yi getirmiştir. Caprivi hiçbir zaman Bismarck kadar etkili ve vizyon sahibi bir şansölye olamamıştır.

Bismarck sonrası dönemde Alman-Rus uzlaşmazlığı kaçınılmaz görülmektedir. Rusya'nın dış politikadaki ittifak boşluğunu İngiltere ile ikame etmeye çalışmıştır. İngiltere tam bir ittifak anlaşması içerisine girmese de Almanya ile sömürge sahasında bir anlaşma yapmıştır. Bu anlaşma gereğince Afrika Kıtasında Zanzibar İngiltere'ye bırakılmış karşılığında da Baltık denizinde bulunan Heligolan Adası İngilizlerden Almanlara geçmiştir (Langer, 1960, s. 5-11; Armaoğlu, 2016, s. 419).

II. Wilhelm henüz imparator olmadan önce Almanya'nın sömürgecilik yarışında neden geri kaldığı üzerine kafa yormuştur. Ulaştığı sonuçlardan ilki sömürgecilik yarışına çok geç girmiş olmaları ikincisi güçlü bir donanmaya önem verilmemiş olması ve son olarak da Rusya ile dostane ilişkiler geliştirme fikrine saplanarak Avrupa Kıtasından çıkılamamasını görmüştür. İmparator olduktan sonra hızlı bir şekilde donanmayı öncelemiş, İngiltere ile ittifak arayışına girmiştir (Sander, 2015, s. 259-260).

Almanya'nın Rusya ile münasebetlerinin Bismarck dönemine nazaran iyi olmaması ve II. Wilhelm'in güvenilmez tutumları bir Fransız-Rus yakınlaşmasını beraberinde getirmiştir (Ülman, 2002). Bu yakınlaşma sonrasında Fransa, Balkanlardaki sorunlarda Rusya'yı desteklemeye başlamıştır. 1894 tarihinde yapmış oldukları ikili bir antlaşmayla

İtalya veya Almanya'nın bu her iki devletten birine saldırması durumunda birbirlerine destek çıkacaklardır (Sander, 2015, s. 259-260).

Fransız-Rus yakınlaşması II. Wilhelm'i tedirgin etmiş ve bazı adımlar atmasına sebebiyet vermiştir. Ancak II. Wilhelm bu birliktelikten ciddi bir rahatsızlık duymamıştır. Çünkü Alman ordularının iki cephede de aynı anda mücadele edebileceklerine güvenmektedir. II. Wilhelm'i asıl kaygılandıran husus bu iki devletin yakınlaşmasına üçüncü bir devletin yani İngiltere'nin eklenmesidir. Bu noktada II. Wilhelm'in elini kuvvetlendiren bir durum vardır o da İngiltere'nin Afrika'da Fransa'yla Asya'da Rusya'yla sömürge noktalarında çatışma halinde olmalarıdır. Rusya ve Fransa'nın İngiltere ile ortak bir uzlaşıda buluşamamaları için Fransa'nın Afrika'da Rusya'nın Asya'da sömürgelerinin dahada yoğunlaşmasını istemiştir. Onları desteklerken de iki amaç gütmüştür. Bu amaçlardan ilki Rusları ve Fransızları kıta dışında tek başına bırakarak ayrışmalarını ummaktır ikincisi ise Avrupa kıtası dışında sorunlarla bu devletleri uğraştırarak Rusya'nın balkanlarda Fransa'nın da Almanya toprakları üzerindeki emellerini gerçekleştirmeme niyetindedir (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024).

1890'lı yılların sonuna gelindiğinde üçlü ittifak ülkelerinden birisi olan İtalya'nın ittifaktan çıkma çabaları, ittifak anlayışına ters düşen hareketleri özellikle de Kuzey Afrika'da Fransa ile olan yakınlaşması Almanya, Avusturya ve İtalya arasındaki münasebetlerin soğumasına sebebiyet vermiştir. Alman İmparatorluğunu dış politikada yalnızlığa iten nedenler artarken Almanya'nın bir çıkış yolu araması gerekmektedir.

2.4.2. İç Politika

Bismarck 1872 yılında "Üç İmparator Ligi"nde İmparatorları parlamenter rejimlere, sosyalist düşüncelere ve ihtilalci hareketlere karşı birlikte hareket etme noktasında birleştirmiştir. Bismarck muhafazakâr kimliğiyle 1879'dan itibaren rejim karşıtı tüm hareketleri bastırmaya çalışmıştır. İmparator I. Wilhelm de Bismarck'ın fikir ve fiillerine destek vermiştir. Çünkü o da Bismarck gibi statüko yanlısı muhafazakâr bir siyasetçidir. Lakin II. Wilhelm Bismarck'ın liberal ve sosyalistlere karşı politikalarını benimsememiş ve karşı çıkmıştır çünkü II. Wilhelm liberal düşüncelere sahip bir İmparatordur. II. Wilhelm'in tahta geçmesiyle birlikte iç politikada Bismarck ile siyasi

bir kriz yavaş ancak derinden yaşanmaya başlamıştır. Askeri ve sivil bürokrasi adı konmamış bir şekilde yeni İmparator ile anlaşmış ve Bismarck'ın siyasi bağlamından uzaklaşmışlardır (Lee, 2014). Bismarck iç politikada I. Wilhelm ile anlaşarak yürütmüş olduğu politikalarını II. Wilhelm ile aynı rahatlıkta sürdürememiştir. II. Wilhelm tahta gelmeden önce Bismarcksız bir Almanya düşünülmemektedir ancak II. Wilhelm'in tahta çıktıktan kısa bir süre sonra kendisine itaat edilmesini beklemesi ve Bismarck'ın kayıtsız itaat etmemesiyle Kayzer ile Şansölye'nin siyaseten fikirleri ayrışmaya başlamıştır (Armaoğlu, 2016).

Şansölye ile İmparator arasında iç politikadaki sorunların en büyüğü sosyalist hareketlerin ivme kazanması ve Bismarck'ın sosyalistlere karşı sert tepkisidir. Bismarck anti-sosyalist yasalarını sertleştirerek ülke içerisindeki bütün sosyalist faaliyetlere son vermektedir. II. Wilhelm tahta çıktığı 1889 yılında Bismarck'ın anti-sosyalist yasasının meclisten geçmesine müsaade etmemiştir. Çünkü kötü bir başlangıç yapmak istememiştir. Yasaya vereceği onayın sokak hareketlerini körükleyeceğini düşünmüştür. Hatta askeri bir müdahaleye varacak kadar büyüme ihtimalini göz önünde tutmuştur. Halkı tarafından sevilmek ve sayılmak istenen II. Wilhelm 1890 yılında fabrika işçilerinin özlük haklarını iyileştirmeye yönelik adımlar atmıştır (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024).

İmparatorun sağlamlaştırma ve uzlaştırma politikası ilk döneminde etkili bir söylem olacaktır. Nasıl ki 1871-1890 dönemine Bismarck damga vurduysa II. Wilhelm'de 1890-1914 dönemine etkisini bırakacaktır. Wilhelm karar alma ve sorumlulukta şansölyeye hiç alan bırakmayarak hem şansölye hem de imparatorluk rolü üstlenmek istemiştir ancak bunun mümkün olmadığını tecrübe ederek anlamıştır (Hoyer, Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918), 2024, s. 132). II. Wilhelm iç politikada bir demokratikleşme ve liberalleşme havaları estirmiştir. Ancak ortaya net ve anlaşılır bütüncül bir politika koyamamıştır.

1890'ların sonuna doğru gelindiğinde yükselen ekonomik gelişimin aksine tarımda ciddi bir gerileme olmuştur. Üretici ile çiftçinin de zenginleşmesi gerekirken çiftçi fakirleşmiştir. Yoksulluk yüzünden sınıfsal ayrımın makas açıklığı artmıştır.

II. Wilhelm'in dünya imparatorluğu fikri sadece maddi bir gelişme kaygısı merkezli değildir. 1830 sonrası Alman düşünce tarihine etki eden Hegel, Fichte, Ranke ve Frantz gibi tarihçiler dönemin fikri dünyasını ciddi manada etkilemişlerdir. Almanya'yı diğer devletlerden üstün bir devlet olarak gördükleri gibi Alman ırkını da üstün ırk olarak

görmüşlerdir. Bu fikir dünyasındaki gelişmeler Alman milliyetçiliğinin gelişmesine etki etmiştir.

3. OYUN TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE 1962-1890 YILLARI ARASINDA ALMAN DEVLETLERİNİN AVRUPA GÜÇ DENGESİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

3.1. Oyun Teorisi

Oyun teorisi, karar alıcıların birbirlerinin eylemlerini göz önünde bulundurarak stratejik adımlar attığı durumları analiz eden matematiksel bir teoridir. Bu teori, bireylerin ya da grupların yani oyuncuların belirli amaçlarını gerçekleştirmek için kazançlarını maksimize etmeye çalışırken, diğer oyuncuların davranışlarını nasıl öngöreceklerini incelemektedir. Oyun teorisinin merkezinde, stratejik etkileşimlerin sonuçlarının birbirine bağımlı olduğu, çatışmayı ya da iş birliğini kapsayan oyun modelleri yer almaktadır (Osborne, 2004).

İnsanların birbirleriyle etkileşim halinde olduğu her ortamda bir oyun söz konusudur. Uluslararası politikada birbirine rakip iki lider, trafikte birbirine çarpmamak için hareket etmeye çalışan araçlar, bir açık artırmada satışa sunulan ürünü almak için en makul teklifi vermeye çalışan rakipler aslında oyun oynamaktadırlar. Belediye ya da ülke meclislerinde yapılan münazaralarda vekillerin birbirlerine sunmuş oldukları argümanlarla da aslında oyun oynamaktadırlar (Binmore, Playing for Real a Text on Game Theory, 2007). Oyun Teorisi bu kadar geniş uygulama alanıyla hayatın her noktasına temas etmektedir. Ancak buna rağmen her şeyin çözümü ve alınacak kararların rasyonelliği yüzde yüz doğru bir şekilde bu teori ile açıklanamamaktadır. Aksi takdirde her şeyin tahmin edilebilir olduğu evrende yaşıyor olunur (Binmore, Game Theory a Very Short Introductions, 2007). Oyun teorisi ilk olarak J. Von Neumann ve O. Morgenstern tarafından 1944 yılında "Theory of Games and Economic Behavior" isimli çalışmasıyla yayınlanmıştır. Bu çalışmayla birlikte oyun teorisi birçok alanda uygulanmaya başlamıştır (Öztürk, 1987).

Oyun teorisi genel manada rekabetin olduğu her tür ilişki ve olayda aktörlerin davranışlarını ve kararlarını matematiksel metotlar ile ölçülerek ortaya konulan bir teoridir. Bir başka ifade ile oyun teorisi oyunu oynayan oyuncuların stratejilerini ve bunların getirilerini matematiksel bir modelde gösterilmesidir (Khalik G. Guseinov, 2014).

Oyun teorisine birçok akademisyen katkı sağlamıştır. Ancak en önemli katkıyı 1950'li yıllarda yapmış olduğu doktora tezi ile John Nash sağlamıştır. John N.'nin "İşbirliği Yapılmayan Oyunlar" isimli doktora tezi literatüre yapılmış en önemli katkılardan birisidir (Dilek, 2017).

Oyun teorisi soyut modellerden oluşmaktadır. Bir mesele üzerine gözlem ve tecrübelerimizi sahip olduğumuz veriler doğrultusunda işleyerek alternatif analizler yapmamızı sağlamaktadır. Ancak tam manasıyla oyun teorisinden faydalanılarak yüzde yüz rasyonel bir çıktının alınması mümkün değildir (Osborne, 2004, s. 1).

İttifak ve çatışmaların incelenmesini konu alan Oyun Teorisi, daima sırasıyla birbirini takip eden belirli hamlelerin karşılıklı etkilerini konu edinmektedir. Oyuncular stratejileriyle bir senaryo dahilinde oyunları yönlendirirler. Senaryonun düzenlenmesi formülize edilmesi, analiz ve çıktıların alınması oyun teorisinin kapsamı içindedir (Turocy, 2001, s. 4-6).

Oyun teorisinin bir başka tanımına göre oyuncuların stratejik bir biçimde hareket ettiği düşünülmüş ve her bir oyuncunun da rasyonel kararlar alarak aralarındaki iletişimin analiz edilebilmesi öngörülmüştür (Coşkun Can Aktan, 2013, s. 93). Yine başka tanıma göre oyun teorisi, karar alıcıların kazanımlarının diğer oyuncuların karalarına bağlı olduğu ve karşılıklı stratejilerin incelenmesini içeren bir teoridir (Levent Koçkesen, 2007, s. 8).

Genel manada da oyun teorisi rasyonel bireylerin birbirlerinden bağımsız bir biçimde nasıl kararlar aldıklarıyla ilgilenmektedir (Romp, 1997, s. 1). Yakın zamanda da oyun teorisinden uluslararası ilişkiler alanında da faydalanılmıştır. Kullanılan bu kuram uluslararası ilişkiler meselelerinin daha iyi anlaşılabilmesi için yeni bir projeksiyon sunmuştur.

Uluslararası ilişkiler bağlamında siyasi liderler kendi çıkarlarını korumak ve sürdürmek için genellikle stratejik ve kendilerine göre rasyonel davranışlarda bulunmaktadırlar. Bu davranışları da oyun teorisinden faydalanılarak etkin bir biçimde modellenebilmektedir. Liderler rakiplerinin ve müttefiklerinin davranışlarını öngörmeye çalışırlar ve hayati çıkarlarını gözeterek kararlarını rasyonel bir zeminde almaya çalışmaktadırlar (Bruce Bueno de Mesquita, 2005, s. 21-23).

Oyun teorisi ile uluslararası ilişkiler arasındaki akademik ilişki, devletlerin ve uluslararası sitemde yer alan aktörlerin etkileşimlerini inceleyen bir analiz çerçevesi sunmasıdır. Oyun teorisi, devletlerin ilişkilerinde rasyonel bir aktör olarak davrandığını

varsayarak aktörlerin stratejik tercihlerini tahmin edebilmek için matematiksel modeller geliştirmektedir. Bu çerçevede iş birliği, savaş, müzakere ve rekabet gibi devletlerarası stratejik kararlar, oyun teorisinin temel kavramlarıdır. Nash dengesi, sıfır toplamlı oyunlar ve mahkûmun dilemması gibi örnek oyun modelleri ile de analiz edilmektedir. Uluslararası ilişkiler teorilerinde, özellikle realizm ve neoklasik realizmin yaklaşımlar, devletlerin çıkarlarını maksimize etmeye çalışan rasyonel aktörler olduğu varsayımından dolayı oyun teorisinin kavramları ile analiz edilebilmektedir (Jervis, 1978).

3.1.1. Oyun Teorisinin Kavramları

Oyun teorisi, rasyonel karar alıcıların stratejik bir biçimde hareket ederek çatışma ve ittifak eylemlerini analiz etmek üzere geliştirilmiş bir yöntemdir. Oyun teorisini oluşturan dört temel unsur vardır. Bu unsurlar, oyuncular, stratejiler, kazançlar ve sonuçlar ya da kazanç/ödemeler matrisidir (Dixit Avinash, 2004, s. 5-12).

Oyunda en az iki veya daha fazla oyuncu olmalıdır. Rakiplerin stratejilerini rasyonel bir şekilde aldıkları kararlar doğrultusunda uyguladıkları ve çıkarları için en mantıklı stratejiyi seçtikleri kabul edilmektedir (Öztürk, 1987, s. 232).

Strateji oyun teorisinin en önemli kavramıdır. Oyuncu her bir adımda yapacağı hamleyi stratejisi doğrultusunda belirlemektedir. Oyuncu oyunun her bir kademesinde oyunun kurallarına uygun olarak kendisi için en doğru hamleyi uygulamaktadır. Stratejinin uygulanabilir olması için kişisel tercihlere açık bir oyun olmalıdır yani bireysel karar alarak hareket edilmeyen şans oyunlarında strateji belirlemek mümkün değildir (Bülent Karakaş, 2022, s. 5). Oyun strateji seçme durumuna göre sonlu veya sonsuz olabilir. Oyunculardan herhangi birinin hamle yapma sayısı sınırsız sayıda ise oyun sonsuz oyundur. Hamle yapma sayısı sınırı ise oyun sonludur. Yani her oyuncunun seçebileceği stratejinin sayısı sınırlıdır (Öztürk, 1987, s. 232).

Her oyunun amacı kazanmak üzeredir. Ancak bununla birlikte kaybetme ve oyundan çekilmekte seçenekler içindedir. Sonuçlar yani ödemeler pozitif, negatif ve sıfır toplamlı olacak şekilde oyuncuların rakipleri karşısındaki durumunu açıklamaktadır (Öztürk, 1987, s. 232).

Ödemeler matrisi oyuncuların kendi stratejilerinden yola çıkarak aldıkları kararlardan doğan kazançların ve kayıpların gösterildiği tablodur. Ödemeler matrisinde kazançlar negatif, pozitif veya sıfıra denk olmaktadır.

Bir olayın oyun teorisi ile açıklanabilmesi için birden fazla oyuncunun birbirini etkileyen kararlar alması gerekmektedir. Eğer ki karar alıcı almış olduğu kararla bir başka oyuncuyu etkileyemiyorsa bu oyun teorisinin kapsamında değildir. Bu teoride önemli olan, tarafların almış olduğu kararların karşılıklı etkileşim oluşturmasıdır (Karabacak, 2021, s. 14). Bununla birlikte, oyunun tanımlandığı başka bir faktör ise bilgidir. Oyuncuların bir olay hakkında ne kadar bilgiye sahip oldukları önemlidir. Oyun teorisinin uygulanabilmesi için bir olayda ilk olarak oyuncuların olması, her bir oyuncu için mümkün stratejiler kümesinin olması ve her bir stratejinin sonuç kümesinin olması gerekmektedir. Buna ek olarak, oyuncuların kim olduğu, oyuncular için ne tür stratejilerin mümkün olduğu, sonuçların oyuncuları ne kadar etkilediği ve oyuncuların mesele hakkında ne kadar bilgiye sahip oldukları bir oyunu analiz etmek için bilinmesi gereken unsurlardır.

Herhangi bir oyundan söz edildiği zaman bu oyunun kendi içinde bütünlüğünü sağlayan belirli kuralları vardır. Nasıl ki futbol, basketbol, satranç ve poker gibi oyunların kendi içine kuralları varsa rekabetin ve mücadelenin olduğu her oyunda da kural olmak zorundadır. Diğer bir deyişle, oyuncular rekabet içinde oldukları oyunda izleyecekleri yolların diğer tarafın strateji ve hamlelerin bir sonucu olduğunun farkında olması gerekmektedir. Örnek verilecek olursa uluslararası sistemin bir oyun sahası olduğu düşünüldüğünde, uluslararası birer aktör olan devletler de oyunculardır. Bir oyuncu, kayıtsız şartsız diğer oyuncuların üzerinde tahakküm kuramayacağı için başka bir aktörün mümkün davranışlarını hesaba katarak yani "oyunu kuralına göre oynayarak" hareket etmek zorundadır (Schelling, 1980, s. 3-7).

Herhangi bir oyunda karar alan her rasyonel aktör oyuncudur. Her bir oyuncu kendisinin ve rakibinin bilgi kümesi kapsamında çıkarını maksimize etmeye çalışmaktadır. Rasyonel olmayan kararlar oyun teorisi kapsamında değerlendirilmemektedir. Oyuncular, kendi amaçları doğrultusunda bilgi kümelerinin müsaade ettiği müddetçe rakiplerine üstün gelmeye çalışmaktadır. Oyuncu kendi çıkarı doğrultusunda diğer aktörlerle ittifaklar kurarak iş birliğine girişebilir.

3.1.2. Örnek Oyunlar

3.1.2.1. Nash Dengesi: Bismarck'ın Güç Dengesi Politikası

John Nash'in çalışmalarından ortaya çıkan Nash dengesi kavramı oyun ve çıkar kavramlarına yeni yaklaşımlar sunmuştur. Oyun teorisinde olaylar kurgulanırken karar alıcının stratejileri esas unsurlardır. Karar alıcının tahmin ve stratejileri göz önünde bulundurularak maksimim faydanın sağlanacağı umulur. Karar alıcının stratejileri doğrultusunda tarafların birbirlerinin hamlelerini gözeterek kazanç ve kayıp dengesinin kurulduğu noktaya denge noktası denmektedir. Yani, yapılacak hamle rakibin yapacağı hamleyi düşünerek yapılmak zorundadır ve buna da "Nash dengesi" denmektedir (Drew Fudenberg, Game Theory, 1991, s. 11-13). Oyuncu bu hamleyi yaparken maksimim çıkarını gözetmek durumundadır.

Nash dengesinde temel husus bir denge noktasının olmasıdır. Oyun teorisinin kapsadığı oyunların çoğunda hâkim strateji yoktur. Oyuncu stratejisini seçmek için rakip oyuncunun muhtemel hamlesini tahmin etmek durumundadır. Bundan dolayı, vereceği kararı kendisi için en uygun olan hamleyi seçerek yapması gerekmektedir. Kendisi için maksimum çıkar sağlayacağı hamleye hâkim strateji dengesi denmektedir. Bu da Nash dengesi kapsamında incelenmektedir. Nash dengesini kullanarak birçok oyunda tarafların hamlelerine ilişkin güçlü tahminler yapmak mümkündür.

Oyun teorisine göre her oyuncu yani karar alıcı rasyonel davranmaktadır. Almış oldukları kararların sonuçlarının neler olacağını, ne gibi durumlar doğuracağını bildikleri varsayılır. Sadece kendilerinin değil karşı tarafın bilgilerine de sahip oldukları düşünülmektedir. Oyunlarda taraflar birbirinin bilgilerine sahip olmasa dahi sürecin karar alıcılar açısından rasyonel işlediği ve her kararın rasyonel bir akılla alındığı varsayılmaktadır.

Oyun teorisine göre Bismarck'ın Avrupa'da kurmaya çalıştığı güç dengesi, Avrupa'da mevcut bulunan çok kutuplu ortama kendi lehine dahil olmak üzere stratejiler geliştirmiştir. Bu dengeyi de Avrupa'nın büyük devletleri arasında ittifaklar yaparak sağlamayı amaçlamıştır. Asıl hedefi, Almanya'nın bütünlüğünü ve güvenliğini koruyarak Avrupa'daki statükoyu kendi lehine değiştirmeyi amaçlamıştır. 1871 sonrası Almanya'nın milli birliğini sağlamaya başlamasıyla birlikte Bismarck, komşu ülkelerinin tehdidi altındadır. Her biriyle tek tek mücadele etme veya savaşma ihtimali

olmayacağından hepsiyle farklı ortaklıklar yani koalisyonlar kurması gerekecektir. Avrupa güç dengesi, Fransa ve Almanya'nın Avrupa, Rusya ve Avusturya'nın Balkan merkezli yaşadığı çekişmelerle yeniden şekillenme yoluna girmiştir. Bundan dolayı da Bismarck'ın Avrupa'da bir denge kurması gerekmektedir

Fransa'nın Almanya'ya karşı büyük yenilgisinden sonra 1871-1893 yılları arasında bu iki devlet arasındaki münasebetlerinde belirleyici faktörü genel olarak Fransa'nın Almanya'ya karşı kaybetmiş olduğu Alsace-Lorraine toprakları olmuştur. Bismarck Fransa'nın, bu toprakları geri almak için kendisiyle savaşacağının farkındadır ve Fransa'nın başlatacağı bir intikam savaşını geciktirmeye çalışmıştır. İlk olarak Fransa'yı yalnız bırakmak için diğer devletlerle ittifaklar kurmuştur. Almanya'nın ilk olarak Rusya ve Avusturya'yla ittifak yapması kendisi için atılacak en rasyonel adımdır. Bu durum, Avusturya ve Rusya'yı yanına çekmesiyle Almanya'ya (+5), Fransa'nın yalnız kalmasıyla (-5), Avusturya ve Rusya'nın bir ittifakta bulunmalarıyla da Avusturya (+3) ve Rusya (+3) kazanç sağlamıştır.

Rusya ve Avusturya Balkanlar'da çatışmaya başlamıştır, bu durum Almanya'nın lehinedir.

Fransızlar, silah üretimini ve alımını artırarak Almanya'nın tedirginliğini artırmıştır. Almanya Fransa'nın güçlenmeden bastırılmasını düşündüğü için önleyici bir savaş söylemini dolaşıma sokmuştur. Bu durumdan rahatsız olan İngiltere, Rus çarıyla görüşerek Berlin'in dizginlenmesini istemiştir. Ancak İngiltere Rusya'ya hiçbir zaman güvenmemiştir. Buna rağmen, Rusya'ya Almanya için bir önlem almasını söylüyor olması Avrupa'da egemen bir Alman İmparatorluğu olmasından ne kadar çekindiğinin göstergesidir.

Sıfır Toplamlı Oyun ve Prusya'nın Dış Politika

Oyun teorisinin temel kavramlarından biri olan sıfır toplamlı oyunlar, iki veya ikiden daha fazla oyuncunun arasındaki rekabetçi durumlara işaret eder. Bu oyunlarda, bir oyuncunun kazancı ile oyuncunun kaybı eşittir. Diğer bir deyişle, toplam kazanç ve kayıplar sıfırdır. Örnek verilecek olursa poker oyununda bir oyuncunun kazandığı miktar, diğer oyuncunun kaybettiği miktara eşittir. Sıfır toplamlı oyunlara, iş dünyasında, siyaset alanında ve stratejik karar alma süreçlerinde önemli bir yere sahiptir.

Sıfır toplamlı oyunlarda, oyuncuların stratejilerini belirlemek için kullanılan iki önemli kavram minmax ve maxmin değerleridir. Minmax değeri, bir oyuncunun en kötü durumda karşılaşacağı kaybı minimize etmeyi hedefler. Yani, bir oyuncu, rakibinin en iyi stratejisini dikkate alarak, kendi kaybını en aza indirmek için en iyi stratejiyi seçer.

Maxmin değeri ise, bir oyuncunun en iyi durumda elde edebileceği kazancı maksimize etmeyi hedefler. Bu durumda, oyuncu, rakibinin en kötü stratejisini dikkate alarak, kendi kazancını en üst düzeye çıkarmaya çalışır.

Minmax ve maxmin değerleri, oyuncuların izleyecekleri en iyi stratejileri belirlemelerine yardımcı olmalarının yanında oyunların sonucunu etkileyen en önemli unsurlardandır. Bu iki kavram, teorik ve pratik uygulamalarda geniş bir yere sahiptir. Aynı zamanda, oyun teorisinin yapıtaşlarını oluşturdukları söylenebilir.

Bismarck ve II. Wilhelm'in dış politika hamleleri sıfır toplamlı oyun çerçevesinde değerlendirilecektir.

Danimarka/Prusya	**Savunma**	**Saldırı**	**İttifak**
Savunma	(0, 0)	(-1, 1)	(-1, 1)
Saldırı	(1, -1)	(0, 0)	(-1, 1)
Diplomasi	(1, -1)	(1, -1)	(0, 0)

Tablo 1 - Danimarka-Prusya Savaşı (1864)

Her iki tarafın da saldırmadığı durumda çatışma olmayacaktır ve her iki oyuncunun da kazancı (0-0) olarak hanelerine yazılacaktır. Danimarka'nın savunma yaptığı Prusya'nın da saldırdığı bir senaryoda Prusya kazanırken Danimarka kaybedecektir. Puan hanelerine (-1) ve (1) şeklinde işlenecektir. Danimarka tek başına savunma savaşına girdiği ve Prusya ile Avusturya'nın ittifak halinde olduğu bir senaryoda Prusya kazanırken (1) Danimarka kaybedecektir (-1).

Danimarka'nın saldırdığı ve Prusya'nın savunma yaptığı bir ihtimalde tabloya göre Prusya mağlubiyet alacaktır. Ancak Prusya ittifak yaparsa Danimarka'nın saldırması sonuçsuz kalır ve Prusya galibiyet kazanır. Bu durumda da ilk olarak hanelerine (1), (-1)

yazılırken Prusya'nın ittifakla savaşa girdiği bir senaryoda puanları Danimarka (-1), Prusya ise (1) olacaktır.

Danimarka, Fransa ve İngiltere'nin desteğiyle Prusya'ya saldırdığı ve Prusya'nın savunmada kaldığı bir ihtimalde Danimarka kazançlı çıkacaktır. Kazanım matrisi (1), (-1) olacaktır.

Danimarka, İngiltere ile ittifak kurar ve Prusya tek başına savunma yaparsa Danimarka kazanacaktır. Böylesi bir ihtimalde matris tablosunda hanelerine sırasıyla (1), (-1) yazılacaktır.

Değerlendirme

Tabloya göre Danimarka'nın diplomasi stratejisiyle hareket ettiği ve Prusya'nın tek başına saldırdığı bir senaryoda Danimarka kazançlı çıkacaktır. Prusya'nın diplomasi stratejisiyle hareket ettiği Danimarka'nın savunmada kaldığı bir senaryoda ise Prusya kazanacaktır. Ancak Danimarka diplomatik hamlelerle çatışmayı durdurabilir. Ancak tarihsel süreçte her iki devlet de farklı ittifakların içerisinde olsa da çatışma gerçekleşmiş ve Prusya galip gelmiştir.

Matris tablosunun neticesinde Danimarka'nın uygulayacağı diplomasi stratejisiyle Prusya'nın ittifak stratejisi bu tablonun Nash dengesini oluşturmaktadır. Her iki oyuncunun da stratejilerini başka bir stratejiyle değiştirmedikleri takdirde en iyi sonucu ancak bu şekilde elde edeceklerdir. Ancak tarihsel süreçte Danimarka her ne kadar kendi diplomatik hamleleriyle İngiltere'yi askeri olarak işin içine dahil etmek istemiş olsa da bu durum gerçekleşmemiş, Bismarck'ın Avusturya ile ittifakı sonucu Danimarka ağır bir yenilgi almıştır.

Avusturya\Prusya	Savunma	Saldırı	Ekonomik Baskı
Savunma	(0, 0)	(-1, 1)	(-1, 1)
Saldırı	(1, -1)	(0, 0)	(1, -1)
Diplomasi	(1, -1)	(0, 0)	(0, 0)

Tablo 2- Avusturya-Prusya Savaşı (1866)

Danimarka ve Prusya'nın karşılıklı savunma pozisyonunda olduğu durumda savaş söz konusu olmaz, bu yüzden her ikisi de kazanç veya kayıp yaşamazlar. Avusturya

savunma pozisyonunda Prusya ise saldıran tarafta olduğu durumda Prusya kazanacaktır. Bundan dolayı, Prusya (1) puan alırken Avusturya (-1) puan alarak kayıp yaşayacaktır. Her iki oyuncunun da saldırdığı senaryoda savaş durumunda değişiklik olmayacaktır ve kayıp veya kazanç da söz konusu değildir. Her iki tarafın hanesine de (0), (0) yazılacaktır.

Avusturya saldırır, Prusya ekonomik olarak baskı uygulayarak karşılık vermek isterse Avusturya kazançlı çıkacaktır ve durum (1), (1) olacaktır. Avusturya saldırmak yerine diplomasi yapacak olursa ve Prusya yine savunmada kalırsa Avusturya puan kazanacaktır. Ancak Avusturya'nın diplomasi yaptığı senaryoda Prusya ekonomik baskı araçlarını kullanırsa kar veya zarar söz konusu olmaz ve puanları (0), (0) olur.
Bu analiz neticesinde savunma-savunma; saldırı-saldırı ve diplomasi-ekonomik baskı stratejileri her iki aktör için de en iyi sonucu ifade eder yani Nash dengesidir.

Fransa/Prusya	Hızlı Mobilizasyon ve Demiryolu Kullanımı	Topçu Üstünlüğü	Birlik ve Koordinasyon
Hızlı ve Kararlı Saldırı	(-2, 2)	(-3, 3)	(-2, 2)
Savunma ve Geri Çekilme	(-1, 1)	(-2, 2)	(-1, 1)

Tablo 3- Fransa-Prusya Savaşı (1870-1871)

Prusya, gelişen sanayisiyle birlikte ülke içerisindeki bağlantıları demiryollarıyla destekleyerek savaş esnasında lojistik ikmali hususunda ciddi bir öncelik elde etmiştir. Bundan dolayı Prusya hanesine (2) kazanım yazılmıştır. Prusya'nın hızlı saldırı stratejisine karşılık veremeyen Fransa (-2) kayıp yaşamıştır.

Prusya'nın gelişmiş topçu birlikleri Fransa'ya karşı üstünlük elde etmesini sağlamıştır, bundan dolayı (3) puan almıştır. Fransa ise topçu saldırılarına karşı koyamadığı için (-3) puan almıştır.

Prusya ordusunun Fransa'nın beklediğinden çok daha hızlı hareket ederek birçok muharebede Fransa'yı mağlup etmiştir. Bu durum, Prusya'ya (2) puan yazarken Prusya'nın hızına karşı koyamayan Fransa'ya (-2) puan yazmıştır.

Fransa savunma durumunda Prusya'nın hızlı hareket etme kabiliyetine karşılık veremediği için etkili olamamıştır. Bundan dolayı Fransa'nın kaybı (-1) olarak hanesine

yazılmıştır. Prusya'nınsa hızlı hareket etme gücü (1) olarak kazanç matrisinde belirtilmiştir.

Prusya'nın modern silahlarıyla saldırıya geçtiği bir durumda Fransa'nın savunma stratejisi etkisiz kalmıştır. Bu yüzden Fransa'nın kaybı (-2) olarak matris tablosunda değerlendirilmiştir. Bu durumdan kazançlı çıkan Prusya'nın hanesine ise (2) kazanç yazılmıştır.

Prusya'nın hızlı hareket ettiği ve iyi organize olmuş bir ordu olarak hareket etmesi hanesine (1) olarak kaydedilmiştir. Prusya'nın bu stratejisi karşısında Fransa'nın savunma stratejisi etkili olamamıştır. Bundan dolayı Fransa'nın kaybı (-1) olarak değerlendirilmiştir.

Değerlendirme

Prusya askeri reformlar, modern silahlar ve demiryollarının aktif kullanılmasıyla Fransa'ya beklemediği bir yenilgi yaşatmıştır. Fransa'nın hızlı saldırı stratejisi kendisine çok daha fazla zarar verirken savunma stratejisi daha az bir zayiatla neticelendirilmiştir. Ancak her iki stratejide de Prusya'nın üstünlüğü söz konusu olmuştur.

Son olarak, Fransa için en uygun strateji geri çekilmeyken Prusya hızlı hareket etmeyi ve demiryolu kullanımını en uygun strateji olarak seçmiştir. Bu durum, Nash dengesini oluşturmaktadır. Yani, iki oyuncunun da stratejileri en iyi sonucu vermektedir. Bu durumda Fransa'nın kaybı (-1), Prusya'nın kazancı (1)'dir.

Birinci Üç İmparator Ligi	Fransa: Rusya ile İttifak	Fransa: İzole Kalma	Fransa: Almanya'ya Karşı Savunma
Almanya: Fransa'yı İzole Etme	(2, -2)	(1, -1)	(1, 0)
Almanya: Rusya ile İttifak	(3, -3)	(2, -2)	(1, -1)
Almanya: Avusturya-Macaristan ile İttifak	(2, -1)	(1, 0)	(0, 1)

Tablo 4- Birinci Üç İmparator Ligi

Almanya'nın Birinci Üç İmparator Ligi'ne girmekten maksadı, yukarıdaki tabloda ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Burada Almanya'nın bu ittifakta neden var olduğu ve çıkarları üzerinde durulacaktır. Almanya'nın üçlü ittifaka katılmaktaki stratejisinin amacı ilk olarak Fransa'nın izole edilmesidir. Buna karşılık olarak Fransa Rusya ile ittifak arayışındadır. Ancak başarılı olamamıştır. Almanya için kazanç (2)'yken Fransa için kayıp (-2)'dir. Fransa'nın izole kalması, Almanya için (1) puan kazanç sağlarken Fransa için (-1) kayıp sağlayacaktır. Başka bir stratejideyse Fransa savunma rolünde Almanya ise saldırı durumundadır. Bu durumda Almanya yine (1) puan kazançlı çıkacaktır. Almanya'nın Rusya ile ittifak yaptığı durum kendisine (3) puan yazarken Fransa (-3) puan alacaktır çünkü kıtada izole olmuş durumdadır. Fakat farklı devletlerle ittifak kapısı hala açıktır. Fransa'nın tamamıyla izole olduğu durumda Almanya (2) kazanım sağlarken Fransa (-2)'lik bir kayıp yaşayacaktır. Almanya yine karda olacak olmasına rağmen bir önceki duruma nispeten daha düşük bir kar elde edecektir.

Sonuç olarak Almanya maksimum kar elde etmek için Rusya ile ittifak kuracaktır. Fransa yine Almanya'nın karını düşürmek Rusya ile ittifak kurmak istese de başarısız olarak daha büyük bir zarar alacaktır.

İkinci Üç İmparator Ligi/Fransa ve İngiltere	Yeni Müttefikler Bulmak	İttifakı Zayıflatmak	Ekonomik İş birliği
İttifakı Güçlendirmek	(0, 0)	(1, -1)	(0, 0)
Fransa'yı İzole Etmek	(-1, 1)	(0, 0)	(1, -1)

Tablo 5- İkinci Üç İmparator Ligi

Almanya, Rusya ve Avusturya'nın birbirleriyle olan ittifaklarını sürdürmesi, İngiltere'nin tarafsız kalması, bütün oyuncular için maksimum karı sağladığı gibi, denge noktasını oluşturmaktadır. Burada Almanya için en karlı strateji Rusya ile ittifakı devam ettirmektir. Bu sayede Fransa dengelenerek Avrupa'daki statüko sağlamlaştırılabilir. Rusya ile olan bu ittifak sadece Fransa ile olan ilişkileri değil Rusya ve Avusturya ile olan ilişkilerini de dengede tutabilir. Bu dengede İngiltere'nin çok yüksek çıkarı olmadığı için tarafsızlığı kendisinin maksimum karıdır. Bütün oyuncular stratejilerini değiştirmeden bu dengeyi koruyabilirlerse hepsi için kar maksimizasyonu en yüksek seviyede olacaktır.

Strateji / Kazançlar	Fransa'nın İzolasyonu (Bismarck)	Weltpolitik (II. Wilhelm)	Sınırlı Askeri Müdahaleler (Bismarck)	Agresif Diplomasi (II. Wilhelm)	Ekonomik İş birliği (Bismarck)	Askeri Genişleme (II. Wilhelm)
İttifaklar	(3, -3)	(1, -1)	(2, -2)	(1, -1)	(3, -3)	(2, -2)
Genişleme	(2, -2)	(4, -4)	(2, -2)	(3, -3)	(2, -2)	(4, -4)

Tablo 6- Bismarck ve II. Wilhelm'in Dış Politika Hamleleri Açısından Karşılaştırılması

Bismarck ittifaklar sistemiyle Avrupa barışını korumayı amaçlamıştır. Bu stratejisiyle Almanya'ya karşı oluşabilecek tehditleri minimize ederken Almanya'nın güvenliğini maksimum seviyede tutmayı başarmıştır. Fransa'nın tek başına bırakılmasıyla Almanya'ya karşı bir ittifak kurulması engellenmiştir. Bu sayede Almanya'nın Avrupa'daki varlığı güçlendirilmiş, Fransa Almanya için ciddi bir tehdit olmaktan çıkarılmıştır. Yani Almanya'nın güvenliği daha da artırılmıştır. Bunu yanı sıra kıtada denge politikası güdülerek diğer güçlü Avrupa devletleri arasında krizler engellenmiş ve Avrupa'da istikrar sağlanmıştır. Bismarck bu stratejisiyle Almanya'nın Avrupa kıtasındaki nüfuzunu artırmıştır.

II. Wilhelm'in stratejileri ise Avrupa kıtasında sınırlı kalmayıp nüfuzunu artırarak büyük bir dünya gücü olma gayretidir. Buna "weltpolitik" denmiştir. II. Wilhelm'in bu politikası, Avrupa'daki komşularıyla gerilimlere yol açtığı gibi kıtanın güvenliğini riske atmıştır. Gerilimi oluşturan en büyük etmenlerden biri Alman deniz gücünü artırarak İngiltere ile donanma yarışına girmesidir. Bu durum Almanya'yı diplomatik olarak yalnızlaştırmaya başlamıştır ve ittifaklar sistemine zarar vermiştir. Almanya ittifakları gevşeterek II. Wilhelm'le birlikte daha bağımsız stratejiler yürütmüştür. Ancak bunlar Avrupa'daki gerilimi daha fazla artırmıştır. Çünkü bu stratejiler daha çok askeri yayılma ve sömürgecilik üzerine kurulu agresif stratejilerdir. Bu stratejiler kısa vadede Almanya'yı güçlendirmiş olsa da uzun vadede Almanya'nın diğer devletlerle ilişkilerinde yıpranmalara sebebiyet vermiştir.

Bu tabloda, iki aktörün de mevcut stratejilerini koruyarak en karlı hamleyi yaptığı görülmektedir. Bismarck'ın uygulamış olduğu denge politikası ve ittifakların sürdürülme

isteği Nash dengesi olarak belirlenmiştir. Bismarck'ın stratejilerinin aksine II. Wilhelm'in stratejileri uzun vadede daha çok zarar ve risk barındırmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma, Şansölye Bismarck ve Kayzer II. Wilhelm'in kendi dönemlerinde almış oldukları kararlarla Avrupa güç dengesini nasıl şekillendirdiklerini, dış politikaya ilişkin seçimlerinin oyun teorisi kapsamında ele almayı amaçlamıştır. Bismarck ve II. Wilhelm'in 19. yüzyılın ikinci yarısından 20. yüzyılın başına kadar Avrupa siyasetine etki etmiş ve Avrupa güç dengesini şekillendirmişlerdir. O dönemde uygulamış oldukları stratejiler birçok akademik çalışmaya konu olmaya devam etmektedir.

Teze dış politikanın tanımı yapılarak ve dış politika analizinin gerekliliği vurgulanarak başlanmıştır. Dış politika analizi birey, devlet ve sistem üzerinden incelenerek uluslararası sistem içerisinde bir devletin yol haritasını ve atmış olduğu diplomatik adımların incelenmesini sağlamaktadır. Sadece bununla kalmayarak dış politika analiziyle gelecekteki stratejilere ilişkin tahminlerde bulunmak mümkündür. Dış politikanın tanımından sonra dış politikadaki karar alıcılar ve önemleri üzerinde durulmuştur.

Uluslararası sistem içerisinde liderler karar almada çok önemli bir kilit rol üstlenmişlerdir. Örneğin bu tezde Bismarck ve II. Wilhelm'in başta dış politika olmak üzere almış oldukları kararlar izledikleri stratejiler ve bunların sonuçlarının Avrupa güç dengesine etkisi değerlendirilmiştir. Dış politikada karar alıcılar birtakım uluslararası ilişkiler alanındaki teorilerin penceresinden meseleleri incelemektedirler. Klasik manada idealizm ve realizm devlet merkezli olup sistem üzerinden bir dış politika okuması yapmaktadır. Bu çalışmada uluslararası ilişkiler teorileriyle dış politikaya ilişkin incelemeler, "Neoklasik realizm temelinde karar alıcının rolü nedir?" sorusu üzerinden yaklaşılmıştır. Dış politikada karar alma süreçleri sadece uluslararası sistemin zorunlu kıldığı faktörler üzerinden değil, iç politika liderlerin kişisel ve psikolojik durumları ve farklı birçok parametrenin karar alma tercihine etki edeceği savunulmuştur.

Bismarck ve II. Wilhelm'in kendi dönemleri bu teorik çerçevenin örnek olayı olmuştur. 1871 yılında yaşanan siyasal birleşmeden II. Wilhelm'in 1888 yılındaki ölümüne kadar geçen süreçte Alman dış politikasının yönetimi şansölye Bismarck kontrolündeydi. İmparatorun ölümü üzerine yerine III. Friedrich geçmiş ve dört ay tahtta kalmıştır. Sonrasında ölen babasının yerine tahta geçen II. Wilhelm genç yaşı ve liberal görüşleri ile uluslararası arenada dikkat çekmektedir. Bu genç imparator yaşlı şansölye ile iç ve dış politikada farklı düşünmekteydi. Bismarck Almanya'nın geleceğini barışın

garanti altına alındığı Avrupa'da görürken Wilhelm ise dış politikasını Avrupa ile sınırlı tutmak istemiyordu. İç ve dış politikadaki görüş farklılıklarının temelinde bu sebep yatmaktadır.

Kişisel güce ve monarşiye Bismarck kadar önem veren II. Wilhelm Bismarck'ın aksine emperyal düşüncelere de sahipti. Bismarck karizmatik ve otoriter bir liderdi. Anayasal reformlar ile Prusya'nın modern bir devlet olması yönünde güçlü adımlar atmıştır. Bu adımlarına imparator II. Wilhelm bazen muhalefet etse de Bismarck otoritesini kullanarak hedeflerine ulaşmayı başarmıştır. Orduda yaptığı reformlar ve Alman Birliği'ni sağladıktan sonra Katolik Kilisesi'nin etkisini kırmaya yönelik "Kulturkampf" politikasını hayata geçirmesi güçlü kimliğiyle gerçekleştirdiği reformlara örnek olarak verilebilir.

Alman ekonomisinin gelişmesini sağlayan sanayi üretimi beraberinde işçi sınıfını doğurmuştur. Bismarck bu durumdan hayli rahatsız olmuştu. Ancak işçiler arasında da sosyalist, devrimci fikirlerin yayılmasını önlemek istiyordu. Bundan dolayı işçileri memnun edebilecek işçi reformları yapmıştır. II. Wilhelm ise Bismarck'ın bu politikasına karşı çıkarak işçi haklarının genişletilmesi, sendika çalışmalarına alan açılması ve işçi sigortalarında yaptığı reformlar ile ön plana çıkmıştır. Tam anlamıyla Almanya'nın sosyal bir devlet olma yolunda ilk adımlarını atmıştır.

Bismarck ekonomide korumacı ve devletçi bir politika izlemiş, ağır sanayinin gelişmesini devlet eliyle sağlayarak gümrük vergilerinde de arttırıma gitmiştir. Bu politikadaki amacı ise iç pazarda üreticileri ve Alman mallarını korumak olmuştur. Wilhelm döneminde daha liberal serbest piyasanın varlığı söz konusudur. Bununla birlikte devlet müdahalesi azaltılmış ve ülke uluslararası pazara açılmıştır. II. Wilhelm sömürge yarışında diğer Avrupalı devletlerin gerisinde kalmasından dolayı bir rahatsızlık duymaktadır. Bu dönemde yapılan en önemli gelişmeyi ise II. Wilhelm'in bu geç kalmışlık duygusu tetiklemiş ve buna bağlı olarak "Weltpolitik" söylemini geliştirmiştir.

Sanayi üretimi noktasında özelikle İngiltere'yi yakalamak isteyen Almanya hammadde kaynakları elde etmek ve yeni pazarlara açılmak için sömürgeci yayılma politikasını benimsemiştir. Bu bağlamda Almanya, Asya Pasifik ve Afrika kıtalarında sömürgecilik girişimlerini başlatmıştır. Bismarck'ın kurmuş olduğu "realpolitik" yani denge ve ittifaklar sistemi yerini daha saldırgan dış politikaya bırakmıştır. Zayıflayan ittifak sistemi ve artan silahlanma yarışı İngiltere başta olmak üzere Almanya'nın diğer

ülkelerle olan ilişkilerinde tansiyonu yükseltmiştir. Avrupa kıtasından çıkarak kendine alan açmak isteyen Prusya, Osmanlı ile sıcak ilişkiler geliştirerek Balkan ve Hicaz bölgesinde nüfuzunu artırmak istemiştir. Yapılan Berlin-Bağdat demiryolu hattı bu isteğin en önemli girişimlerinden biri olmuştur.

Bismarck ve II. Wilhelm görüş farklılıkları olan güçlü karakterlerdir. Her ikisinin de amacı güçlü, istikrarlı ve ulusal çıkarlarından taviz vermeyen uluslararası sistemde söz sahibi olan bir Almanya inşa edebilmekti. Doğmuş oldukları dünya sistemi, hayata bakış açıları, karakterleri ve fiziki özellikleri onların karar almada ve uygulamada tercihlerini belirleyen önemli unsurlar olmuştur. Yapılan bu çalışmayla birlikte liderlerin amaçları aynı olsa bile meseleye yaklaşım ve yöntemlerinin sonucu çok farklı şekillerde değiştirebileceği sonucuna ulaşılabilmektedir. Yani uluslararası ilişkilerde bireylerin sergilemiş oldukları rolün önemi ortaya çıkmaktadır. Farklılıklarıyla birlikte Bismarck ve II. Wilhelm arasındaki temel benzerlik, her ikisinin de iç ve dış politika arasında zıt yaklaşımlar sergilemesidir. Bismarck, iç politikada katı ve baskıcı önlemler alarak, Kulturkampf ve sosyalist yasalarla toplumsal düzeni sağlamayı hedeflemiştir. Ancak dış politikada barışçıl bir denge politikası izleyerek, Almanya'nın güvenliğini koruma amacıyla ittifaklar sistemi kurmuştur. II. Wilhelm ise iç politikada daha liberal bir çizgiye yakın durmuş, baskıcı politikalara mesafeli yaklaşmıştır. Buna rağmen, dış politikada Bismarck'ın aksine yayılmacı ve sömürgeci bir tutum benimseyerek Almanya'nın dünya sahnesindeki gücünü artırma çabasına girmiştir.

Bu çalışmanın son bölümünde Bismarck ve II. Wilhelm'in dış politikaya ilişkin hamleleri oyun teorisi çerçevesinde incelenmiştir. Oyun teorisi bu iki devlet adamının uluslararası sistem içerisinde izledikleri stratejileri ve Avrupa'nın diğer büyük güçleriyle olan münasebetlerini anlamlandırmak için etkin bir araç olarak kullanılabileceği görülmüştür. Bismarck'ın Avrupa barışını sürdürmek üzere denge ve ittifak arayışı, II. Wilhelm'in ise her an kriz çıkarmaya müsait dış politikaları oyun teorisinin sıfır toplamlı oyun modeli üzerinden incelenmiştir. Bununla birlikte, Avrupa'nın diğer büyük güçlerinin imparator dış işleri bakanları veya karar alıcılarıyla olan etkileşimleri bu model üzerinden analiz edilmiştir. Analiz sonucunda karar alıcıların Avrupa güç dengesine direkt olarak etkilerinin olduğu sonucun ulaşılmıştır. Bunula birlikte oyun teorisini uluslararası sistemde karar alıcıların sonuçlarını analiz etmede önemli bir araç olduğu vurgulanabilir.

Çalışmamız, uluslararası sistem içerisinde devletlerin hareketlerini anlamada dış politika analizinin ne kadar önemli olduğunu ve bununla birlikte liderlerin almış oldukları kararlarla dengeleri nasıl etkileyeceklerini açık bir şekilde sunmaktadır. Bununla birlikte oyun teorisi de dış politikada karar alıcıların analiz edilmesinde bundan sonraki çalışmalarda aktif olarak kullanılabilir.

Sonuç olarak, Bismarck'ın üstün siyaset aklı, yetenek ve öngörüleri Almanya'nın Avrupa güç dengesini kendi lehine çevirerek uluslararası manada bir aktör olma isteğini bariz hale getirmiştir. Almanya'nın Avrupa'da kendisini merkeze koyduğu bir güç dengesi mevcut güç dağılımını olumsuz manada etkilemiş, Avrupa güç dengesini bozmuş, Almanya ile diğer büyük aktörleri bir krizin içerisine itmiştir. Bismarck'ın güçlü bir devlet isteğinin yanı sıra, II. Wilhelm'i tarz ve üslup olarak Bismarck'tan ayrışması Almanya'yı farklı bir konuma itmiştir. II. Wilhelm'in politik hırsları dış politikadaki kararlarını büyük ölçüde etkilemiştir. Yani şunu diyebiliriz ki Avrupa güç dengesinin değişmesinde liderlerin önemi ciddi bir şekilde ortaya çıkarak karar alıcıların uluslararası ilişkilerde ne denli önemli ve uluslararası sistem içerisinde bireylerin analizinin bu disiplin içinde ihmal edilemez bir gerçek olduğunu ortaya bir kez daha çıkarmıştır.

Kaynakça

Abrams, L. (2006). *Bismarck and the German Empire 1871–1918* (2 b.). Routledge.

Allison, G., & Zelikow, P. (1999). *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis (2nd ed.)*. Allison, G. T., & Zelikow, P.: Longman.

Altıntaş, Y. Z. (2012). Otto von Bismarck ve Osmanlı'daki imajı. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.

Ambrose, S. (1991). *Reagan: The Life. Simon & Schuster*.

Andrews, H. D. (1965, September). Bismarck's Foreign Policy And German Hıstorıography, 1919-1945. *The Journal of Modern History, 37*(3), s. 345-356.

Arlinghaus, F. A. (1942). The Kulturkampf and European Diplomacy, 1871-1875. *28*(3), s. 340-375.

Armaoğlu, F. (2016). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Ayhan, E. (2024). 1864 Prusya-Danimarka savaşı'nın the Sun gazetesi'nde yansımaları. *Yüksek Lisans Tezi* . Sakarya.

Baum, M., & Potter, P. (2008). *War and Democratic Constraint: How the Public Influences Foreign Policy*. Princeton University Press.

Bauman, R., Rittberger, V., & Wagner, W. (1998). R. Bauman, V. Rittberger, & W. Wagner içinde, *Power and Power Politics: Neorealist Foreign Policy Theory and Expectations about German Foreign Policy since Unification* (s. 3-18). Tübinge: Tübinger Arbeitspapiere zur Internationalen Politik und Friedensforschung.

Beard, C. A. (1934). *The Idea of National Interest*. New York: Macmillan.

Bennett, M. (2022). International Analysis of Battlefield Performance in the Austro-Prussian War, 1866–1870. *War & Society, 41*(3), s. 182-202.

Berridge, G. (2015). *Diplomacy: Theory and Practice (5th ed.)*. Palgrave Macmillan.

Bismarck, O. v. (2022). *Düşünceler Ve Hatıralar I-II-III* (Cilt 1). (D. M. Demir, Çev.) İstanbul: Selenge Yayınları.

Blackbourn, D. (2003). *History of Germany 1780-1918: The Long Nineteenth Century*. Oxford University Press.

Bostanoğlu, B. (1999). *Türkiye ABD İlişkilerinin Politikası, Kuram ve Siyasa*.

Brems, H. (1979). The Collapse of the Binational Danish Monarchy in 1864: A Multinational Perspective. *Scandinavian Studies*, s. 428-441.

Breuılly, J. (2022). *Avusturya, Prusya ve Almaya'nın Oluşumu.* İstanbul: İletişim.

Britannica. (2024, Nisan 16). Haziran 2024 tarihinde https://www.britannica.com/biography/William-I-emperor-of-Germany adresinden alındı

Bruce Bueno de Mesquita, A. S. (2005). *The Logic of Political Survival*. MIT Press.

Bülent Karakaş, Ş. B. (2022). *Oyun Teorisi*. Ankara: Palme Yayınları.

Charles W. Wittkoph, E. R. (1996). *American Foreign Policy; Pattern and Policy*.

Coşkun Can Aktan, A. B. (2013). Kamu Tercihi Perspektifinden Oyun Teorisi. *Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 5*(2), s. 93.

Cronin, A. (2015). ISIS: The State of Terror. Foreign Affairs. *94*(2), s. 88-98.

Çelik, H. (2020). Türk basınında Alman İmparatoru II. Wilhelm'in 1898 tarihli İstanbul ve Kudüs seyahati. *Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum.

Davies, N. (2011). *Avrupa Tarihi*. Ankara: İmge.

Dixit Avinash, S. S. (2004). *Games of Strategy*. W. W. Norton & Company.

Dowding, K. (2011). Idealism in International Relations. *, Encyclopedia of Power,*. içinde

Drew Fudenberg, J. T. (1991). *Game Theory*. The MIT Press.

Drew Fudenberg, J. T. (1991). *Game Theory*. The MIT Press.

Efegil, E. (2018). Karar Verme . E. Efegil içinde, *Dış Politika Analizi* (s. 112). İstanbul: Gündoğan Yayınları.

Efegil, E., & Akdoğan, A. (2023). Neo Realism. E. Efegil, & A. Akdoğan içinde, *Teorik Yaklaşımlar* (s. 51-55). İstanbul: Gündoğan Yayınları.

Elçi, A. E. (2022). Otto Von Bismarck Dönemi Almanya'nın Osmanlı siyaseti. *Yüksek Lisans Tezi*. Malatya.

Ersoy, E. (2017). *Realizm*. İstanbul: İletişim.

Ertoy, B. (2019). Uluslararası İlişkilerde Realist Geleneğin Dönüşümü ve Neoklasik Realizm. *Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*.

Eser, C. (2020). Berlin'de mekan savaş hafiza ilişkisi: Beelitz sanatoryumu. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.

Farnsworth, D. N. (1992). *International Relations; An Introduction*.

Ferdinand, P. (2016). Westward ho—the China dream and 'one belt, one road': Chinese foreign policy under Xi Jinping. International Affairs. *92*(4), s. 941-957.

Feuchtwanger, E. (2003). *Bismarck*. London and New York: Routledge.

Fulbrook, M. (2024). *Kısa Almanya Tarihi*. (S. Gürses, Çev.) İstanbul: Kronik Kitap.

Gall, L. (2021). *Bismarck: The White Revolutionary 1815-1871* (Cilt 1). Routledge.

Gelb, L. (1986). *Vietnam: The System Worked. Brookings Institution Press.*

Geoffey Ponton, P. G. (1989). *İntroduction to Politics.*

George, A. (1980). *Presidential Decision Making in Foreign Policy: The Effective Use of Information and Advice.* Westview Press.

Goddard, S. E. (2009). When Right Makes Might: How Prussia Overturned the European Balance of Power. *International Security, 33*(3), s. 110–142.

Guinnane, T. W. (2002, Mart). Delegated Monitors, Large and Small: Germany's Banking System, 1800–1914. *40*(1), s. 73–124.

Gülboy, B. S. (2019). *Mutlak Savaş: Birinci Dünya Savaşı'nın Kökenleri Üzerine Clausewitzyen Bir Çözümleme.* Dergah Yayınları.

Güleç, C. (2018). Decision Making Processes and Decision Making Models in Foreign Policy Analysis. *COMU International Journal of Social Sciences* , 79-102.

Gündoğdu, S. (2023, Mart 31). The Presidential Security and Foreign Policies Council as an Example of a Bureaucratic Politics Model in the Context of Foreign Policy Decision- Making Models. *The Journal of Social Sciences Institute*(59), 229.

Halperin, M., Clapp, P., & Kanter, A. (2006). *Bureaucratic Politics and Foreign Policy.* Washington, D.C.: Brookings Institution Press.

Hans Morgenthau. (1948). *Politics Among Nations.* Mc Graw Hill Higher Education.

Hatfield, D. W. (1981). Kulturkampf: The Relationship of Church and State and the Failure of German Political Reform. *Journal of Church and State, 23*(3), s. 465-484. http://www.jstor.com/stable/23916757 adresinden alındı

Hermann, M. G. (1980). Explaining Foreign Policy Behavior Using the Personal Characteristics of Political Leaders. *International Studies Quarterly, 24*(1), 7-46.

Heywood, A. (2011). A. Heywood içinde, *Global Politics* (s. 128). Palgrave Macmillian.

Hill, C. (2003). *The Changing Politics of Foreign Policy.* (P. Macmillan, Dü.)

Hobsbawm, E. J. (2019). *Sermaye Çağı 1848-1875.* (B. S. Şener, Çev.) Dost Kitabevi.

Holsti, K. (1995). *International Politics: A Framework for Analysis* (s. 141-142). içinde Prentice Hall.

Howard, M. (2005). *The Franco-Prussian War: The German Invasion of France, 1870-1871.* Routledge.

Hoyer, K. (2021, Şubat 11). *History Extra*. Haziran 2024 tarihinde https://www.historyextra.com/period/victorian/otto-von-bismarck-unification-germany-unify-biography-facts-how-prussian-politician/. adresinden alındı

Hoyer, K. (2024). *Kan ve Demir Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918)*. (S. Çakır, Çev.) İstanbul: VakıfBank Kültür Yayınları.

Hudson, V. (2005). *Foreign Policy Analysis: Classic and Contemporary Theory*. Rowman & Littlefield.

Hurd, I. (2007). *After Anarchy: Legitimacy and Power in the United Nations Security Council*. Princeton University Press.

Hutto, N. (2014). German Unification Through the Blueprint of Prussian Greatness. *The Saber and Scroll Journal, 3*(4).

Ikenberry, G. (2008). Ikenberry, G. J. The rise of China and the future of the West: Can the liberal system survive? Foreign Affairs. *87*(1), s. 23-37.

Janis, I. L. (1982). *Groupthink: Psychological Studies of Policy Decisions and Fiascoes* (2 ed.). Houghton Mifflin.

Jervis, R. (1978, Temmuz). Cooperation Under the Security Dilemma. *World Politics, 2*(30), s. 167-214.

Jones, M. (2017). Şahsiyet Olarak Strareji; Bismarck ve Prusya Almanya Meselesi 1862-1878. R. H. Williamson Murray içinde, *Büyük Stratejinin Oluşumu Siyaset, Diplomasi ve Savaş* (E. Baltacı, Çev., s. 160-165). İstanbul: Avangard Kitap.

Karabacak, H. (2021). *Oyun Teorisi*. Siyasal Kitabevi.

Keaney, B. A. (2006). *The Realism Of Hans Morgenthau*.

Keck, M., & Sikkink, K. (1998). *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*. Cornell University Press.

Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1977). *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. Boston: Little, Brown.

Kertesz, G. A. (1966). Reflections On A Centenary: The Austro-Prussıan. *Historical Studies: Australia and New Zealand, 12*(47), s. 333-342.

Kissinger, H. (1994). *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster.

Kissinger, H. (2014). *World Order*. Penguin Press.

Kitschelt, H. (1993). Class Structure and Social Democratic Party. *British Journal of Political Science, 23*(3), s. 299-337.

Klare, M. (2001). *Resource Wars: The New Landscape of Global Conflict*. Henry Holt and Company.

Kobal, Y. (2000). Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Almanya. *Doktora Tezi*, 58-59. Ankara.

Kocamaz, G. (2015). 1884-1885 Berlin Konferansı ve Afrika'nın Avrupalı devletler tarafından paylaşımı. *Yüksek Lisans Tezi*. Manisa.

Kolb, E. (2021). *Bismark Demir Şansölye.* İstanbul: Runik Kitap.

Korab-Karpowicz, W. J. (2019). *Tractatus Politico-Philosophicus*. Routledge.

L.Schweller, R. (2004). Unaswered Threats: A Neoclasical Realist Theory of Underbalancing. *International Security* , 168-173.

Langer, W. L. (1960). *The diplomacy of imperialism, 1890-1902* (2 b.). New York.

Lee, S. J. (2014). *Avrupa Tarihinden Kesitler 1790-1980*. Ankara: Dost Kitapevi.

Levent Koçkesen, E. A. (2007). *An introduction to game theory*. New York University.

M.Hudson, V. (2016). Dış Politika Analizinin Tarihi ve Evrimi. N. Uslu içinde, *Dış Politika Teoriler, Aktörler, Örnek Olaylar* (s. 20-21). İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.

Martin, J. I. (1990). The German identity problem; its influence on the careers of Friedrich von Holstein, Philipp zu Eulenburg, and Emperor. *Doktora Tezi*. ABD.

Mayall, J. (1994). *Nationalism in The Study of IR*.

McGehee, J. R. (2020). Weltpolitik: German Grand Strategy And Sea Power. *Yüksek Lisans Tezi*.

Mearsheimer, J. (2014). *The Tragedy of Great Power Politics*. W.W. Norton & Company.

Meer, P. W. (1998). Bismarck'S Dilemma: German Foreign Policy From 1870 to 1882. *Yüksek Lisans Tezi*.

Mix, D. A. (1998). *Global Politics*.

Morgenthau, H. J. (1948). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knopf.

Mowle, T. (2003). *Worldviews in Foreign Policy ; Realism, Liberalism and External Conflict*.

Neack, L. (2019). *Rational Decision Making and Realism*. London: Rowman & Littlefield.

Nye, J. (2011). *The Future of Power*. PublicAffairs.

Oran, B. (2015). *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*. Ankara: İmge Kitabevi.

Osborne, M. J. (2004). *An Introduction to game theory* (Cilt 3). New York: Oxford university press.

Özdemir, D. M. (2016). Karar Verme Teorileri Bağlamında Soğuk Savaş Sonrası Dönemde İran Dış Politikası. Bursa.

Özdemir, H. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 116.

Öztürk, A. (1987). *Yöneylem Araştırması.* Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Peter, W. (2009). *E.H. Carr's The Twenty Years' Crisis: Appearance and Reality in World Politics.*

Phillips, C. (2016). *The Battle for Syria: International Rivalry in the New Middle East*. Yale University Press.

Rich, N. (1991). *Great Power Diplomacy: 1814-1914.* McGraw-Hill Humanities.

Ricks, T. (2006). *Fiasco: The American Military Adventure in Iraq*. Penguin Press.

Rittberger, V. (199). *Approaches to the Study of Foreign Policy the Derived From İnternational Theories.* Tubingen: German Scince Assoination.

Romp, G. (1997). *Game Theory: Introduction and Applications.*

Rose, G. (1998). Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. G. Rose içinde, *World Politics* (s. 147). Maryland: Johns Hopkins University Press.

Rosenau, J. (1966). *Domestic Sources of Foreign Policy*. Free Press.

Ross, R. J. (1979, Autumn). Critic of the Bismarckian Constitution: Ludwig Windthorst and the Relationship between Church and State in Imperial Germany. *21*(3), s. 483.

Ross, R. J. (1984). Enforcing the Kulturkampf in the Bismarckian State and the Limits of Coercion in Imperial Germany. *The Journal of Modern History, 56*(3), s. 457.

Russett, B. (1993). *Grasping the Democratic Peace: Principles for a Post-Cold War World*. Princeton: Princeton University Press.

Sağır, C. (2006, Eylül). Karar Verme Sürecini Etkileyen Faktörler Ve Karar Verme Sürecinde Etiğin Önemi: Uygulamalı Bir Araştırma. Edirne.

Sander, O. (2015). *Siyasi Tarih - İlk Çağlardan 1918'e* (28 b.). Ankara: İmge Kitabevi.

Sanger, D. (2012). *Confront and Conceal: Obama's Secret Wars and Surprising Use of American Power*. Crown Publishers.

Satıroğlu, S. (2023). Afrika'nın sömürgeleştirilmesinde Avrupa güç dengesinin etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.

Schelling, T. C. (1980). *The Strategy of Conflict*. Harvard University Press.

Schmidt, B. C. (tarih yok). *Anarchy, World Politics and the Birth of A Discipline:American International Relations, Pluralist Theory and the Myth of Interwar Idealism".*

Shaw, R. (1951, Temmuz-Ağustos). Seven Weeks War: 1966. *Society of American Military Engineers, 43*(294), s. 273-275.

Sperber, J. (2005). *The European Revolutions, 1848-1851* (Cilt 29). Cambridge University Press.

Steinberg, J. (2015). *Bismarck*. (H. Abacı, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Taliaferro, J. W. (2012). Introduction: Neoclassical realism. S. E. Jeffrey W. Taliaferro içinde, *The State, and Foreign Policy* (s. 13). Massachusetts: Cambridge University Press.

Taylor, A. J. (1954). *The Struggle for Mastery in Europe 1848–1918*. Oxford: Clarendon Press.

The Sun. (1880, Eylül 6). Haziran 2024 tarihinde Library of Congress: https://www.loc.gov/item/sn83030272/1880-09-06/ed-1/. adresinden alındı

Tooze, A. (2018). *Crashed: How a Decade of Financial Crises Changed the World*. Viking.

Turan, S., & Özkural Köroğlu, N. (2015). Uluslararası İlişkilerde Neorealist Ekolden Neoklasik Realist Ekole. S. Turan, & N. Özkural Köroğlu içinde, *Uluslarası İlişkilerde Teoriden Pratiğe Güncel Yaklaşımlar* (s. 45-63). Bursa: Dora Yayınevi.

Turocy, T. L. (2001). *Game Theory CDAM Research Report LSE-CDAM-2001-09*.

Türk, T. (2017). Alman Birliği ve Bismarck: Bir analiz düzeyi uygulaması. *Yüksek Lisans Tezi* . İstanbul.

Ülman, A. (2002). *1. Dünya Savaşı'na Giden Yol ve Savaş*. İstanbul: İmge Kitabevi.

Vaibhav, V. K. (2017, Haziran 1). Unification of Germany & its emergence as a great power (1864-1918). *3*(6), s. 1183-1187.

Walt, S. (1987). *The Origins of Alliances*. Cornell University Press.

Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*. California: Wesley Publishing Company.

Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. Reading: Addison-Wesley.

Waltz, K. N. (1992). *Realist Thought and Neorealist Theory*. Columbia: University of South Carolina Press.

Wawro, G. (1999). *Warfare and Society in Europe, 1792- 1914*. Routledge.

Wawro, G. (2003). *The Franco-Prussian War: The German Conquest of France in 1870-1871*. Cambridge University Press.

Weber, F. G. (1963). Palmerston and Prussian Liberalism, 1848. *The Journal of Modern History, 35*(2), s. 125-136. doi:10.1086/243655

Weichlein, S. (2001, April). The Failure of Bismarck's Kulturkampf: Catholicism and State Power in Imperial Germany, 1871–1887 (review). *The Catholic Historical Review, 87*(2), s. 341.

Wetzel, D. (2012). *A Duel of Nations: Germany, France, and the Diplomacy of the War of 1870–1871*. University of Wisconsin Press.

Wienfort, M. (2020). *Prusya Tarihi.* (A. Ünal, Çev.) İstanbul: Runik Kitap.

Williamson, D. (2013). *Bismarck and Germany* (3 b.). Londra: Routledge.

Wohlforth, W. C. (2016). *Realizm ve Dış Politika*. İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.

Yurdusev, A. N. (2007). *Thomas Hobbes and International Relations : An Assessment*.